

SÕDUR

**SÕJAASJAN-
DUSE AJAKIRI
XVAASTAKAIK**

P. LUTTEIN

5

Vastutav toimetaja kol.-leitn. **V. KULAOTS**
Kõnetr. Kaitseväge nr. 40

Tegev toimetaja major **A. LAATS**
Kõnetr. Kaitseväge nr. 163
Kodune kõnetr. Kv. nr. 372

Väljaandja: „**SÕDUR**” Tallinn, Toomkooli nr. 7

Toimetus ja talitus:

Toompeal, Toomkooli nr. 7
Kõnetr. Kaitseväge nr. 163
Talitus avat. k. 0800—1500
Toim. kõnet. k. 0800—1500

„**SÕDUR**” TELLIMISE HIND:

Aastas 6 kr. — poolaastas 3 kr.
Veerandaastas 1 kr. 50 s.
Üksiknumber 20 s.

S I S U S T I K:

Kaitseministeeriumi avaldis riigikaitse alal.

Noorsoo-organisatsioonide tähtsusest kaitseväge lahingulise ettevalmistuse teostamisel. *Kolonelleitnant V. Külaots.*

Poola vabastamise katse 70 aasta eest. Poola rahvas tahab olla vaba. Andmeil *K. U.*

Sõjaväe psühhotehnika (lõpp). *K. U.*

Dessantoperatsioonid ja dessantide vastu võitlemine. *Kol. A. Parv ja ltn. H. Roots.*

Kaitseväge, eriti ratsaväge, varustamisest hobustega mujal ja meil. *Kapten J. V. Till.*

Tallinna Vabadusemonumendi kavandeist. *J. Pert.*

Kaitseväge õppealalt:

JE II § 636. *L.*

Mõnda märkide kättejihatamisest. *N.-all-ohv. V. Jürisson.*

Õhu- ja gaasikaitse alalt:

Jalaväe lahingu õhuvaatlusest (Koostöö jalaväe ja õhuväe vahel). *H. J.*

Kaitseväge elu:

Lääne kaitsevääringkonna ülema asutis 15. aastane. *E. E.*

Sõdur rindelt jutustab:

Sõdur Aug. Piiskopel jutustab.

Ametlik osa.

Kamini ksk. nr. 15.

Sõjakirjandus.

Bibliograafia.

Teaduslik taktika. *Academicus.*

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

SÕDUR

XV AASTAKÄIK

Nr. 5 — 04.02.33

Kaitseministeeriumi avaldis riigikaitse alal.

Möödunud kuu eelviimasel päeval andis kaitseminister kindral A. Tõnisson ajakirjandusele selgitava ülevaate neist alustest ja eesmärkidest, millised on seatud üles juba varem alal ajal riigikaitse tegevuse alal, mis neist on juba saavutatud, mis neist on veel teostamisel ning millised on vaated ja väljavaated lähema tuleviku kohta.

Kirjaliku avaldise anname edasi „Sõdur“ lugejatele.

Viimasel ajal on avalikkuses käsitletud meie riigikaitse ala ja arvatavasti seda tehakse ka veel edaspidi. Et tekkinud mõtlevahetus asjast eemalseisjaid kodanikke ei viiks arusaamatusse, loeb kaitseametkond tarviliseks avaldada järgmist:

Riigikaitse ja kaitsejõudude ülesehitamine oleneb:

- kaitse vajaduse äratundmisest;
- sellega seoses olevast seaduseandlusest;
- võimaliku vastase jõududest ja tehnikast;
- oma ressursidest või riigi majanduslikust kandejõust.

Alatasa on täie õigusega allakriipsutatud, et Eesti geograafiline asend ja minevik kategooriliselt nõuavad riigikaitse ettevalmistamist säärasel ulatuses, mis veel vähegi rahva majandusliku kandejõu kohane. Seda kaitsetahet on rahvas ka selgesti väljendanud oma esindajate kaudu alates juba Asutava Kogu päevilt; kõik kodanikud on kohustatud viibima teatud aja alalises väes sõjalise ettevalmistuse saamiseks; kaitseametkonna eelarve 1928./29. a. (incl.) oli üle 20% kogu eelarvest; hiljem — vähe alla seda normi. Peab tähendama, et sama ja kohati palju suuremat pingutust on märgata ka teiste riikide poolt, kelle sõjapolitiline olukord nõuab tugevat kaitsekorraldust. Meie olukorras alati hoiatava elemendina jääb pü-

sima võimaliku vastase suur jõudude ülekaal, eriti aga nii inimmaterjali kui ka ainealiste ja tehniliste võimaluste mõttes.

Tuginedes rahva tahtele, mis väljendatud riigikaitse ala puutuvates seadustes ja riigi eelarvetes ning arvestades meie sõjapolitilise olukorra iseäraldusi, on kaitseametkonna töö seni rajatud olnud järgmistele põhimõtetele:

- Kõigepealt kõik kõlvulikud meeskodanikud sõjaliselt välja õpetada tänapäeva relvade ja võitlusvahendite asjalikuks kasutamiseks; inimeste sõjaline väljaõpe on kandvama tähtsusega, sest sõja ootel või sõja korral võib raha eest saada igasugust relvastust ja varustust, inimesi aga mitte.
- Luua väljaõpet tagavad eeltingimused: kvalifitseeritud rahuagene juhtkond, õppeabinõud, õpperuumid, õppeväljad (laagrid), laskerajad j.n.e.
- Luua rahuajaks säärane organisatsioon, mis tagab kiire mobilisatsiooni ja mobiliseeritud kaitsejõudude küllaldase lahingväärtuse.
- Relvad ja teised võitlusvahendid, laskemoon, tehniline ja muu varustus, mis jäi järele Vabadusesõjast, korda seada ja edaspidi korras hoida, samuti jõudu mööda soetada modernset relvastust ja tehnikat.
- Kõikidel varustusealadel hoida valmis hädavajalisemad artiklid mobilisatsiooni tagavaradena.
- Soetada kaitsevæle tarvilised kasarmud, laod, töökojad, sepikojad, saunad ja teised vajalised ruumid.
- Kõigiti kaasa aidata, et vabatahtlikud seltskondlikud organisatsioonid suudaksid paremini täita enda peale võetud riigikaitse ülesandeid.

Käies nende põhimõtete järele on kaitseametkond püüdnud võimalikult paremaid tagajärgi saavutada neis piirides, mis lubas eelarve. Ilma liialdamata võib kinnitada, et meil on õnnestunud luua hea ohvitserkond, hea allohvitserkond, rahuldavalt lahendada väljaõppe küsimus, luua meie oma oludele vastav kaitsejõudude organisatsioon, ette valmistada mobilisatsioon ja kogu kaitsejõudude tööd ja tegevust suunata nii, et nad alati valmis on riiki teenima, kui seda vaja. Juba 1. dets. 1924 tõendas, et kaitseväge seisab valvsalt riigi kaitisel.

Vabadusesõja lõpust on möödunud 13 aastat. Selle aja jooksul on kaitseametkond alati kas omal algatusel või poliitiliste juhtide nõudmisel püüdnud kaitsejõudude korraldamisel leida parimaid lahendusi. Üldised sihtjooned selleks näivad olevat õiged. Alati jäädi elu realiteedi pinnale. Arusaadav, et kõiges selles, mis on inimeste kätetöö, võib leida ka puudusi, eriti kui tagantjärele üht-teist hindama hakata. Meil asetleidvate puuduste kohta peab aga tähendada, et nad on tingitud peamiselt riigi valitsemise süsteemi omapärasustest, vähestest ainelistest võimalustest ja kodumaise sõjatööstuse puudumisest. Puudustest on aga alati teadlik olnud, mida tõendavad kaitseametkonna poolt koostatud eelarvete kavad, millistes alati on püütud nõutada krediite ka kõige uuema tehnika jaoks; samuti mitmesugused algatused kaitsejõudude kõrgema juhtimise õigeks korraldamiseks ja paljudel teistel poliitilist laadi aladel.

Ei ole üleliigne siinkohal ära märkida, et „tehnik viimase sõnaga“ peab olema ettevaatlik. Ühe tanki või lennuki sõjaline väärtus ilmneb mitte kohe muster-tüübi valimisel. Teatud katsed alles näitavad, mis üks või teine sõjamasin või relv pakkuda suudab ja siis alles võetakse ta vastu standart-tüübina. Oma sõjatööstuse puudumisel peame meie alatasa arvestama, et „tehnik viimane sõna“ jääb meile kättesaamatuks ka kõige laiemate krediitide juures — ükski riik ei anna välja üldiseks tarvitamiseks neid relvi ja võitlusvahendeid, mis võiksid vastast üllatada.

Moodsa sõjatehnika alal on meie võimaluste kohaselt püütud soetada seda, mis tundub kõige hädavajalisemana. On ülesehitatud soomusjõude, lennuväge, soetatud sideabinõusid, vaatluse- ja mõõduriistu j.n.e. Merejõudude uuendamiseks oli juba aastaid tagasi välja töötatud seadusekava krediitide nõutamiseks. Kuid kõike alasisid korraga ülesehitada ei luba riigi kandejõud. Et tehnika on väga kallid ja et peaaegu kõik olu-

lisem, mis sel alal vajame, tuleb importeerida välismailt, siis tahes-tahmata peame leppima vaid sellega, mis osutub jõukohaseks nii riigi eelarve, kui ka valuuta seisukohalt.

Rea aastate jooksul oleme sunnitud olnud sajad miljonid sendid kulutama kasarmute ehitamise peale. Uued kaitseväge asulad on tekkinud Tapal, Rakveres, Jõhvis, Võrus ja Petseris. Naabritel pole vajadust olnud kaugeltki nii suurel määral kasarmuid ehitada. Sinna mahutatud suurte summadega oleks võidud ka meil midagi muud tagavara muretseda.

Võiks äramärkida, et kaitseametkonna eelarves relvastuse ja tehniliste vajaduste rahuldamiseks on alates 1927./28. a. kuni viimase ajani kulutatud iga aasta 2.100.000—2.500.000 kr. Veel 1932./33. a. määrati Riigikogu poolt üle 2.500.000 kr. Nende summade varal ongi püütud olemasolevaid relvi ja muud varustust korras hoida, katta kulud tehniliseks väljaõppeks ja soetada uut tehnikat. Vaatamata sellele, et need summad näivad olevat kaunis suured, ei saa siiski nende abil kõiki väeliike üheaegselt modern relvadega ja tehnikaga varustada, nagu võime seda näha ka mõnedest arvulistest andmetest, mis toodud allpool.

Et kaitseametkonna üldine eelarve kuni 1930./31. eelarveaastani püsis üle 18.000.000 kr., võis ilma eriliste raskusteta eksisteerida 1928. a. maksmapandud organisatsioon ja loota ka tehnika soetamisele.

1931./32. a. täidetud eelarve on juba vähem eelmisest 2.000.000 kr. (osa krediite suleti). Et päästa raha tehnika jaoks, võetakse kaitseametkonnas juba 1930. a. ette mõningad muudatused, millistest suuremaks oli üleajateenijatest koosnevate vahiüksuste likvideerimine. See tõendab, et kaitseametkond on püüdnud kohaneda muutunud olukorrale. Tõenduseks selles mõttes on ka reformid, mis olid ühenduses üleminekuga aastasele teenistusele 1928. a. Juba 1926. a. algasid selleks ettevalmistavad tööd, sest oli tunda, et see üleminek osutub mõõdapärasemaks. Selle tõttu oli võimalik suurt reformi läbi viia lühikese aja jooksul, misjuures vähendati ka kulusid, kuna mujal säärane reform on võtnud pikemat aega (3 ja rohkem aastaid) ja nõudnud kulude suurenemist.

Võiks veel äramärkida, et kõik põhipanevad uuendused on alati olnud tõsise uurimise all kõigi vanemate ja vastutavate väejuhtide poolt küll erinõupidamistel kaitseministri juures, küll Sõjanõukogus. Neist nõupidamistest ja Sõjanõukogu istungitest on vahetevahel osa võtnud ka mõned vane-

mad väejuhid, kes reservis, kuid kes poliitiliste isikutena vastutust kandsid. Seepärast kogu meie senine kaitsekorraldus on enam-vähem ühistele arusaamistele rajatud töö tulemus, misjuures praktiliselt on saavutatud seda, mis meie oludes esmajoones vajalik ja mõeldav näis olevat.

Et riigi kaitseküsimuste üldiste sihtjoonte äramääramisel luua veel autoriteetsemat korda, on kaitseametkonna algatusel akuutselt üles tõstetud Riigikaitse Nõukogu asutamine, missugune oleks Riigivanema kui riigipea juures nõuandvaks organiks riigikaitse alal. Võib loota, et see algatus peatselt realiseeritakse.

Et 1931./32. a. eelarve tegelikult näitas suurt vähenemist ja et võis arvata, et vaevalt edaspidi rohkem krediite määratakse, asus kaitseametkond võimaluste otsimisele, kuis ja mis muuta, et kaitsekorralduses ei oleks tagasiminekut. Kui 1932./33. a. eelarvest ootamata (alates möödunud aasta varasuvest) järkjärgult kärbiti ligikaudu 3 miljoni krooni, siis asuti uute lahenduste otsimisele täie intensiivsusega. Kuid nende lahenduste leidmine pole lihtis, seda enam, et arvatava vastase sõjaline korraldus ja tehniline moderniseerimine on viimasel ajal olnud riikliku huvi keskpunktiks, mis ka meile uusi ülesandeid radikaalsemalt kui varem esile tõstab. Nende ülesannete lahendamise on möödapääsemata seotud suuremate kuludega. Näidetena selles mõttes võiks tuua: üks ainus modern õhukaitse patari laskemoonaga ja muu varustusega maksab umbes 1.000.000 kr.; 15 modern lahingumasinat koosnev kerge tankide kompani materjalosa koos vajalise relvastusega maksab 1.500.000—2.000.000 kr.; lahingulennukid maksavad 100.000—150.000 kr. tükk (raskemad masinad märksa rohkem); üks meie vajadusi rahuldav väiksem allveelaev koos vastava relvastusega maksab 2.000.000—3.000.000 kr.; üks kiirsõitja rannakaitse mootor-torpeedopaat (C.M.B.) maksab 200.000—400.000 kr. Nende arvude abil, mis siin toodud, võib igaüks asjast huvitatut saada enam-vähem reaalse pildi sellest, missuguseid summasid (pealegi valuutas) tuleks välja anda, kui sooviksime soetada modern tehnikat ulatuses, nagu see tarvilik oleks, arvestades vastase käsutuses olevat tehnikat.

Kaitseametkonnas on mitmel puhul koostatud kavu küll viies, küll kümneaastase perioodi jaoks, et viia edasi kaitsejõudude materjalset varustust modern tehnika sihis, kuid nende kavade teostamine on osutunud

võimatuks „astronoomiliste“ arvude tõttu kulude alal, nagu võib näha ka eeltähendatud võitlusvahendite hindadest. Ühtlasi peab märkima, et elu on tugevam kui kavad ja riigi majanduses ettetulevad raskused põhjustavad ebasoovitavaid kõrvalekaldumisi ka kõige täiuslikumatest kavadest.

Igasuguste uute lahenduste otsustamist riigikaitse alal on teatud ulatuses pidurdanud ka riigikaitse alalise kõrgema juhatuse puudumine, millest avalikult juba 1923. a. saadik palju kõneldud. Püsiva riigipea ja tema poolt valitud vägede juhataja olemasolul leiaks nii mõnedki küsimused kiiremat otsustamist. Kuid riigikaitse kõrgema juhatuse küsimuse lahendamine ei olene kaitseametkonnast.

Kuid tõsiasi jääb praegu — ootamata ning järsk eelarve suur vähenemine. See nõuab ümberkorraldamist, tungivamalt kui kunagi varem, misjuures teravasti peetakse silmas kaitsejõudude valmisolekut ja lahinguväärtust. Enne kui otsustada üle minna mõnele uuele süsteemile ja organisatsioonile, selgitatakse, kas ei saa kohandada praegust organisatsiooni muutunud oludele. Töö on käimas ja väljavaated olemas. Osutub see siiski teostamatuks, tuleb leida hoopis uusi lahendusi ja sihtjooni. Kõike uut aga tuleb enne makspanemist tõsiselt kaaluda, läbi uurida ja mõelda viimase üksikasjani organisatsiooni, mobilisatsiooni, väljaõppe ja üldse kõigi kaitsekorralduse alade seisukohalt. Alles siis selgub uue süsteemi tegelik väärtus. Igatahes, kaitseametkond püüab teha kõik, et hoida riigikaitset meie oludes mõeldaval kõrgusel. Sellejuures üheks ülesandeks jääb, et praegune kõrge kvalifikatsiooniga alaline kaader ka edaspidi täielikult ära oleks kasutatud. Kodanikkudel endil ja omavalitsustel tuleb nii mõnelgi kaitsealal kaasa töötada, olgu siis vabatahtlikult või teatud sundnormide alusel. Nii riigi kui ka ühiskonna esimeseks mureks jäägu aga vankumata enesekaitse tahte kasvatamine ja süvendamine kodanikkudes. On rahvamassid sellest tahtest läbiimbunud, siis suudetakse ka nõrgema tehnika juures auga võidelda. Hinnates kõrgelt modern tehnikat ja püüdes seda alatasa jõukohaselt soetada, on vaja siiski meeles pidada, et võidujooks suurriikidega sellel alal osutub meie enda ressursside abil ikkagi üle jõu käivaks. Oludele vastav kaitsejõudude organisatsioon, hea väljaõpe ja tugev moraal — aitavad tasakaalustada nii arvulist kui ka tehnilist ülekaalu.

Noorsoo-organisatsioonide tähtsusest kaitseväge lahingulise ettevalmistuse teostamisel.

Kolonelleitnant V. Külaots.

Sõjaväe lahingulise ettevalmistuse teostamine esineb tänapäeval võrratult keerukama ülesandena kui ta seda oli paarkümmend aastat tagasi, enne Maailmasõda. Tol ajal nõuti, näiteks, sõdurilt jalaväelasele peamiselt oskust teotseda koondriivis ja laskuriahelikus, kasutades sealjuures püsi: tulerelevana — rünnakul võitluseks käsitsi meesmehe vastu. Kõigi teiste lahinguoskuste õpetamisele pühendati võrdlemisi vähe tähelepanu. Kuid Maailmasõda oma senitundmatute võitlusvahenditega ja neist olenevate uute lahingupidamise viisidega näitas peagi, et seda on vähe, ning sõduri teadmiste ja oskuste kogumit peab tublisti suurendama.

Kadunud marssal Foch — ühes oma kirjutises, mis ilmus „Revue d'Infanterie“, 15. maist 1920. a. — lausub selle kohta järgmist: „Jalavägi, astudes 1914. a. sõtta, oli varustatud ainult püssidega ja vähese arvu kuulipildujatega; pärast rohkem kui neli aastat vältanud sõda, vaenulise tegevuse lõppedes, jalaväe lahinguvarustuse hulka kuulus juba suurel arvul raskeid ja kergeid kuulipildujaid, käsigranaate, saatesuurtükke, väga mitmekesiseid sidevahendeid ja gaasikaitse abinõusid...“ „Lahingus tuli koostöötada lähedastes sidemes suurtükiväega, lennuväega, soomusmasinatega...“ „Seepärast praegusel ajal jaivägi vajab palju põhjalikumat tehnilist ja taktikalist ettevalmistust, kui endistel aegadel, kus ta oli varustatud ainult püssidega.“

Need tähelepanuväärivad mõtted — nagu nähtub eelmisest, ilmusid avalikkuse ette rohkem kui kaksteistkümmend aastat tagasi. Vahepeal on aga kõikjal suure usinusega töötatud Maailmasõja päranduse realiseerimise kallal, selgitades löödud lahingute tulemusi ja arendades sõjaajal tarvitusele võetud kui ka varem kasutamisel olnud võitlusvahendeid. Ühes relvade viimistlemisega ning

nendest olenevalt on kujunenud mõningaid uusi lahinguvõtteid ja endised omandanud senisest konkreetsema ilme. Lühidalt: elu liigub peatamatult edasi; ühes sellega areneb ka sõjaasjandus, seades võitlejaid järjest uute senitundmatute ülesannete ette, mille lahendamiseks on vaja täiendada vait teadmisi ja oskusi lisaks kõigele sellele, millest kõneldakse eelpool märgitud vana sõjaveteraani kirjutises.

Kuid just sel alal, kui ainekliku ulatus — nagu selgus ülalpool — avaldab järjekindlalt kalduvust suurenemiseks, õppeaeg näitab kindlat lühendamise tendentsi, kuna sõduri tegevas sõjaväeteenistuses viibimise aeg, mis enne Maailmasõda vältas keskmiselt kolm aastat on nüüd üldiselt lühenenud ühe aasta peale ja veelgi vähem sellest, nagu see on tegelikult praegu meil. Niisuguse lühikese aja vältusel peab siis suutma sõdurile kätte õpetada kõik need teadmised ja oskused, mis on temale tarviliised praegu sõjaväes varustusel olevate väga mitmekesiste relvade käsitamiseks lahingus. Seega kaitseväge õppetöö tänapäeval seisab väga raske ülesande ees: **lühikese ajaga saavutada suuri tagajärgi.**

Tõsi, võrreldes ajajärguga enne Maailmasõda on praegu sõdurikonna hariduslik tasapind tunduvalt tõusnud, instruktorid põhjalikumalt ette valmistatud oma ülesannete täitmiseks, kasutatakse paremaid õppeviise ja õpetamisel tarvitatakse uusi senisest otsarbekohasemaid õppevahendeid; kõik see suurel määral soodustab sõdurite lahingulise ettevalmistuse teostamist, kuid ometi ei suuda täiesti lihtida teenistuse ning õppeaja lühenemisega ühendatud pahesid. Hariduslikult kõrgemal tasapinnal seisvale sõdurile võib lühema ajaga kätte õpetada küll mitmesuguseid teoreetilise iseloomuga teadmisi, kuid praktiliste oskuste omandamise juures pole siiski võimalik saa-

Tähelepanuks väeosadele ja asutistele!

„Sõduri“ tellimise raha tasumise hõlbustamiseks palume raha sissemaksta kohalikku Eesti Panga osakonda ülekandmiseks „Sõduri“ jooksvale arvele

Eesti Panga Tallinna osakonnas nr. 643.

Soome kaitsevõgede juhatajate vahetuse puhul.

Kindralleitnant A. Sihvo
Endine Soome kaitsevõgede juhataja.

Kindralmajor Österman on sündinud Helsingis 5. septembril 1892. Üldhariduse omandas Helsingi rootsikeelses normaallütseumis, mille lõpetas 1911. a. kevadel. Hiljem jätkas õppimist Helsingi ülikoolis. 1915. a. kevadtalvel lahkus Soomest ja astus teenistusse Saksamaal soome aktivistidest vormeeritud Kuningliku Preisi 27. jäägripataljoni. 11. veebruaril 1918. a. tuli ülemrühmaülemana (Oberzugführer) Soome tagasi ja määrati 5. jäägripataljoni ülemaks, millisel ametikohal võttis osa Tampere vallutamisest ja sõjategevusest Karjala kitsustikus (Soomelahe ja Laadoka vaheline maaala). Pärast Vabadusesõda oli 5. jäägrirügemendi

Kindralmajor H. V. Österman
Praegune Soome kaitsevõgede juhataja.

ülemaks (1918), Kajani partisanipataljoni ülemaks (1918—1919), Pori rügemendi ülemaks (1919—1923), Helsingi kaitseliiduringkonna ülemaks (1923), Kaitseväge staabi ülema k. t. (1924—1925) ja 3. diviisi ülemaks (1925—1928), lõpetades samal ajal KSK kursused Soomes ja Rootsis. 1928. a. määrati jalaväge inspektoriks, millisel ametikohal teenis kuni käesoleva ajani, olles vahepeal lühemat aega kaitseministri abiks ja Uuemaa lääni maahärraks (kuberneriks).

Ülendatud: majoriks — 1918. a., kolonelleitnandiks — 1920. a., koloneliks — 1925. a. ja kindralmajoriks — 1930. a.

A. S.

vutada nii suurt aja säästu; sellel alal tavaliselt ei ole suurt vahet haritud ja harimata sõduri vahel, kuna praktilised oskused õpitakse kätte pidevate harjutustega, rohkem füüsilisel teel, kui mõistuse abil.

Nendest raskustest on siiski veel võima-

lik teatava jõupingutuse juures üle saada, kui ohvitseride ja allohvitseride kaader on õppetööks hästi ettevalmistatud, on kasutada hea valik õppeabinõusid ja loodud teised soodsad tingimused väljaõppe läbiviimiseks. Kus aga ei ole peaaegu midagi võimalik ära teha

lühikese aja vältusel — see on **kasvatuslik ala**. Distsipliin, kohusetunde, isamaarmastuse, vaprus, julguse, ustavuse ja teiste sõja-mehe vooruste sisendamine õpilastesse ei või sündida nädalate, kuude, isegi mitte aastate vältusel; seda saab teha ainult kestva ning pideva sõduriteõpilaste mõjutamisega nende õpetajailt-ohvitseridelt ja allohvitseridelt — kasarmu olukorras, kus teised, kõrvalised mõjud ei saa segada sõjalise kasvatus-tööd.

Nii siis sõjaväe moraali kujundamine praeguste lühikeste teenistusaegade juures on väga raskeks ülesandeks, mille teostamine oleks vast mõeldav ainult siis, kui sellekohase kasvatus-tööga on juba tehtud algust väljaspool kaitseväge, koolis ja kodus enne tegevasse kaitseväeteenistusse astumist. Mär-gatavaid edusamme sellel alal on meil saavutatud kaitsevälise õpetuse sisseviimisega koolidesse, millel kahtlemata ei puudu ka oma sõjakasvatustsüsi tähtsus. Kuid kaitsevälise õpetus toimub ainult keske- ja kutsekoolides, kust võrsub meie juhtide-ohvitseride ning allohvitseride põlv; ta puudub täiesti algkoolides, kust tuleb sõdurite mass. Nende viimaste ettevalmistamise tööl kaitseväeteenistusse astumiseks võiksid suureks abiks olla meil teotsevad **noorsooorganisatsioonid**: noored kotkad ja skoudid.

„Noorte Kotkaste“ põhimääruste järgi „Noorte Kotkaste“ organisatsiooni tegevuse tähtsamateks ülesanneteks on (§ 2):

1. Vaimlise kasvatusalal:

- kasvatada noorte tasakaalustatud kõlblist elu, ausameelsust, Jumala ja vanemate austamist ja sõnakuulmist, kaineid eluviise, lahkust ja seltskondlikku viisakust, südamlikkust ja tänulikkust meelt;
- arendada noortes tööarmastust, ettevõtlikkust, enesevalitsemist, kiiret otsustamisvõimet, iseseisvat tegutsemist, julgust asuda raskemategi ülesannete teostamisele ja raugematut tahet ka rasketes olukordades viia lõpule alustatud töö;
- süvendada noortes armastust oma kodumaa ja kodu, ta looduse ja ajaloo vastu, tahtmist töötada tema kasuks ning tarbekorral välja astuda tema kaitseks, loovust oma kodumaa õilsaks ehitamiseks ja kindlat usku tema kaunimasse tulevikku.

2. Kehalise kasvatusalal:

- harjutada noori hoolt kandma enese ja oma kodu ning ümbruse tervise ja puhtuse eest;
- kasvatada noori kehaliselt, kõige kõrgemal arendades nende võimeid, jõudu, vastupidavust, osavust ja kiirust.

„Noorte Kotkaste“ juhtsõnaks ja loosungiks on (§§ 3 ja 4):

Juhtsõna: „Isamaa auks — ole valmis!“ Vastus: „Alati valmis.“

See tähendab, et „noorkotkas on vaimliselt ja kehaliselt alati valmis täitma oma kohust oma kodumaa, ligimese ja enese vastu.“

Loosung: „Mees meeste ridadesse.“

Sellega tahetakse öelda, et „noorkotkas arendab end ja sirgub täieks meheks, et sellena astuda isamaa õilsaks ehitamiseks tegutsevate meeste ridadesse.“

Noorkotka seadused või tema kümme käsku on „põhimäärustes“ (§ 14) väljendatud järgmiselt:

„1) noorkotkast võib usaldada; 2) noorkotkas armastab kodu ja on ustav isamaale; 3) noorkotkas on abivalmis; 4) noorkotkas on iga noorkotka sõber ja nõrgema kaitsja; 5) noorkotkas on viisakas ja õilis; 6) noorkotkas on loomade ja looduse sõber ja kaitsja; 7) noorkotkas täidab korralikult oma vanemate ja juhatajate käskke ja ei tee midagi poolikult; 8) noorkotkas on rõõmus, on julge ja naeratab raskustele; 9) noorkotkas on kokkuhoidlik, töökas ja visa; 10) noorkotkas on puhas mõttes, sõnas ja teos.“

„Eesti Skoutide Maleva põhimääruse“ vastavasisulised paragrahvid (§§ 1—3 ja 8—10) redaktsioonilt ei lähe palju lahtu sellest, mis toodud eelpool noorkotkaste kohta. Mõlematesse „Põhimäärustesse“ süvenedes ja neid omavahel võrreldes, ilmneb selgesti millise laia ulatusega kasvatuslikud eesmärgid seavad omale üles „Noorte Kotkaste“ ja „Eesti Skoutide“ organisatsioonid. Need eesmärgid on samad, milliseid meie püüame kätte saada kaitseväes, sõdurite vaimlise ja füüsilise kasvatus teostamisel.

Sellel viimati nimetatud alal kaitseväelastele teatavasti esitatakse rida nõudmisi, millest tähtsamad on järgmised (Sisemäärustik §§ 38—46):

„Oma väljanägemise, ülalpidamise ja kehalise arenemise poolest peab iga kaitsevälane esinema korralikkuse, mehisuse ja jõu eeskujuna...“

„Välise külje kõrval omavad erilise tähtsuse kaitsevälalase moraalsed omadused. Peale distsipliini, mis on rajatud kohusetundele, isamaarmastusele ja riiklikule meeleolule, on peamised nendest: ustavus ja ausameelsus, julgus, vaprus ja võitlusvalmis olek, otsustus- ja algatusvõime, viisakus, kokkuhoidlikkus, kasinus ja kindel usk oma võimetesse...“

„Distsipliin ja tema alus — kohusetunne, sisemine ja väline side, isamaarmastus... moodustavad kaitseväe moraalse väärtuse ja tema jõu...“

Nagu selgub ülemaltoodud „Põhimääruste“ ja Sisemäärustiku“ paragrahvide väljavõtete omavahelisest võrdlusest, kaitsevälalase peamiste omaduste sisulise arendamise on võtnud oma peale „Noorte Kotkaste“ ja „Eesti Skoutide“ organisatsioonid. Nad mõlemad taotleavad noorte riikliku korrastuse sihte ja püüavad neid arendada vaimiselt ja kehaliselt tublideks, ausameelseteks ja isamaarmastajateks kodanikkudeks, kes omaksid kindla iseloomu, suure enesevalitsemise, töörõõmu ja tugeva tahte alatud ülesannete

lõpuleviimiseks, olles aktiivsed, algatusvõimelised ja mehised igapäevases, reaalses elu võitluses.

On selge ning ei vaja erilist tõestamist, et niisuguste kodanikkude kasvatamine kaitseväge ridades heaks sõduriks ning ustavaks ja kohusetundlikuks isamaakaitsejaks on võraltult kergemaks ülesandeks ning võib teostuda palju lühema aja vältusel, kui nendega, kes pole olnud noorkotkaks ega skoudiks.

Ülaltoodust on selgesti näha, millist tähtsat osa etendavad noorsooorganisatsioonid

kaitseväge lahingulise ettevalmistuse teostamisel, eriti aga tema moraalsete aluste kujundamisel. On seepärast loogiline ning arusaadav, et peame kõigi võimalikkude abil nõudega kaasa aitama nende organisatsioonide arengule. Seda nõuab riigi julgeolek ja kodanikkude heakäekäik.

Mil viisil soodustada noorkotkluse ja skoutluse levinemist, eriti kaitseväge huvide seisukohast, — see on teema, mis nõuab juba omaette käsitlemist. Selle kohta võetakse sõna edaspidi.

Poola vabastamise katse 70. aasta eest.

Poola rahvas tahab olla vaba.

Auterivitus 1863. a. sõdurile.

Ööl vastu 22. jaanuari 1863. a. puhkes Poolas üldine vastuhakkamine Suurele Venemaale, et relvastatud jõuga vabastada end võõra ikke alt. Selle suurpäeva mälestust ja 70. aastapäeva pühitses Poola 21. jaanuaril 1933. a. Päeva pühitsemise korraldajaks oli moodustatud erikomitee, kelle hooldajajaks olid president J. Moscicki, marssal Pilsudski ja aujuhiks proua Pilsudski.

Tõuke sellele suuremale vastuhakkamisele, mis kunagi nähtud Euroopas, andis venelastele ebaõnnestunud Krimmi sõda, Austria konstitutsioon ja Itaalia rahvuskaugelase Garibaldi võidud ning Napoleon III lubadus toetada poolakaid.

Pariisi rahuleping, millega likvideeriti Krimmi sõda, ei toonud Poolale kuigi palju head. Ainuke tähtsam asi, mis neile anti, oli see, et Andrei Zamoyskile lubati organiseerida „Põllumeeste Ühing“, luba õpetada koo-

lides poola keelt ja amnestia mõnele tuhandele poolakale, kes olid saadetud Siberisse.

Poola üliõpilased, kes olid laialipillatud Vene kõrgemates õppeasutistes, otsustasid kokku sõita Varssavi „Põllumeeste Ühingu“ nõupidamise päevaks, et rongikäiguga selle ühingu koosolekule avaldada oma solidaarsust ja nõudmisi. Rongikäigus mindi Vene tsaari asevalitseja palee poole, kus ühing koosolekut pidas, kuid sinna ei lastud kedagi. Siis kogusid rahvahulgad Poola kuningat lossi ette, kus sõjavägi neid tulistades surmas viis inimest. Nende viie surnu matusele kogunesid kõigi Poolas olevate usulah-

kude vaimulikud ja siit peale hakkab Poolas tegutsema kiriklikkude meeleavalduste ajajärk: kirikutesse kogunesid lapsed, naised, mehed, kes lauldes isamaalikke ja vaimulikke laule valasid pisaraid ja palusid Jumalat isamaa vabastamiseks. Need palvetamised said ühtlasi lahingu ja omapärase revolutsiooni hüüdsõnaks.

Vene võimud, nähes niisugust liikumist, panid maksma kaitseisukorra, terroriseerides igati seda liikumist, millepärast see varsti vaibus ja aset leidsid salajased vandeseltsid.

Politiiliste vahetõrgete lepitajaks määrati Vene tsaari venna suurvürst Konstantini kui asevalitseja juurde poolakas markkrahv Aleksander Wielopolski, kes muud ei suutnud ära teha, kui vähe suurendada keskkoolide arvu ja avada n. n. Pea Kooli, juudid vabastada kitsendustest. Poola talupoja vabastamise küsimuses hoidis ta mõisnik-

kude poole. Selle tulemusena taheti tappa Konstantini ja Wielopolskit. Kui suurväest Konstantin tahtis nendele vandeseltslastele armu anda, ei lasknud Wielopolski seda teha. Vandeseltslaste hukkamiseks Varssavis ülesseatud võllad hävitasid lõplikult markkrahvi autoriteedi ja mõju.

Kolm põlve.

Revolutsiooniline meeleolu kasvas. Saalajane valitsus kuulutas enese „Rahvusvalitsuseks“. Nüüd haudus välja markkrahvi Wielopolski saatanliku plaani — ta nõutas määrata kõik linnade revolutsioonilised noormehed teenistusse Vene sõjaväkke. Vastuseks sellele oli üldine mässu puhkemine 1863. a. 21. jaanuari ööl.

Õnnetuseks vangistati vastuhakkamise üldjuhiks määratud energiline Jaroslav Dombrowski (pärastine Pariisi kommuuna väeosade juht), kuid kindlusest suutis ta siiski salaja välja saata vastuhakkamise plaani. Kõigepealt pidid vastuhakkajad valutama Modlini kindluse, kus oli tagavaraks 70.000 püssi, kuid markkrahvi Wielopolski ajas selle nurja. Selle tagajärjel ei saanud

kohe kallale tungida ka teistele vene garnisonidele.

Kuid Dombrowski abi Padlewski viis ikkagi Keskkomitee nii kaugele, et see andis käsu vastuhakkamise alguseks.

Relvastatud vastuhakkamist alustas nimelt „punane“ demokraatlik erakond, kuna mõisnikud, „valged“, alguses jäid passiivseks. Alles kui Czartoryjskikid nendele teatasid, et neid toetab Napoleon III ja teised lääneriigid, ühinesid vastuhakkajatega ka „valged“.

See vastuhakkamine kestis poolteist aastat. Vaatamata sellele, et vastuhakkajatel puudusid peaaegu täielikult tulirelvad, tungisid nad kallale vene sõjavägede enamikus kaigaste, vikatite ja vanade mõõkadega, saavutades mitmel puhul edu. Oli juhuseid, kus kümned pidid langema enne, kui vastaselt kätte saadi püss ja kui see käes, tuli ta ära visata, sest teda ei osatud käsitada. Vastuhakkajad varjasid endid metsades poolalasti, relvadeta, nälgas, magamisaluskotita, kuid vaatamata sellele ei annud ükski mässuliste väeosa end alla vaenlasele, langedes lahingutes viimse meheni. Ajaloolane Agaton Giller kirjutab selle kohta: „Poolakad pidasid vastu 18 kuud, kuid ükski Euroopa sõjaväe sõdur poleks sarnases olukorras vastu suutnud pidada paari kuudki.“

Vastuhakkajate asi paranes vähe, kui Rahvusvalitsusse astus kolonel Romuald Tugutt, kes sai seal sõjaväe osakonna juhiks. Varsti ülen dati ta kindraliks. Saades aru, et vastuhakkamist ei saa juhtida kollegiaalne valitsus, mõjutas ta seda lahkuma ja hakkas diktaatoriks 17. oktoobril 1863. a. Kuni ööni vastu 10. aprilli 1864. a. suudab ta juhtida ja reorganiseerida vastuhakkajaid salaja oma korterist Varssavis, Smolna tänavalt nr. 1. Kuus kuud ei suuda vene võimude agarus leida mässu juhtivat isikut — diktaari, samuti kui ei suutnud tabada Rahvusvalitsust. Niivõrt ennastalgavalt ja salajaselt töötati. Ööl vastu 10. aprilli 1864. a. vangistati Tugutt oma korteris kirjutuslaua tagant.

1864. a. 5. augusti hommikul kell 10 hukati Tugutt vene timuka poolt Varssavi tsiitadeli kaagil rahvamurru südantlõhestavate kurbade hüüete saatel, mis lämmatas

vene sõjavägede trummide põrina ja muusika-helid.

Mäss rauges juba varem ja nimelt 2. märtsil 1864. a. just selle tõttu, et tsaari manifestiga vabastati poola talupojad orjusest parematel tingimustel kui vene talupojad.

See Poola vastuhakkamine õhkus poola-kate südames varjatult edasi. Et ta mitte ei kustuks, kuni Poola pole vaba, viisid tihtigi paljud vanemad omi lapsi metsadesse

mässuliste arvatavatele haudadele, neile seal südamele pannes kangelaste eeskuj.

Tänapäeval elab Poolas 1863. a. vastu hakkamise veteraane 212 inimest, kes kannavad omakohast vormiriietust. Nende eest hoolitsetakse väga õrnalt ja tähelepanelikult. Kõige noorem nendest on praegu 84-aastane.

70 aasta eest teostatud vabastamise katse viis lõpule 1920. a. Tuguttile vääriline, kuid õnnelikum riigimees, Josef Pilsudski.

K. U.

Sõjaväe psühhotehnika.*)

Katsed Belgia sõjaväes.

Belgia jalaväerügementides teostatud katsete kohta annab ülevaate kapten Leseul¹⁾. Noorsõdurite katsetamist toimetati kahes osas: algkatse vahetult rügementi jõudmisel ja katse eriteadlastele; katseid jätkati astmeliselt noorsõduri õpetamise kestel.

Algkatsete eesmärgiks oli:

- 1) noorsõduri õpetamise lihtsustamine,
- 2) kompani ühtlustamise kõvendamine.

Lihtsustamine saavutati sel teel, et katsed, näidates noorsõduri võimeid, võimaldasid valida õppemeetodit, vastavalt antud grupi intelligentsi viljakusele. Sellega võideti suurelt ajas, sest siit peale ei tarvitsenud võimsamatel kulutada aega kordamistele, mis oli hädavajalik nõrgema võimega noorsõduritele; viimaste juures tarvitati nende võimetele vastavaid õppemeetodeid, mis neid ei tüüdanud, seega võimaldades kiiremat edasijõudmist.

Teine eesmärk, ühtlustamise kõvendamine, saavutati seeläbi, et algviivust peale koostati kompani mõistusel võrdsetega. Kompani ühiselu õppes, harjutustel ja magamisruumes kujundas seda tugevama solidaarsuse, mida ühtlasem oli kompani mõistuline tasapind.

Esimene algkatse koosnes:

- gruppide katsetamine intelligentsi testidega,
- kehalised katsed.

Gruppide katsetamisel intelligentsi testidega tarvitati 7 testi:

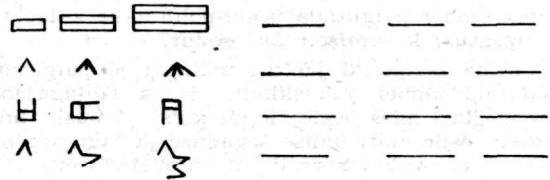
1. Ameeriklaste käskluse test, mis põhjalikult tõlgitud inglise keelest.
2. Tähelepanu koondamise test (Kraepel — Saksa), mis koosnes aritmeetilisist lihtlusesandest (kolmekohaste arvude kolonnide liitmine ja lahutamine).
3. Kapten Leseaulilt koostatud test arusaamise katsetamiseks; see on katse viie küsimuse arvutamiseks, nagu: kastas on kaks kasti, igas nendest veel 3 kasti, igas nendest veel 4 kasti, mitu kasti ja kastikest on kokku?
4. Terve mõistuse test; siin esitati neli küsimust; oli tarvis leida igale küsimusele kolm vastust ja parem allakriipsutada omal valikul.

*) Vt. „Sõdur” nr. nr. 1/2, 3/4 — s. a.

1) Bulletin Belge des Sciences Militaires, august 1931.

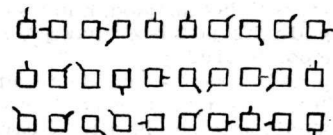
5. Arvude read täiendamiseks.

6. Test, mida kapten Leseul nimetab ühendamise hõlbustamise katseks, kuna dr. Debicka — arusaamise ja ettekujutuse katseks; katsete täitmine sünnib joonistuseridade täiendamises (joonis nr. 10).

Joon. nr. 10.

7. Ettevaatlikkuse katsed — prantsuse dr. Toulouse test, mis koosneb antud ruutude intents läbikriipsutamises (joon. nr. 11).

Joon. nr. 11.

Need katsed ühes kompanis kestsid ainult pool tundi; kehalisi katseid toimus peale arsti veel kehalise kasvatuses ohvitser kehalise kasvatus määrustiku alusel:

- a) nägemise katse — Weckeri mõõtude järele;
- b) kehalise võimete arengut katsetati peale kolmekuist sõjaväeteenistust.

Võimete tabel.

Perekonna- ja eesnimi	Kutse	Üldine intelligents	Kehaline hinnang	Nägemine			Eritest kaugusemõõtjaine	Sega: vasakkaelsed, sõjaväelise ettevalmistuse tunnistus J. n. e.	Ajutine lahingjagu	Määramine (s. t. kindel) jagu + funktsioonid
				Vasak silm	Parem silm	Eritesi rkp. teemistuse's laskurijagudes				
1	2	3	4	5	5	6	7	8	9	10

Lahtrid 6, 7, 8, 10 täideti hiljem katsete järjekorras teenistuse ajal selleks, et üksikasjaliselt kindlaks määrata erivõimed.

Need tabelid olid suureks abiks kohtadele määramisel; kuigi nad ei olnud täpsaks diagnoosiks, väärtsid nad siiski tähelepanu tõsise prognoosina.

Kohe peale kompanitesse paigutamist moodustati katsete tagajärjel teoreetilised klassid: kümme või kaksteistkümmend noorsõdurit, kel olid kõige paremad tagajärjed, kujundasid ülima klassi, ülejäänud 50 jaotati kahte klassi — hea ja nõrk klass. Teoreetilistesse klassidesse ei paigutatud kunagi üle 25 noorsõduri. See jaotus andis positiivseid tagajärgi teoreetilisele õppele vastukaaluks praktilisele väljaõppele, kus tugevamad üksused täiesti enestele teadmata nihkuvad välja nõrgematest, millega valmistuvad tulevasteks kapraliteks.

Lahingujaod moodustati samadel alustel.

Peale kolmekuulisi õppusi esitati kompülidele järgmised küsimused:

Palju oli tarvis üle viia noorsõdureid õppuste kestel teoreetilistesse klassidesse:

Vastus: keskmiselt kolm kompanit.

See vastus näitab katsete tabavuse prognoosi. Mitu sõdurit tuli kolme kuu kestel lahingujaost ümber paigutada peale põhjalikke katseid?

Vastus: keskmiselt üks sõdur.

Enne sarnaseid jaotusi määrati ja paigutati sõdureid ümber juhuslikult, kuna lahingujaod moodustati alles peale kolmekuulise õppusi, mis kutsus esile alati üldise segaduse ja tagajärg oli see, et ei saadud korralikult valmistada ette all-ohvitseride kandidaate; puudulikuks jäi ühtlus, samuti seltsimehelikkus, mida sõlmitakse harilikult esimesil nädalail.

1) Laskurikompanite organiseerimine.

Kindlate jagude organiseerimine algas juba peale kahenädalast teoreetilist õppust nii, et 12 nädala jooksul laskurijaod, kuhu kuulusid kerge- ja raskelaskurite ja käsigranaatide sektiioonid, olid juba moodustatud.

a) Kklp. sektiioonide moodustamine.

Reamehed ja kapralid peavad oskama kasutada automaatrelvi iseseisvalt. Peavad omama tugeva kehaehituse relva ja laskemoona kandmiseks, hea nägemise märkide leidmiseks maastikul ja tule tagajärje kindlakstegemiseks; peavad olema: külmaverelised, ennastvalitsevad, kindla käega relva kiireks lahutamiseks ja koostamiseks, omama motoorse mälu, et öösel või udus käsitada kklp. Selleks on koostatud järgmine valimise kava:

a) kõrvaldada vasakkäelised, nõrga kehaehitusega ja lodevad (lühikeste kätega),

b) ülejäänutega toimetada katsed:

I katse — kklp lahutamine:

2 minutit	—	20 punkti
3 "	—	15 "
4 "	—	10 "
5 "	—	5 "
6 "	—	0 "

II katse — peale 50 m jooksu asetada kklp laskevalmis ja peale panna lint padrunitega.

Aeg 15 sekundit — 20 punkti,

" 16 " — 19 "

iga edaspidise sekundi eest üks punkt.

III katse — raua kohale asetamine kinnisilmi.

Kklp. pandud lauale lahutatult, raud välja võetud; sõdur kinnisilmi peab selle antud märgu järele kohale asetama.

Aeg kuni 5 sekundit — 20 punkti,

" " 6 " — 18 "

" " 7 " — 16 "

iga edaspidise sekundi eest arvatakse 2 punkti.

IV katse — kauguse hindamine.

Siin kindlat meetodit ei ole, kuid on teada, et sõdur peab eraldama neli kaugust, vähema ja keskmise.

Iga kauguse hinnangu jaoks näeb skaala ette:

eksimine $\frac{1}{8}$ kaugusest — 5 punkti

" $\frac{2}{8}$ " — 4 "

" $\frac{3}{8}$ " — 3 "

" $\frac{4}{8}$ " — 2 "

" $\frac{5}{8}$ " — 0 "

V katse — kehaehituse hinnang; seda toimetab kehalise kasvatuse ohvitser.

b) Käsigranaatide sektiiooni moodustamine.

Jõu nõuded on siin väiksemad kui kklp. sektiioonis. Nägemine peab olema normaalne, vähemalt ühel silmal. Laskeoskus ja kindel intelligenti patrulli- ja vahtkonnateenistuseks.

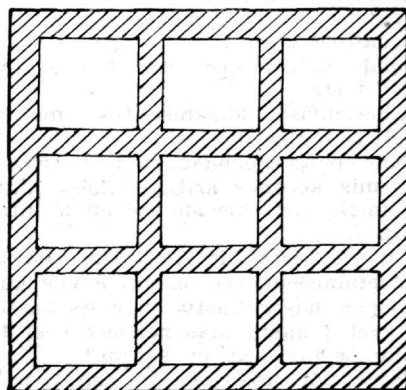
Peale nõrga keha, halva nägemisega ja viletsate laskurite kõrvaldamist teostatakse ülejäänute juures katseid testidega üldise intelligenti suhtes ja võetakse arvesse ka need muudatused, mis tähele pandud teoreetilisel õpetamisel.

c) Kapralite määramine.

Kapralid peavad olema intelligentid ja mehised ning tugeva kehaehitusega; peale õpetamise oskuse peavad omama juhi omadused: energia, võime teistele mõjuda, distsipliini tunne, hea tahe täita kõike kõige paremini.

Kuuekuise õppuse kestel kogutud tähelepanekute tagavaraga peavad kandidaadid vastama järgmistele minimaalsetele nõuetele:

kehaehitus	20 punkti
jao juhtimine kaitsel ja skeem	20 "
jao juhtimine pealetungil	20 "
iseloom, käitumine teenistuses	40 "

Joon. nr. 12.

2) Raskekuulipilduja kompani organiseerimine.

Üldnõudmised sarnased mis kklp. juures.

Katsed:

I katse — aluse paigutamine neljas isesuguses asendis. Iga asendi eest 1 minuti vältel 5 punkti; iga järgmise poole minuti eest kaotab 1 p.

II katse — rkp. lahutamine ja koostamine 1 min. 20 sekundi vältel — 20 punkti; iga järgneva 2 sekundi eest arvatakse 2 punkti.

III katse — sihtimine (joon. nr. 12 lk. 134).

Välised ruudud 2×2 sentimeetrit, joone laius $\frac{1}{2}$ sentimeetrit. Joonis tehtud tuššiga. Distsants 12 meetrit.

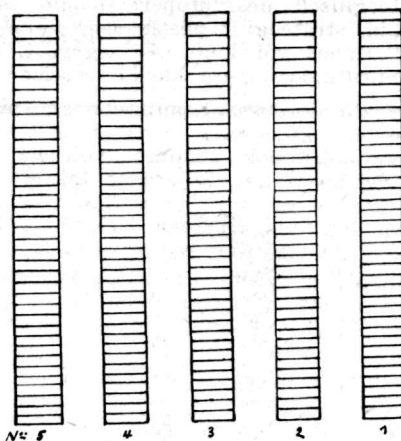
Enne katset tuleb ergutada sõduri enese-armastust, tähendades, et siin tegemist võistlusega seltsimeeste vahel; järgmiseks peab sõdur jooksuma 100 m võimlemissammus, peale seda näitab ohvitser temale valitud märgi. Ühe minuti vältel peab sõdur asetama rkp. sihtjoonele, mida ohvitser revideerib. Kui hästi sihitud, saab 20 punkti; iga $\frac{1}{2}$ sentimeetri kõrvalekaldumise eest arvatakse 5 punkti. Seda katset korratakse kolm korda üle 3 päeva. Lõpp-punktide arv määratakse keskmine kõigi katsete alusel.

3) Kauguse hindajate valimine.

Kauguse hindajad kasutavad pikksilmi, mis nõuab head nägemist ja ühe silma rippumatust teisest. Peavad saama aru esitatud küsimustest ja teadma maastiku terminoloogiat, oskama lugeda kirja ja mõista skitseerida. Kehaehitus võib olla nõrgem kui rkp. kompanites.

Joonis nr. 13 kujutab proovi kauguse hindajatele. Püstjoonte pikkus 10 cm, joonte laius 1 cm, joonte vahe — 1 cm.

Joonis asetatakse valgustatud seinale ja sõdurid sellest 50 m kaugusele. Järjekorras lähenevad joonisele. Ohvitser märgib ära kauguse,

Joon. nr. 13.

kust sõdur võib lugeda jooni või lugeda antud kolonni numbrit.

Ülesmääratud hulgest, arvesse võttes intelligentsi, kirja oskust ja joonestamisvõimeid, langeb kauguse hindamise valik nendele kuuele, kes paremini lahendanud katse.

Vaadeldes neid katseid näeme, et siin praktilisest küljest on kaugemale jõutud, kui seda olid esimesed katsed Ameerikas Maailmasõja ajal.

Poolas toimetatakse ametlikult sõjaväe psühhotehnilisi katseid juba kaks aastat, kuid pole veel avaldatud nende tagajärgi.

(Lõpp.)

K. U.

Dessantoperatsioonid ja dessantide vastu võitlemine.

Kolonel A. Parv ja leitnant H. Roots.

I. DESSANTOPERATSIOONID.

1. DESSANTOPERATSIOONI MÕISTE.

Dessantoperatsiooniks nimetatakse maajõudude transporteerimist merel, nende maabumist vaenlase rannikul ja esialgseid lahingutegevusi operatiivse iseseisvuse saavutamiseni.

Dessantoperatsioon algab seega dessantlaevastiku väljasõitmisega merele ja lõpeb operatiivse iseseisvuse saavutamisega. Operatiivne iseseisvus saavutatakse momendist, kui dessantväed on sedavõrt kõvenenud, et võivad asuda iseseisva lahinguülesande täitmisele.*)

Dessantoperatsiooni ettevalmistus jaguneb järgmiselt:

- a) dessantoperatsiooni juhatuse organiseerimine;
- b) dessantoperatsiooni plaani läbitöötamine ning koostamine;

- d) dessantjõudude koondamine ja ettevalmistamine ja
- e) dessantvägede laadimine laevadele.

2. DESSANTOPERATSIOONIDE ISELOOMUSTUS.

Dessantoperatsioonid oma iseloomult kujutavad endast maa- ja merejõudude koostööd ühise eesmärgi saavutamiseks. Nad kuuluvad nende sõjaliste operatsioonide hulka merel, mis võetakse ette eesmärgiga kallale tungida vaenlase rannikule. Hästi ettevalmistatud, laiaulatuslikkude eesmärkidega ja küllaldaste jõududega teostatavad operatsioonid on kõige tähtsamad selliste operatsioonide seerias. Vaenlase ranniku pommitamine, kallaletung tema laevastiku baasidele ja mitmesugused operatsioonid rannavetes ei anna kunagi nii suuri tulemusi kui dessantoperatsioonid.

Oma eesmärkidelt jagunevad dessantoperatsioonid

- strateegilisteks ja
- taktikalisteks dessantoperatsioonideks.**)

*) „Bojevoi ustav vojennomorskikh sil RKKA“ 1930, lhk. 149.

**) Prof. N. A. Danilov. „Smešannaja operatsija v Rižskom zalive“. 1927., lhk. XIX,

Strateegilised dessantoperatsioonid taotlevad iseseisvaid strateegilisi eesmärke, et mõjutada teatavat rinnet või kogu sõjategevust, kusjuures moodustatakse mere kaudu iseseisev tagala.

Taktikalised dessantoperatsioonid piirduvad laiemate või kitsamate taktikaliste eesmärkidega, et anda löök rannikul võitleva vastase tiivale või seljataha, mõjutades taktikalist olukorda teatavas raioonis. Siia kuuluvad ka n.n. retkdessandid, mis on oma iseloomult lühikese kestvusega taktikalised operatsioonid.

Järelikult ei võeta dessantoperatsioone ette kunagi iseseisvalt, vaid nad on lähedalt seotud sõjalise üldtegevusega laiemas või kitsamas mõttes.

Dessantoperatsioonide edukus oleneb peamiselt kolmest tegurist:

- merevalitsemisest,
- ootamatusest ja
- üldisest olukorrast maarindel.

Dessantoperatsioonide teostamine on seni peaaegu võimatu või suurte hädaohtudega seotud, kui vaenlane valitseb mereteid, mida tahetakse kasutada. Kui aga see valitsemine vaiel-dav, siis on dessantoperatsiooni teostamine võimaldatud eeltingimusega, et laevastiku poolt oleks loodud küllaldaselt tugev kaitse. Merevalitsemisega käskikäes käib praegusajal ka õhuvalitsemine merel. Vastastest, kes omandab ülekaalu õhus, võib õhujõudude kasutamisel maksmata panna oma tahte. Õhujõudude kasutamine dessantoperatsiooni kõikidel faasidel omandab väga suure tähtsuse.

Ootamatus saavutatakse eeskätt operatsiooni ettevalmistustööde ja läbiviimise salajas hoidmisega. Juba rahu ajal organiseeritud korrapärase agentuurvõrku oletatavate vaenlaste sõjalaevastikkude baasides ja tehniliste sidevahen-

dite progress võimaldavad kiiresti teatada dessantoperatsiooni algusest, vaenlase jõudude suurusest ja isegi ettenähtud maabumise raioonist. Andmete kogumist kergendab asjaolu, et dessantoperatsiooni ettevalmistust on väga raske varjata tema laiaulatuslikkuse tõttu. Saades andmeid vastase kavatsusest dessanti korraldada, võib kaitsja koondada vägesid ühte või teise ohtlikku raiooni.

Olukord maarindel peab siduma vastase jõude nii, et dessantide vastu võitlemiseks võib vastane kasutada vaid minimaalseid jõude või et vastase jõud hilineksid dessandi maabumise raiooni.

3. DESSANTOPERATSIOONI ETTEVALMISTUS.

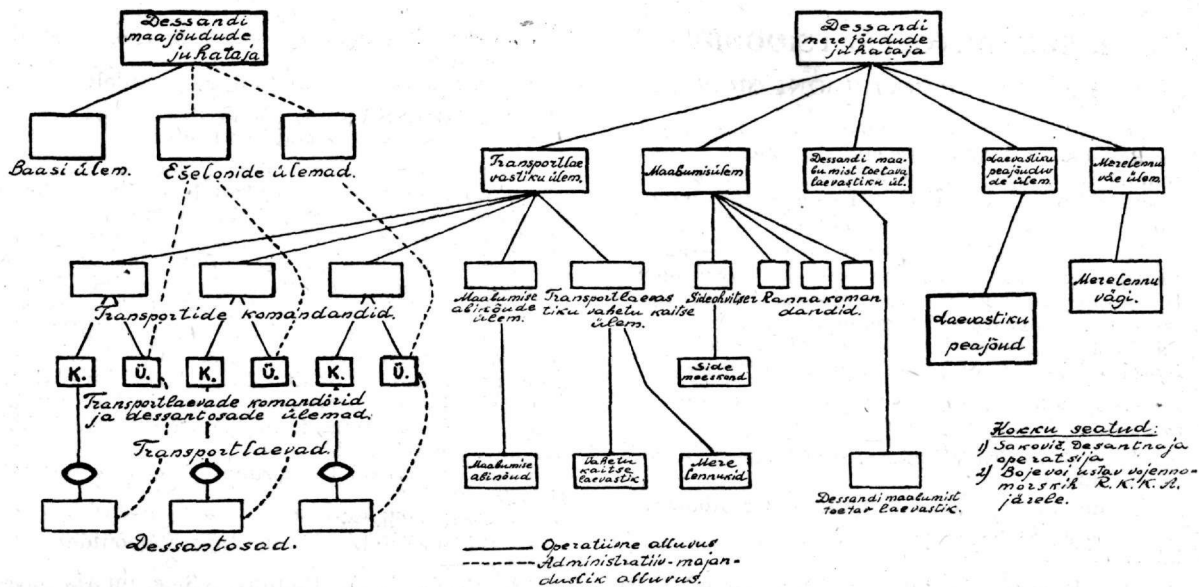
a. Dessantoperatsiooni juhatuse organiseerimine.

Dessantoperatsiooni juhtimist võib jagada kolme ossa:

- 1) juhtimine dessantoperatsiooni ettevalmistuse ajajärgul;
- 2) juhtimine rännaku ajal merel kuni maabumise momendini ja
- 3) juhtimine pärast maabumist.

Vaated dessantoperatsiooni ettevalmistuse juhtimisele on lahkuminevad. Nii näiteks näeb N.-Vene merejõudude lahingumäärustik ette, et seda juhtimist teostab merejõudude juhatus või selleks eriti määratud mereväe juht. Sakslaste dessantoperatsiooni Saaremaale juhtis aga Saksa 8. armee juhatus, kuna ettevalmistuste tegelikkudeks läbiviijateks olid XXIII res. korpuse ja dessantoperatsiooniks määratud merejõudude erikoondise juhatused. Tähendab, üldjuhiks oli maaväe juhatus, kes koordineeris maa- ja merejõudude tegevust.

Dessantoperatsiooni juhatuse organisatsioon rännaku ajal merel kuni maabumise momendini.

Joon. nr. 1.

Erukapten Artur Reisberg †

13. jaanuaril 1933. a. suri Tallinna Keskhaiglas oma paremas elueas erukapten Artur Hansu p. Reisberg.

Erukapten A. Reisberg sündis 14. jaanuaril 1889. a. Harjumaal, Raasiku vallas. Üldhariduse sai Tallinna Katarina II linnakoolis. 13. augustil 1915. aastal astus sõdurina vene sõjaväkke ja Maailmasõjas Dvinski all ülendatud vahvuse eest sai Georgiristi. 1916. aastal lõpetas Pihkva lipnikkude kooli.

Eesti väkke tuli alamleitnandina. Vabadusesõjast võttis osa Kalevi Malevas. Sai jalast haavata lahingus 22. veebruaril Bolšaja Zerdjanka all.

Vabadusesõja lõppedes teenis Piiriküti-pataljonis, 10. jalaväerügemendis ja Varustusvalitsuses, kust 1927. a. erru arvati.

Viimased eluaastad saatis lahkunu vaikselt mööda oma perekonna juures Nõmmel.

Sõjamehe raske elukutse murdis varakult lahingutes kurnatud elu; elu, mille kadunu tõi kõhklemata kodumaa altarile. Võitlustes vabaduse eest niisutasid Sina oma verega kodumaa mulda.

Olgu Sinule nüüd kerge see muld!

Erukapten Artur Reisberg †

Kuna dessantoperatsioonid on lähedalt seotud operatsioonidega maarindel, siis peaks operatsiooni organiseerimisel kaaluvam sõna olema maaväe juhatusel, kes annab üldised juhtnõõrid dessantoperatsiooniks. Üksikasjalised operatiivkaalutlused ja tehnilised ettevalmistuse pisiasjad peavad aga välja töötama dessantoperatsiooniks määratavate maa- ja merejõudude juhatused ühiselt. Siin peab erilisel alla kriipsutama tiheda sideme tähtsust mõlemate juhatuste vahel.

Dessantoperatsiooni juhtimist rännaku ajal merel kuni maabumise momendini, teostab ainult merejõudude juhatus. Temale alluvad sel perioodil niihästi mere- kui ka maajõud.

Rännaku ajal merel oleks dessantoperatsiooni juhatuse organisatsiooni üks võimalik variant järgmine (vaata joon. 1 lk. 136):

Dessandi merejõudude juhatajale alluvad

- transportlaevastiku ülem,
- maabumisülem,
- dessandi maabumist toetava laevastiku ülem,
- laevastiku peajõudude ülem ja
- merelennuväe ülem.

Transportlaevastiku ülemale alluvad

- transportide komandandid, kes on transportlaevade operatiivseteks juhtideks,
- maabumise abinõude ülem ja
- transportlaevastiku vahetu kaitse ülem.

Transportlaevade komandandiks määratakse mereväeohvitser, kellele alluvad

- transportlaevade komandörid (kaubalaevastiku ohvitserid) ja
- transportlaevadele paigutatud dessant-osade ülemad.

Maabumisülem korraldab dessantosade maabumist. Temale alluvad

- sideohvitser,
- rannakomandandid, kelle kohus on leida ja korraldada rannal soodsaid paatide maabumiskohti ja neid ära märkida.

Dessandi maabumist toetava laevastiku ülemale alluvad üksikute laevade komandörid.

Laevastiku peajõudude ülemale alluvad laevastiku koondiste ülemad ja üksikute laevade komandörid.

Merelennuväe ülemale alluvad lennuväe üksikute koondiste ülemad.

Maajõudude ülem operatiivsest juhtimisest rännaku ajal merel osa ei võta, vaid temale alluvad dessantväed ainult administratiivmajanduseliselt. Maajõud jagatakse eselonideks, kuhu määratakse väga mitmekesiseid väeliike.

Pärast maabumist läheb maajõudude juhtimine täielikult maajõudude juhatuse kätte. Maa- ja merejõudude tegevust koordineerib normaalselt maajõudude juhatus. N.-Vene merejõudude lahingumäärustiku järele kuulub maa- ja merejõudude tegevuse kokkukõlastamine kuni maajõudude operatiivse iseseisvuse saavutamiseni merejõudude juhatuse kompetentsi.*)

*) „Bojevoi ustav vojennomorskih sil RKKK“ 1930, lhk. 152.

b. Dessantoperatsiooni plaani läbitöötamine ning koostamine.

Dessantoperatsiooni plaani läbitöötamine ning koostamine teostub maa- ja merejõudude juhataste poolt ühiselt.

Operatsiooniplaani aluseks on maajõudude tegevusekava vaenlase rannikul. Selle tegevusekava alusel arvestatakse välja:

- maajõudude suurus operatsiooni edukaks täitmiseks;
- transportlaevade ning maabumisabinõude arv ja tüübid;
- julgestuse tagamine ja
- operatsioonifaaside läbiviimise tähtsajad.

Tähtsama osa operatsiooniplaani läbitöötamisest kujutab endast maabumiskoha valik.

Maabumiskoht peab vastama järgmistele tingimustele:

- 1) ta peab olema punkt või raioon, kuhu vastane ei oota dessanti ning kus ta ei valmista end ette dessantide vastu võitlemiseks;
- 2) peab olema kaitstud tuulte ja lainetuse eest; peab olema küllaldaselt sügava ja kivideta rannaga; peab võimaldama vägede kiiret maabumist;
- 3) peab võimaldama maajõudude toetamist laevastiku poolt suurtükitulega;
- 4) maastik peab võimaldama dessantosade kiiret edasilikumist;
- 5) elanikkonna poliitiline meelsus peab soodustama dessandi kordaminekut;
- 6) peab vastama tervishoiu tingimustele.

Operatsiooniplaani koostamisel peab arvestama ka ilmastiku tingimusi. Valitsevad tuuled, voolud, vihm, jää, udu j.n.e on tegurid, mis mõjutavad operatsiooni käiku. Torm ning lainetus sunnivad tihti edasi lükkama operatsiooni tähtaega.

Operatsiooniplaan koosneb järgmistest allaskest:

1. Maajõudude tegevusekava, mis jaguneb:
 - maajõudude ülesanne,
 - maabumiskohad,
 - maajõudude kasutamise idee ja jõudude jaotus vastavalt sellele ideele,
 - maabumine ja
 - tegevusekava operatiivse iseseisvuse saavutamiseni.

2. Laevadele laadimise kava, mis sisaldab:

- transportlaevade ja maabumisabinõude jaotus vastavalt maajõudude tegevusekavale,
- maajõudude laadimine ja paigutamine laevadele,
- maajõudude mahalaadimine.

3. Dessantvägede maabumise tabel (vaata lisa nr. 6).

4. Merejõudude tegevusekava, mis jaguneb:

- merejõudude luure,
- rännakutee ja selle traalimine,
- rännaku organisatsioon ja rivistused päeval ja öösi,
- rännaku ajaarvestus,
- rännakukaitse (vahetu kaitse ja üldine julgeoleku tagamine, õhukaitse rännakul),
- hargnemine ja ankrusse jäämine maabumiskohal,
- maabumiskord,
- maabumise toetamine laevastiku suurtükitulega,
- maajõudude edaspidine toetamine laevastiku suurtükitulega,
- demonratsioonid ja nende ülesanne ning ulatus,
- maabumiskoha kaitse merelt ja
- side mere- ja maajõudude vahel.

5. Õhujõudude tegevusekava, mis sisaldab:

- õhujõudude luure,
- maa- ja merejõudude abistamine rännaku ajal merel, maabumisel ja operatsiooni edaspidisel arenemisel.

6. Varustamise ja kommunikatsiooni julgeoleku tagamise kava.

7. Dessantjõudude laevadele tagasilaadimise- ja evakuatsiooni kava.

Operatsiooniplaan peab olema paenduv. Paenduvuse nõue on siis saavutatud, kui plaani on võimalik kohaldada mitmesugustele võimalikele olukordadele, mis on tingitud dessantoperatsiooni olukorraelementide ebastabiilsusest ning kiirest vaheldavusest.

Operatsiooniplaan on operatiivkäsu koostamise aluseks. (Järgneb.)

Kaitseväge, eriti ratsaväge, varustamisest hobustega mujal ja meil.

Kapten J. V. Till.

Kaitseväge varustamine hobustega, eriti ratsaväge remontimine, on elulisi küsimusi. Heast hobuste materjalist on tingitud ka ratsaväge osade töövõime lahinguliste ülesannete täitmisel. Ratsaväge seisukohalt vaadatuna on hobune ja ratsanik lahutamatu üksteisega seotud, moodustades ühe terviku — ratsasõduri; hobuse omadu-

sed — head ja halvad küljed mõjuvad ka ratsanikule ja ümberpöörduvalt. Tugeval ja vastupidaval ratsahobusel suudab ka nõrgemini ettevalmistatud ratsaväelane edukalt oma ülesandeid täita kui hästi ettevalmistatud ratsaväelane nõrgal ja kehvval hobusel.

Et hea hobune ratsaväes akuutse tähtsuse omab, siis on tarvilik ratsaväge varustada

ka sellise hobusematerjaliga, mis on tugev, vastupidav, kiire ja suudaks kaasaja lahingu ratsateenistuse raskusi kanda. Et ratsaväe hobune mainitud nõuetele vastaks, selleks peab ta koosnema vastavatest tõukomponentidest ja võimetest, mida sugehobuste juures võimiskatsete abil kindlaks tehakse.

Kuidas toimub kaitseväe varustamine hobustega mõnes meile tähtsamais välisriigis ja meil, käsitlem lühidalt allpool.

Poola statistiliste andmete järele on seal kaasajal umbes $3\frac{1}{2}$ miljonit hobust; vaatamata sellisele suurele arvule ei suuda Poola oma turg täiel määral rahuldada kaitseväe nõudeid ja nimelt ratsaväe suhtes, mille tõttu hobuseid osalt importeeritakse välismaalt, suuremalt jaolt Ungarist. Hobusekasvatuse arendamiseks on Poolasse importeeritud alates 1924. a. 3000—4000 tõuhobust. Nende hobuste peale kulutatud rahasumma antakse välja peamiselt tõuparanduse otstarbel. Omamaalt ostetavate remontide eest makstakse 50% kallimalt laadahindadest hobuste kasvatamise ergutamise sihiga. Ostetakse peamiselt verelisi hobuseid $3\frac{1}{2}$ —6 a. vanuseni. Remonthobuste ostmise küsimus on koondatud ratsaväe departemangu, remondi osakonda. Kõik asutised, mis tegemist teevad remontidega, moodustavad, n. n. remonditeenistuse, mis sisaldab: remonthobuste registreerimist, klassifitseerimist, arvestust, ostu, hobuste arvestust kaitseväe osades, prakkeerimise aluseid j.n.e. Keskasutisteks on remonthobuste komisjonid ja noorte hobuste tagavara, mis asub Gura-Kalwar'is, Varssavi läheduses.

Remonthobuste ostukomisjoni alalise koosseisu kuulub tavaliselt üks vanem ratsaväe ohvitser, komisjoni esimees, ja liigeteks üks ratsaväe ohvitser ja veterinäär arst. Remondikomisjoni tegevusest võtab osa ka remondiosakonna ülem.

Hobuste ostmine sünnib peamiselt hobuste näituse ajal. Hobuste vastuvõtmine kaitseväele sünnib 3 päeva jooksul. Esimesel päeval tehakse hobuste eelvalik, s. t. ette toodud hobustest kõrvaldatakse need hobused, kes pealiskaudse vaatluse järele oma eksterjeuri ja teiste silmaga nähtavate puuduste tõttu kaitsevähke ei kõlba. Teisel päeval teostatakse esimesel päeval väljavalitud hobuste põhjalikku ülevaatus ja hindamist. Hindamist teostatakse järgmiselt: kui hobune komisjoni ette tuuakse, siis hobuseomanik asub eraldi selleks määratud kohta, nii et ta komisjoni liigete arvamisi ega otsusi ei kuule; samuti ei tohi tema ka komisjoni liigetega läbirääkimistesse astuda. Komisjoni otsus teatatakse temale hiljem. Iga komisjoni liige hindab täiesti iseseisvalt ette-

toodud hobust vastava numbriga. Peale liigete hindamise koostatakse komisjoni üldotsus. Pärast komisjoni üldotsuse tegemist määrab remondiosakonna ülem, millisesse väeliiki ja ossa hobune läheb; seda määravad üles väeosadest hobuste vastu võtjateks saadetud ohvitserid. Pärast hobuste väljavalikut komisjon ühes näituse korraldajatega määrab parimatele hobustele auhinnad. Kolmandal päeval toimub hobuste lõpulik vastuvõtmine ja äramärgimine, kusjuures iseäranis hoolikalt veel kord veterinäär ülevaatus teostatakse. Pärast lõpulikku ülevaatus kirjutatakse üles kõik hobuse tunnusmärgid ja märgitakse hobuse paremale kabhale kaitseväh number ja vasakule õlale komisjoni märk. Hobuste omanikkudega hinna suhtes kauplemist ei ole, kui omanik komisjoni poolt määratud hinnaga rahul ei ole, siis jääb hobune vastu võtmata. Hobuste hind kõigub 1200—1800 zlotti. Pärast lõpulikku vastuvõtmist antakse hobused kohe üle väeosadest saadetud vastuvõtjale. Ratsavähke ostetakse peamiselt kõik inglise poolverd hobused, teistesse väeliikidesse segaverelised raskemat tüüpi. Võib loota, et mõne aasta pärast on kogu Poola ratsavägi varustatud inglise poolverd hobustega. Hobuseid ostetakse 2—3 korda aastas ja üks ratsarügement saab 60—80 hobust. Remontkomisjoni tegevus on väga hoolikas. Kui hiljem juurdlusega selgub, et komisjoni poolt on kõlbmata hobune vastu võetud, siis tasub riigile tehtud kahju komisjon.

Hobusekasvatuse ja tõuparandusele pööratakse suurt tähelepanu ja võib loota, et tulevikus Poola oma ratsaväe osi ainult siseturult ostetud hobustega suudab varustada.

Saksamaa ratsaväge varustatakse siseturult ostetud hobustega. Iseäranis on hobusekasvatuse arenenud Ida- ja Lääne-Preisimaal, Posnanis, Pomernis ja Hannoveris. Saksamaa hobusekasvatuse Maailmasõja ja lühikest aega kestnud revolutsiooni ajal kannatas väga vähe ja sakslased suutsid kogu oma hobuste tõulise materjali säilitada. Suurel arvul kasvatatakse trakener'eid Ida-Preisisis, mis väga heaks ratsahobuse materjaliks osutus. Saksamaa hobusekasvatuse mitte ainult ei rahulda oma riigi kaitseväh nõudeid, vaid müüb ka hobuseid välisriigile. Ratsasõit saksa rahva keskel on väga populaarne ja arenenud, mille tõttu ratsaväge sõja ja korral on võimalik võrdlemisi suurel arvul komplekteerida kodanikelt ostetud hobustega ilma suurema ettevalmistuseta ratsateenistuse jaoks. Saksa ratsahobune on vereline ja koosneb headest komponentidest, kuid vähe hellitatud, mis kultuurihobuste

juures üldiseks paheks on, kes rohkem talli õhkkonnas ülesse kasvatatud, väljaspool halbade ilmastiku olude.

Sveitsi ratsaväe varustamine hobustega sünnib ostukomisjoni kaudu, mille esimeheks on vanem ratsaväe ohvitser. Oma maa hobustest Sveitsi ratsaväele ei jätku. Hobuseid on importeeritud Ungarist, Hispaaniast, Ameerikast ja peamiselt Iirimaaalt. Aasta kestel importeeritakse ratsaväele umbes 1200—1500 hobust. Remonthobused koondatakse ja ratsastatakse kahes punktis: liidu ratsaväe remonthobuste depoos asukohaga Bernis ja hobustega varustamise valitsuse juures Thounis.

Nagu teame, on Sveitsi kaitseväes maksev miilitsasüsteem. Ratsaväelane pärast noorte-kooli lõpetamist läheb ühes hobuse ja varustusega koju. Noorte-kooli astudes võimaldatakse remondidepoost osta poole hinnaga hobune isiklikuks omanduseks, millel noor kõik õppused teeb, hobune läheb pärast kaheksandat aastat täielikult ratsaväelase isiklikuks omanduseks. Kaheksa aasta jooksul pärast noorte-kooli lõpetamist on ratsaväelane kohustatud iga aasta ühes hobusega kaheks nädalaks õppusele ilmuma. Kui hobune on halvasti peetud või toidetud, siis on remondidepool õigus ratsaväelase käest nõuda hobuse toitmise või kordaseadmise kulusid ja äärmisel juhul hobune hoopis käest ära võtta. Nende abinõudega ja sellega, et hobune pärast kaheksa-aastast teenistust läheb ratsaväelase isiklikuks omanduseks, hoitakse ratsaväehobused võrdlemisi heas korras.

Nõukogude Venes kaitseväe varustamine hobustega on üks valusamaid küsimusi. Üldiselt on hobustest suur puudus. Kui Venemaal enne Maailmasõda oli hobuseid umbes 35 miljonit (nendest töövõimelisi 23 miljonit), siis kaasajal on see arv ligi 50% vähenenud. Keskmiselt on Nõukogude Venes 18—20 miljonit hobust. Varemalt jätkus vene kaitseväele hobustest oma turult ja jätkus hobuseid ka ekspordiks, kuid praegu on hobuseturg desorganiseeritud; endised asjatundjad ja hobusekasvatajad on suuremalt jaolt kõrvaldatud ja hobusekasvatuse võrreldes ennesõjaaegsega on äärmiselt langenud. Osa paremaid hobusekasvatusi

omandasid uued rajariigid. Raske hoobi hobusekasvatusele andis ka põllumajanduse sotsialiseerimine, kus hobust püüti asendada traktorite ja masinatega, mis aga oodatud tulemusi ei annud. 1914. a. oli Doni raioonis ja Põhja-Kaukaasuses üle 1000 hobusekasvatuse, ja üldse Vene riigis kokku 8714. Kaasajal on aga Doni raioonis umbes 30 hobusekasvatust ja riiklikke hobusekasvatusi 15. Osa riiklikke hobusekasvatusi kuulub põllumajanduse komissariaadi alla, osa on viimasel ajal üle antud kaitseväe komissariaadi alla. Üldiselt on hobusekasvatused raskest seisukorras, sest tõuhobuste arv ratsaväe tarvis on äärmiselt väike, keertist ja krediidist hobusekasvatuse jaoks on puudu. Kui enne Maailmasõda oli Vene riigi sugumärsid 213.208 ja sugutäkke 22.330, siis on neid kaasajal umbes: sugutäkke 952 ja sugumärsid 3874 „neist riiklikes hobusekasvatustes 138 sugutäkki ja 132 sugumära). Ratsaväe remonteerimist hobustega teostab põllumajanduse komissariaadi alla kuuluv remonteerimise osakond kooperatiivide ja loomakasvatuse ühingute kaudu. Hobuste omadused on langenud, ratsaväe remonteerimine hobustega on äärmiselt puudulik ja halb. Hobusekasvatusi, nagu nägime, juhitakse kahest tsentrumist: põllumajanduse ja kaitseväe komissariaatidest; esimene neist taotleb põllumajanduslike ja teine — kaitsevälisi nõudeid. Et hobusekasvatust tõsta ja kaitseväge nõudeid hobustega varustamise alal silmas pidada, püütakse vabendada sellisest kahekülgsest juhtimisest ja moodustada täiesti iseseisev organ, kes hobusekasvatust ja kaitseväge remonteerimist hobustega juhataks. Hobusekasvatust püütakse arendada ka talupoegade keskel; territoriaal ratsaväe eskadronide vormimise tsentrumides on pea kõigis organiseeritud sugutusepunktid ratsatüüpi hobuste jaoks. On kavatsusel sugutamiseks kõlbmata täkke kastreerida ja propageeritakse suguhobuste vajadust; üldriiklikuks eesmärgiks olgu — kasvatada ratsaväe hobust, mis on iseenesest kõlvulik ka põllumajanduslikeks otstarveteks, kuid põllumajanduslikeks otstarveteks kasvatatud hobune ei ole igal juhul veel kaugeltki ratsaväele kõlvulik.

(Järgneb.)

Ilmus trükist Kaitseväge Staabi väljaandel

Luureteenistuse-eeskiri

Hind 35 senti.

Müügil „Sõduri“ talituses, Toomkooli 7, Tallinnas.

Tallinna Vabadusemonumendi kavandeist.*)

J. Pert.

Tallinna Vabadusemonumendi küsimus kiiduväärselt on nihkunud viimasel ajal surnud punktilt. Nagu kõikjal teada, neil päevil on põhjalikumalt kaaluteldud mainitud monumendi kavandeid vastava eelkomisjoni poolt, neist esialgu valitud uute kaalutluste alla kuuluvaiks kaks: arhitektide Kuusiku ja Lohki ning arh. K. Lüüsi omad, mis ka olid väljas vaatamiseks kitsamale ringile Ohvitseride Kasiino ruumes.

Tallinna Vabadusemonumendi küsimus pole mitte üks pealinna, kohaliku üldtähtsusega, vaid ka üleriiklikult selle vastu tuntakse huvi, kuna siin on küsimuse all kogu meie Vabadusesõja ja vabadusevõitluse jäädvustamine.

On siis endastmõistetav, et siin tuleb toimida täie ettevaatusega ja kõigekülgselt kaalutelles.

Ennekoike juhin tähelepanu varem „Tallinna Vabadusemonumendi“ puhul „Sõduris“ nr. 37/38/39 — 1932 ruumi antud artiklile, milles väljendatud monumendi püstitamise võimaluste hinnanguid ja põhinõudeid tuleks respekterida. Tallinna Vabadusemonumendi saatus kergesti võiks kujuneda mitterahuldavaks. Ei oleks liigne tuletada ka meele, et niigi meil on Vabadusesõda mälestades püstitatud liialt kergel käel monumente, mistõttu neist paljud kunstiliselt ja otstarbekohaselt tuleb lugeda ebaõnnestunuiks. Endastmõistetavalt see korduda ei tohiks Tallinna Vabadusemonumendiga.

Monumendi kavandite eelkomisjon esitatud projektidest on välja valinud arh. Kuusiku ja Lohki oma, asukohaga Vabaduseplatsile ja arh. K. Lüüsi oma asukohaga Harjumäele. Peatume ka ainult neil.

Nende kavandite vooruste ja nõrkuste kaalutluste eel ei saa mööda paarist põhimõtetelistest küsimustest, ennekoike monumendi asukoha küsimusest, mis, minu tunde järele, on määrav ja millest välja minnes alles tuleb vaadelda kavandeid.

Varem „Sõduris“ ilmunud artiklis sama küsimuse puhul toonitasin: Vabaduseplats praegusel kujul ei võimalda enesele püstitada ühe rahva vabastamissõda ja vabadusesündi sümboliseerivat võimsat, mahukat monumendi. Selleks on see plats väike ja praegu imelikult sopiline.

Ja see teoreetiline veendumus leidis uusi ning praktilisi kinnitusi, vaadeldes monu-

mendikavandit, mis on projekteeritud Vabaduseplatsile.

Arh. Kuusik ja Lohk on koostanud isenesest stiilse, moodsa, võiks isegi öelda, et kauni monumendiprojekti obeliskitaolise samba näol. Kuid see ennekoike ei sobi Peetri ausamba kohale, kuhu ta on ette nähtud.

1) Vabadusesammas jääks Vabaduseplatsi ühte nurka. Kuna Tallinna arendamisplaanis on ette nähtud Jaani kiriku kadu tulevikus, sel korral ilmtingimatult pikk sammas suure platsi ühelt nurgalt tuleks ära vedada.

Võidaks öelda, et Jaani kirikut ei lammutata, ta jääb. Aga kes julgeks kinnitada, et Jaani kirik püsib kauem Vabadusemonumendist? Jaani kirik on aastasadu ekisteerinud, ta laguneb ikkagi lähemas tulevikus, küsimata, kas teda lammutatakse või mitte. Kuid Vabadusemonument ju peaks püsima ettenägematult kaua.

Obelisk Pariisis Concordia platsil.

Selle obeliski Napoleon vedas ära Egiptusest tagasi tulles sealt sõjakäigult. See obelisk on ühestainsast kivist.

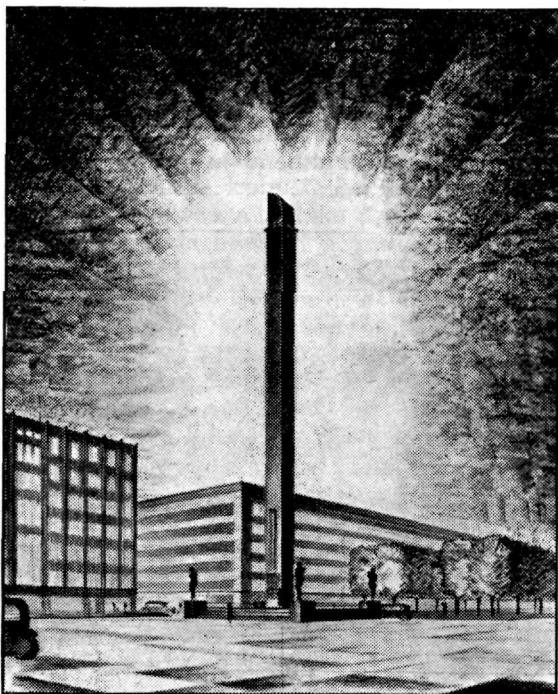
2) Obeliske või obeliskitaolisi sambaid võib püstitada ainult suurtele, avartele platsidele, nagu seda näeme Pariisis, kus avaral Concordia platsil asetub obelisk, samuti ka Moskvas ja mujal. Kõrge obelisk peab olema nähtav kaugel, et ta paistaks tervikuna. Platsi raadius peaks olema vähemalt kaks korda pikem obeliski pikkusest. Kui me obeliski vaatleme lähemalt, siis me teda näeme ainult osade kaupa: esialgul alust; tõstame pead, siis keskosa, ja pea

* Avaldatakse mõttevahetuse korras. Toim.

kuklasse ajades — tippu. Ei ole mõeldav väiksele platsile püstitada obeliski, kus me teda tervikuna üldsegi ei näe.

Ja EKA majast kuni Peetri samba aluseni, ettenähtud samba aluseni, minu arvates, on liialt vähe maad — 50 meetrit, kuna samal ajal samba kõrgus on ette nähtud umbes 38 meetrit. Antud kõrgusegagi — ja see on ometi kaunis väike — obeliskne sammus ei kõlba Vabaduseplatsile.

3) EKA maja kõrgus on umbes 28 meetrit, obelisk ulatuks sellest üle seega ainult 10 meetrit. Kuid säärase massiivse maja ees, nagu seda on EKA oma, säärane Vabadusemonument ei pääseks üldsegi mõjule. (Projektis samba kõrguse mulje on liialt suurendatud; tegelikult ta nii pikana, võrreldes tema taga oleva EKA majaga, ei näiks.)

Arh. Kuusiku ja Lohki monumenti kavand.

4) Mis kõneldava monumendiprojekti juures eriliseks miinuseks, on see, et ta pealegi on läbi viidud ühes stiilis EKA majaga. Asetatuna EKA maja ette, mille külgi mööda niigi üles jooksevad pilastrid, sammus osutuks EKA maja elemendiks, kaunistuseks. Püstitades esitatud kava järgi samba Peetri ausamba alusele, me püstitaksime seega ausamba EKA majale! Aga me tahame ju mälestussammast püstitada Vabadusesõja mälestusele.

5) Kõneldav sammus ei ole seoses kogu oma ümbrusega. Ühel küljel keskaegne Toompea — sellega ei mingit sidet. Kuisu-

gusena täis ehitatakse konservatooriumi poolne platsi külg, meie ei tea. Kuid meil pole mingit kindlustust, et seda tehakse tingimata antud sambaga sobivas stiilis.

Edasi, arh. Kuusiku ja Lohki Vabadusemonumendi projekt, mulle tundub, oma ulatusest ja mõjult vaevalt küll suudab küllaldaselt mälestada, jäädvustada ja sümboliseerida seda suurt ja ülevat ideed, mille kehastajana ta mõeldud.

Vene valitsuse ajal teatavasti hukkus laev „Russalka“ — ja ühe laeva kurva saatuse mälestuseks Kadriorgu püstitati Russalka amsammus, mis, kordan, on kunstiliselt ja ideeliselt kõnelevam Kuusiku ja Lohki omast, kuigi viimane tahab kehastada ühe rahva Vabadusesõja ja vabadusesünni jäädvustamise ideed. Oleme otsekohesed, kunstiliselt kõnelevam oli ka samal kohal asuv amsammus, mis kõrvaldati.

Need võrdlused tohiks iseloomustada kõneldava monumendi n. ö. absoluutset väärtust.

6) Ka sisuliselt kõneldav monument on ideevaene või siis sisukehv: platsi keskel obeliskitaoline pikk sammus ja ringi neljakanalilise aia nurkes neli naisfiguuri. Milles siis avaldub, et see monument on püstitatud Eesti rahva vabaduse, või isegi vabadusevõitluse sümbolina? See monumendikavand on liialt abstraktne. Säärast sammast võidak ka püstitada iga teise sündmuse mälestuseks.

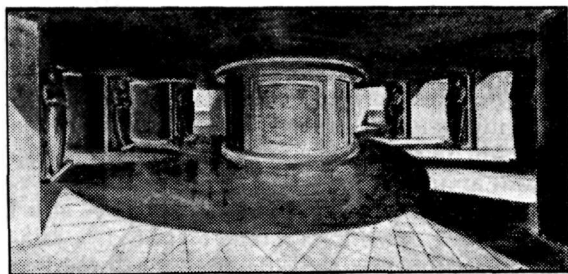
Ma ei saa teisiti kui kinnitada: jätke Vabaduseplats praegu puutumata! Sinna võiks asetada mõne vähema figuraalse monumendi, mitte aga kõrge obelisk, mis hävitaks ja vähendaks mulje mõttes niigi väikese meie paaraadiplatsi, sest suurlinnades bulvaarid on juba sama laiad, kui meie Vabaduseplats. Aga meie tahame sellele püstitada oma rahva suursünnimust kehastava monumendi pika obeliski näol! Lõpuks — Kuusiku ja Lohki kavandil ei esinegi obelisk, vaid nelinurkne sammus. Obelisk iseenesest on uhke mälestis. Kuid see on monoliit, on raiutud välja ühestainsast kivist ja mis lõpeb teravotsaga. Võin kujutada, millise mulje avaldab määratu monoliit, püstitatuna avarale platsile. Aga meil tahetakse väikestest kividest kokku laskuda monoliiti meeletuletav sammus, mis sisuliselt on juba odav aseaine.

Järelikult: nii stiilne ja maitsekas kui ka pole arh. Kuusiku ja Lohki projekt, ei ole ta vastuvõetav Tallinna Vabadusemonumendina. Kuid ta võiks kindlasti püstitatud saada kas mõnesse väiksemasse linna avarale platsile, või siis kuskile kalmistule.

Minu veendumuste järele arh. K. Lüüsi Vabadusemonumendi projekt on palju vastu-

võetavam, kuna viimane on viimisteldum ja sisukam.

K. Lüüsi asetab monumendi kõrgele Harjumäele, vanale kantsile, valitsema üle kogu linna, nagu seda peab soovima. Lüüsi monument baseeruks 11 blokilemaakonnale; monumendi alus on samal ajal Vabadusesõja juhtide mälestamisruumiks; mälestussamba tipus kolm suurt, massiivset figuuri hoiavad käes ülal võidupärga.

K. Lüüsi monumendi aluse sisemus.

Kujutagem seda pilti — valge, linna üle ulatuva samba otsas paistavad kaugele merele ja maale inimkujud, haaratud säravast ja päikesest helkivast ringist! Kas ei tuleta see meelde Ateena Akropolist, Pallas-Ateena kuldset kübarat, mis meremeestele oli isegi majakaks?

On selge, et ideeliselt-sisuliselt esimene ei võistle teisega, kuna esimesel ideeline sisu puudub üldse; see on vaid konstruktivistlik samm. Lüüsi monument vähemalt tahab olla omapärane, esmakordne, ei kuskil mujal püstitav, ja seda ka on — kuna siin on välja mindud Tallinna arhitektuuri ja asetuspindade omapärast.

Siin võib tekkida ja ka tekib küsimus, mil määral arh. Lüüsi on suutnud oma ideed ja kavad tõlgitseda monumendivormi? Ja siin ka tekib endast mõistetavalt eriarvamusi.

Peatudes monumendi asetusel, mulle tundub, Lüüsi on leidnud ja projekteerinud täiesti vastuvõetava ühe võimaliku meie Vabadusemonumendi asetuspalani. Seni meie arhitektidest ja kunstnikest keegi pole näidanud paremat asetuspalani, ja meie enam ei saaks ega tohiks siis kergesti minna möö-

da Harjumäest, otsides Vabadusemonumendi asukohta.

Seni esitatud monumendikavandeid võrreldes, minu arvates, tuleks ka tõsisemalt peatuma jääda K. Lüüsi omal, kas või viimase ideel ja asetuspilaanil — ja siit edasi otsides, arvustades ning leides, jõudma meie Vabadusemonumendi kõiki lepitava lahenduseni.

Võib olla K. Lüüsi kavandil pole veel leitud kõigiti rahuldava samba lahendus: praegu see mõjub mudelil kuidagi kas või korstnana või majakana. Kas ei peaks selle üksikasjalikumalt väljatöötama? Kas ehk pole samba alumine ots liialt kribuline? Kuidas näevad välja samba tipus figuurid? — Need küsimused peaksid leidma lahendusi. Siit kas mitte ei peaks algama otsimine edasi, või vähemalt kõigi võimaluste äraproovimine. Näiteks K. Lüüsi erikavandil ka samas on kujutatud eriviisilisena. Missuguse neist variantidest autor peab õigeks, või siis õigemaks?

Võib olla K. Lüüsi monumendiprojektist sammast tekitab lahkarvamisi eeskätt seetõttu, kuna see on esitatud liialt visandlikuna, väljatöötuseta, detailiseerimata, mistõttu meie ei saa autori tahtest küllalt selget ülevaadet.

Kuid K. Lüüsi projektis leiame rea haruldasi häid momente: samba alus — kus võidab Vabadusesõja juhtide üldine mälestamine läbi viia; Vabadusesõja muuseum — stiililt üks eestilisemaid, põhjamaisemaid hoonekavandeid, mida meil projekteeritud, mille siseehitus eriti otstarbekohane ja kaunis.

Olen esitanud oma isiklike arvamusi, kuid olen seda teinud oma parema aratundmise järele. Võib olla esitatud väited tekitavad vastuvaidlusi. Neid oleks huvitav kuulda, usun, kogu avalikkus on selles ühel arvamisel.

Peame teadma, et kavatsusel ja arutlustel all on suur töö, kuisuguse uhke, haarava ja järelpõlvedele kõneleva ülesande ette seni pole võimaldunud rakendada eesti maitsel, vaimsusel, nõudlikkusele ja loojal.

Näidagem, et meie väärikselt tahame lahendada meile kohustusliku aulise Vabadusemonumendi püstitamise, mille ees võõrad ja tulevased põlved aukartusega võiksid meele tuletada möödunud suursündmusi ja suurte tegude kordasaatjaid.

Sähelspanu!

Möödunud aastate „Sõduri“ aastakäike müüakse järgmise hinnaga „Sõduri“ talituses (Tallinnas, Toomkooli 7):

— Aastakäigud kuni 1930. a. (s. a.)	à	60 senti;
— 1931. aastakäik	à	200 „
— 1932. „	à	400 „
— Üksik number kuni 1931. a. (s. a.)	à	10 „
— „ „ 1932. a. eest	à	15 „

Aastakäikud posti kaudu saadetakse välja tellija kulul.

Kaitseväe õppealalt.**JE II osa § 636.**

Tankivastase kaitse organiseerimise küsimustele on hakatud kõikjal järjest suuremat tähelepanu pöörama. See on ka täiesti arusaadav, kui arvesse võtta ühelt poolt kiiretempolist tankide tehnilise-konstruktivise külje arengut ja teiselt poolt juba aastaid püsivalt päevakorras seisvat sõjajõudude motoriseerimise ja mehhaniseerimise probleeme.

Ette nähes, et tulevikusõjas vastase tankidega võitlusesse astumine paratamatu, on paljud riigid, kelle majanduslik kandejõud seda vähegi lubab, hakanud varustama oma sõjavägesid moodsate tankivastase relvadega. Need riigid aga, kellel spetsiaal tankivastase varustuse soetamine üle jõu käib (või kellel see keelatud), on sunnitud esialgul piirduma vaid sellega, et otsitakse teid, mis võimaldaks sõjajuhuks organiseerida tankivastast kaitset käepärast olevate abinõude varal.

Teatavasti kuulub ka meie riik oma majandusliku seisukorra tõttu viimastena mainitud riikide hulka, ja seepärast „nolens volens“ olleme sunnitud järele kaaluma, mis peame tegema võib olla juba nüüd, et sõjajuhul tankide ja üldse mehhaniseeritud osade kallale tungid meid ettevalmistamatult ei tabaks.

Käesolevas kirjutises tahaksin puudutada üht küsimust, mis seoses tankivastase kaitse probleemiga ja millele minu arvates pole meil seni veel küllaldaselt tähelepanu pööratud. See on nimelt meie jalaväe ettevalmistamise küsimus tankivastaseks kaitseks.

Meie JE II osa § 636 esimese lõigu järele on „eduka tankivastase kaitse eeltingimuseks julge ja kartmata jalavägi, kes välja õpetatud võitluseks tankidega ja kes tunneb vastase tankide võimeid ja teguviise“.

Seega meie eeskiri on väljendanud küllalt selgesti, mis vajalik teha selleks, et sõjajuhul oleks teatavaid eeldusi edukaks tankivastaseks kaitseks, ja nimelt: 1) on vajalik jalaväge ette valmistada, välja õpetada võitluseks tankidega ja 2) talle teadmisi anda võimaliku vastase tankide võimetest ja teotsemisviisidest.

Kas on aga selle paragrahvi nõudeid arvestatud meie jalaväe rahuagseks õppetöös.

Vastuse sellele küsimusele peaks andma meile „Üldine Õppekava“ I ja II osa, mis

käsitleb jalaväe noorte ja reameeste ettevalmistamist. Meie teame, et seal tankivastase kaitse küsimusi ei puudutata ühegi sõnaga. Tõsi küll, seal leidub märkus (ÜÕ II osa lhk. 42) pataljoni taktikaliste õppuste läbiviimise üle tankide osavõtul, kuid see on maksev ainult tankide koostöö kohta jalaväepataljoniga pealetungil (teema 2). Seega eeskirja nõudeid ei ole kahjuks „Üldine Õppekava“ silmas pidanud, ja vaevalt, et jalaväeosades oma initsiatiivil sel alal suudetakse midagi märkimisväärset ära teha, ja kuigi üht-teist tehakse, siis kannab see kahtlemata ainult juhuslikku iseloomu. Tegelik olukord aga nõuab sel alal järje- ja kavakindlat tööd. Jalavägi peab tundma tankide tõelisi võimeid ja teatavas ulatuses ka nende teotsemisviise, vastasel korral ta ei saa olla „julge ja kartmata“, sest relv, mille mõju tundmata, võib teatavasti ka tugeva moraaliga võitlejates üsna kergesti välja kutsuda kohuste täitmatajätmise ja halvemal juhtumil isegi paanika.

Kõike eelpoolöeldut arvesse võttes, mulle näib, et tuleks juba võimalikult peatselt kaalulisele võtta, kuidas JE II § 636 nõudeid rahuldada.

Arvatavasti kerkib üles selle küsimuse lahendamisel rida raskusi. Tähtsamaid neist on:

- 1) Jalaväe ettevalmistamise aeg on väga lühike. Uue aine (tankivastase kaitse) sissevõtmine ÜÕ on võimalik arvata vasti ainult teistele sõjatehnilistele abinõudele määratud tundide arvel.
- 2) Meil on tanke vähe. Neist ei jatku igalepoole vastavasisuliste praktiliste õppuste teostamiseks.

Kuidas neist raskustest üle saada?

Vaatleme kõigepealt, kas on võimalusi tankivastase kaitse kui õppeaine surumine praegu maksvusel oleva ÜÕ ja seega panna kindel alus selle õpetamisele jalaväes. Teatavasti figureerib ÜÕ iseseisva õppeainena gaasiasjandus, mille läbitöötamiseks on määratud võrdlemisi rohkesti õppetunde. Nii on ÜÕ I osas gaasiasjanduse alal teoreetilisi tunde (teemasid) 10. ÜÕ II osas — 6 tundi (teemat), kokku seega 16 tundi teooriat. Peale selle on ette nähtud rida praktilisi harjutusi, mis teostatakse koos teiste õppustega. On päris selge, et gaasiasjandusel on väga tähtis koht sõjanduses, kuid mulle näib, et ei oleks veel midagi katki, kui

gaasiasjanduseks määratud teoreetiliste tundide arvu veidi kärpida nende tundide arvel, mis kannavad liialt teoreetilist ilmet, näit. „Lahinggaasi arenemine Maailmasõjas“ (ÜÕ II lhk. 43), „Gaasi tarvitamine pilvena, lennukilt ja tankidelt“ (ÜÕ II lhk. 45), ja võib olla veel mõned teised. Sel viisil on ehk võimalik säästa mõned tunnid kas või näit. järgmiste teemade läbitöötamiseks:

- 1) Lahingumasinad, nende liigitus ja üldised omadused.
- 2) Lahingumasinatavastane kaitse — aktiivne ja passiivne. Jalaväeosa lahingumasinatavastase kaitse organiseerimisel ja läbiviimisel.
- 3) Meile võimaliku vastase tankid ja soomusautod, nende tegevuseviisid.

Lisaks sellele tuleks läbi võtta veel rida praktilisi harjutusi rööbiti teiste õppustega. Näit. käsigranaatide materjalosa õppimisel näidata, kuidas tuleb tegelikult teha käsigranaatide puntraid (JE II osa § 640). Võib olla pole liigne harjutada ka niisuguste k.gr. puntrate heitmist tankide alla käsigranaatide pildumisharjutuste tundidel. JE II osa § 639 lõik 2. kohaselt annab ka harilik laskemoon häid tagajärgi lahingumasinatavatluspilude tulistamisel. Järelikult tuleks teha sihtimis- harjutusi juba rahua ajal tanki vaatluspilude pihta. Jalaväeline peab teadma, kus need vaatluspilud tankil asuvad, lahingus ei leia ta neid muidu üles. Pealegi, nagu teada, juba Maailmasõja lõpuperioodil tankide pilusid hakati maskeerima (värvi tankile valematluspilusid). Üldse leidub terve rida harjutusi, mis oleks tungivalt vajalik käsi- kätte teiste õppustega läbi võtta.

Teine tähtsam raskus, mis on seoses tanki- vastase kaitse õpetamisega, seisab, nagu tä- hendasin, selles, et meil on vähe tanke vas- tavisuliste praktiliste harjutuste läbivõtmiseks väeosades. Praeguse korra juu- res on võimatu lasta iga sõduril läbi elada ja oma silmaga näha tankide pealetungi kaitsel asu- vale jalaväeosale.

Mulle näib, et sellest raskusest pääsek- sime üle, kui võtame tarvitusele näitlikud tankid ehk n.n. maketid*), nii nagu seda on teinud juba Saksamaa, N.-Vene, Poola ja isegi Prantsusmaa. Makettide valmistamine ei nõua kuigi suuri kulusid ega ka erilisi oskusi, kuid nende kasutamine näitliku õppe- vahendina taktikalistel õppustel on kõigiti otstarbekohane ja kasulik. Muidugi mõista, makett ei suuda anda täiesti tõetruud ja sel- get pilti moodsa tanki võimetest (kiirus, ro- nimisevõime ja murdejõud), kuid välimusest ja ka teotsemisviisidest siiski. Mis puutub soomusauto- makettidesse, siis siin pole õp- puste suhtes sisuliselt õieti mingisugust va- het ehtsa soomusauto ja maketi vahel. Neid samu makette võib tarvitada ka jalaväe koos- töö harjutamiseks tankidega. Võib olla jaa- kuks 5 tankimaketist (üks rühm) garnisoni peale, ja terve rida raskusi, mis ühenduses tankidega koostöötamise ja nende vastu võit- lemise õppuste korraldamisega, langeksid ära.

Lõpuks tahaksin veel kord alla kriipsu- tada seda, et JE § 636 nõuete täitmist tuleks võtta õige tõsiselt, sest meie jalaväe- lasel tuleb päris kindlasti sõja- juhul vastase tankidega tege- mist teha. L.

Mõnda märkide kättejuhatamisest.

N.-allohv. V. Jürisson.

Tuld tuleb juhtida (JE II § 215). Tule- juhtimise tähtsamatest elementidest on mär- kide kättejuhatamine. Peanõudeks märkide kättejuhatamisel ja nende ülesleidmisel on: märgid minimaalse ajakuluga juhatada kätte nii, et nad kättejuhatajal ja ülesleidjal ühte langeksid.

Niisugust märkide kättejuhatamist ja üles- leidmist võimaldab selge, lihtne ja osavasti läbimõeldud meetod. Tahaksin mõne reaga puudutada tarvitusel olevat meetodit, et sel- lest välja koorida mis kahjulik, mis kasu- lik, ja missuguseid asjaolusid kõrvaldada,

*) Toimetus palub kaastööd makettide (joo- nised ja kirjeldus) alal. Toim.

et ta suudaks täiel määral täita neid nõudeid, millele ta tugineb.

Eeskirja näpunäidete järele juhatatakse märgid, teatud alad, jooned kätte esialgu jä- medalt, s. o. sihiku, suuna ja hästi silmator- kavate esemete järele, siis vähem silma- tonkavate, kui aga sellest vähe — kämbla, kuuli, pideme jne. laius appi võttes.

Praktika näitab, et sellest siiski vähe on. Sisu selgitamiseks mõned näited, et jõuda selgusele selle üle, kus nõrk koht on, ning kes selles süüdi, kas laskurid, klp sihturid, kättejuhatajad, õpetajad või eeskiri, ja kui- võrt keegi.

Jagu lahinglaskmisel. Jaoulem juhatab sih- turile märgi kätte, see otsib, aga ei leia ega

leia. Jaõilem võtab sõdurilt klp ja tulistab ise, halvemal juhul joonistab maastikule piltlikult suuna. Eksinud sihtur saab siis klp jälle oma kätte ja lahing kestab edasi.

Olen kindel, et kaunis suur protsent niisugustest eksimistest tuleb panna „vale suuna“ vaatamise arvele, kuna aga sootuks vähem õigest ümbruskonnast mitteleidmise arvele.

Või jälle jagu asub kaitsel, moodustades vastupanu pesa. Vaenlane tungib peale kahe jaoga ja on jõudnud temast kuni 100 m. Jaõilem annab klp ülesande: tugevasti paremal metsaserv — umbes 75 m kaugusel, avada tuli vile järele ootamatult. Sihtur vastab: „käs!“ . Jaõilem asub ise vasturünnaku korralduste tegemisele. Juba tulevad metsast vastase osad rünnakuga peale. Jaõilem annab vile ja tormab meestega vastu. Klp tulistab. Rühmaülema vile lõpetab tegevuse. Kaotajateks tunnistatakse kaitsel asuvad vasturündajad (kes küll muidu hästi tegutsesid), kuna sihtur vahetas ära suuna, hoides tule all koguni teise suunda teotsevat vastast.

Need vead võib veeretada küll eeskirja puudulikkuse arvele; eeskiri nimetab küll suundi: otse, vähe, pool, ja tugevasti-pool paremal ja vasakul, kuid ei ütle, millal meil maastikul on „ots“ . Siin oleneb küll kõik vaid õpetaja leidlikkusest.

Mul oli võimalus ühes diviisis selle kohta pärida andmeid kaadrilt, kes on seda õpetanud noortele. Pean tunnistama, et siin ei ole midagi kindlat, ühist. Üks peab kättejuhataja suuna otse suuna aluseks, teine jälle käega näitamist vastavas suunas j.n.e., kuid kõik need on väga rasked kasutada lahingu olukorras.

JM I § 88 ridade vahelt võime aga siiski lugeda välja midagi, mis väikeste täiendustega annab „otse“ suuna määranguks aluse. See on: liikumisel antava komando järele „seis!“ heita maha liikumise suunas. Meie liigume pealetungi suunas ning juhime ka paigal olles oma tähelepanu sinna. Kaitse korral tuleks aga selle aluseks võtta kas mõni eriliselt hästi silmatorkav ese (see nimetada „otse“ suunaks) või jälle jao vastutav tule suund. Oleks soovitatav, et siin tehtaks vastav juhend keskkohast tegevuse ühtlustamiseks.

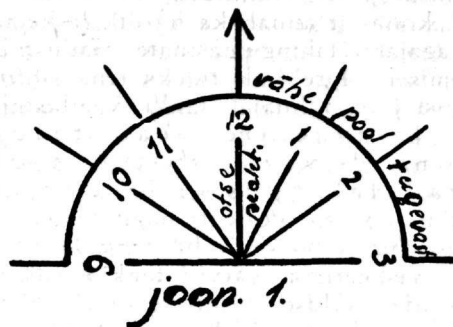
Arvan, et need mõned näited vale suundade võtmisest lahinglaskmistel ja taktikalistel õppustel on lugejale tuttavad kui kindlad tüübid, milleseid tõingi näideteks.

Tekib küsimus, kas leidub veel puudusi märkide kättejuhatamises ja ülesleidmises? Siin peab vastama, et leidub, kuid need osutuvad väiksemateks. Nende puuduste kõrvaldamiseks oleks tarvis:

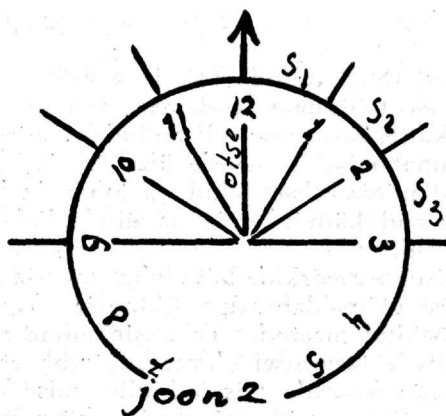
- 1) määrata kindlaks kõigi suundade piirid, siis oleks meil alati teada, missugusest kohast tuleb toimida otsimist;
- 2) kaugus esemeni määrata meeter-sihiku järele (rühmas on yard, samm ja meeter-sihikud) ja
- 3) nõuda otstarbekohaste sõnadega esemete nimetamist, mis on hästi tuntud (kuju, värv), näiteks: ligema puude grupi parempoolne kollane mänd j.n.e.

Püüame selgitada üht lihtsat meetodit, kuidas võiks noori õpetada.

Selleks võtan appi kella numbriplaadi (joonis nr. 1). Plaadi keskpunktist lasen tõmmata eelolevale maastikule ettekujutatavad jooned. Saame 6 nurka à 30°. Neid nimetame suundadeks: kell 12 — otse, 12—1 vähe paremal, 1—2 pool paremal, 2—3 tugevasti paremal. Samuti nimetame ka vasakpoolseid. Et silm nurga määramisel teeb siiski vigu, tuleb harjutada ja nurk võtta suurem. Maastikul nurkade kujutamiseks on kasulik lugeda kolm nurka paremale ja kolm vasakule.

Kasutades ja harjutades selle meetodi järele, võin julgesti öelda, et suudame leida üles päris täpsalt koha maastikul, kuhu võime anda tuld eksimatult.

Kui täiendaksime seda meetodit veel seelega, et vähe-pool jne. suundi nimetaksime

kella numbritega, nagu joonis nr. 2 näidatud, siis saaksime ka märke kätte juhatada suu- rema kui 180° nurga, s. o. 360° või ümber ringi. Sõna „suuna“ asemel tarvitades esimest täht S₁, S₂ jne. oleks saavutatud ka minimaalsem aja kulu, mis kiiresti ilmuvate ja kaduvate märkide leidmiseks väga tähtis.

Pealegi võimaldab „S“ täht lahingu müras, võrreldes teistega, paremat kuulmist.

Ülal kirjeldatud ridade eesmärgiks ei olnud mitte teiste kättejuhatamise viiside mahategemine, vaid need tahavad olla üheks ettepanekuks paremate ja täpsamate võtete väljakujundamiseks sellel alal.

Õhu- ja gaasikaitse alalt.

Jalaväe lahingu õhuvaatlusest.

(Koostöö jalaväe ja lennuki vahel.)

Jalaväe lahingu vaatlemine lennukilt sai oma alguse Maailmasõja lahinguväljadel, olles põhjustatud asjaloost, et väejuhatustel sageli puudus küllaldane informatsioon lahingukäigu üle, kuna käepärast olevad senised sidevahendid ei suutnud alati rahuldada nõudeid. Juhtus niimõnigi kord, et väeüksuse ülem oli täies teadmatuses selle üle, kus asuvad tema väeosad, millised on nende vajadused varustuse, toetamise j.n.e. suhtes; polnud teateid, kas vastane paneb visalt vastu või kas on omad väed saavutanud edu; oli raskusi teadmatuse pärast käskude ja korralduste andmises.

Teiselt poolt juhtus, et jalaväel puudusid võimalused teateid anda oma seisukorra ja vajaduste üle, olles materjalselt ja moraalselt omast väest isoleeritud; see puudus andis end eriti valusasti tunda tankide ilmumisega lahinguvälja areenile.

Maapealsete sidevahendite puudulikkus tuli ilmsiks eriti teravalt raske positsioonivõitluse ajajärkudel (Verdun).

Uued vajadused sidepidamise ajal lahingus lükkasid arusaadavalt esile uue, hästi liiskva ja vaatluseks ideaalsena paistva sidevahendi — lennuki kujul. Võimaldas ju lennuk vertikaalselt vaadelda väikseilt kõrgusilt maastiku kõige väiksemaid peensusi, tungida kaevikute ja lehtrite saladusse, ulatada oma pilguga küngaste ja nõlvakute taha ja metsatihnikusse. Säärasena pidi see uus sidevahend aitama kõrvaldada eelnimetatud puudused.

Jalaväega koostöötavate lennukite kasutamine hakkas hoogu võtma, arenema. Nende tegevus ja ülesanded reglementeeriti ning vastavad eeskirjad jäid maksma ka peale sõda, muutudes ja täieneses selle järele, kuidas arenesid ja muutusid ajaga arusaamised kõne all oleva koostöö üle üldse. Ka meie kaitseväes on see koostöö

tunnustamist leidnud ning käsitatud, kuigi osaliselt ja laialipaisatult, maksvates eeskirjades (JE II §§ 182—187; LE § 154; Sideeeskiri II §§ 38 ja 46, lisad nr. nr. 3, 4 ja 6, tabelid I, II ja III).

Ei ole põhjust kahelda, et tuleviku sõjas esinevad sidevahendid kvantite ja kvalitatiivselt täiuslikumal kujul; kuid ei pea lootma, et nad sellejuures suudaksid asendada lennukit sedavõrt, et jalavägi võiks viimase kaasabist loobuda. Seepärast peab tähendatud eeskirjade vastavaid määrusi pidama elulisteks ja tõsist tähelepanu pöörama nende elluviimisele. Et aga aastate jooksul on olnud kõne all oleva koostöö asjus mitmeid ümberhindamisi, siis pole ehk üleliigne valgustada küsimust, kuidas vaadatakse asja peale viimasel ajal modernsemis sõjavägedes. Selles mõttes peaks huvi pakkuma „Revue des forces aériennes“ (nr. 34 — 1932) veergudel ilmunud major Astruc'i artikkel — „L'observation aérienne du combat de l'infanterie“.

Autor kinnitab kõige pealt, et isegi kõige vilunum ja osavam lendurvaatleja ei suuda (välja arvatud erakorralised tingimused) ühel ajal toimetada suurtükile vaatlust või kontrolli ja informeerida samal ajal oma väejuhatust jalaväe võitluse käigust. Ei ole nimelt võimalik ühel ajal koondada võrdse pingutusega tähelepanu eesrindele ja tagalale. Püüab lendurvaatleja pildi saada lahinguväljast, vastase tegevusest või kavatsusest üldiselt kujul, siis ei ole temal samal ajal võimalik jälgida või uurida mõnda toetuspunkti või klp pesa detailselt. Jalaväe lendurvaatleja peab olusunnil oma tähelepanu jaotama, koondades selle kord ühele, kord teisele punktile või faktile, kord suurtükiväele, kord jalaväele, eesrindele, tagalale j.n.e. Arusaadavalt jäävad mitmed maastikuesemed ja tegevused tema silmade eest varju.

Milline on siis see abi, mida võib lennuk jalaväele pakkuda lahingus? Millised on tema töö normaalsed tingimused? Kuidas kasutab

väejuhatas lennukit jalaväe otstarveteks? Kuidas sünnib piltlikult jalaväega koostöötava lennuki tegevus lahingus? — Need on küsimused, mis on vastavates eeskirjades oma põhijoonelise lahenduse leidnud, millele autor tahab aga anda mõned detailid juurde, arvestades viimaste aastate kogemusi ja tendentse.

Millist abi võib anda õhuvaatlus jalaväele lahingus?

On raske defineerida lendurvaatleja ülesandeid jalaväe lahingus. Praktiliselt on need ülesanded järgmised:

1. Oma vägede vaatlus, s. t.

a) eesliini jälgimine ning väejuhatuse ja teiste väelike (eriti suurtükiväe) informeerimine jalaväe edust, ettetulnud takistustest ja jalaväe üksikosade paigutusest. Lendurvaatleja vahetult vaatleb temale antud raiooni; tema tööedu on lennukõrgusest, maastiku iseloomust ja tema vilumusest. Sidevahendiks on jalaväe poolt eesliinil väljapandud tähislinad või signaalid (bengaaltuled).

Jalavägi, kellel lahingus tuhat raskust ees, ei taha igakord linu välja panna, liiatigi kui kardab sellega endale vastase tähelepanu pöörata. See kartus pole aga küllalt põhjendatud, kuna võimalik kasu jalaväele tähislinade väljapanekust kaalub suuresti üle vastase reageerimise riisiko nende väeosade suhtes. Põhimõtteliselt nõutakse nüüd, et jalavägi paneb tähislinad välja juhatuse käsu peale lennuki soovivalduse kohaselt. On aga see soovivaldus esitatud, siis muutub ta jalaväelasele tingimusteta käsuseks. Teatud olukorras on võimalik, et jalavägi tähislinad välja paneb ka omal algatusel, kui lahingukäigus on sündinud midagi, mis vajab viibimata teatamist kõrgemale väejuhatusele. Asukoha märkimise normaalseks vahendiks tuleb pidada tähislinu, milliseid vastane vaevalt tähele paneb nende väiksuse tõttu; metsades, kinnisel maastikul ja valgel aluspinnal (lubi, lumi) on kasulikum tarvitada hästi nähtavaid bengaaltulesid.

b) Jalaväe soovide üleandmine tagalasse ja mitmesuguste juhatuste informeerimine. Lendurvaatlejad peavad täiesti teadlikud olema, kui võrt tähtis on jalaväe soovide kõige kiirem edasitoimetamine ja vastuse andmine kõigi võimalikkude abinõudega, et tema asukoht ja soovid on arusaadud ja edasi antud. On juhtunud, et rügementide ja pataljoni ülemaid ei pea kinni tunnuslinade süstemaatilise väljapanekust ja teevad seda ainult siis, kui see näib nendele olema kasulik.

Tunnuslinade tähtsus seisab nimelt veel selles, et nende abil saab lendurvaatleja väärtuslikku informatsiooni oma vägede asukohast ja need orienteerivad teda eesliini ülesotsimisel. On veel selge, et nendel juhatustel on enestel on vähem eeldusi oma soovide kiireks edasitoimetamiseks lennuki abil, kui nad oma tunnuslinad panevad välja vaid viimasel momendil (lendurvaatleja võib neid mitte märgata).

d) Suurtükitule, eriti otsetoetuse suurtükiväe tule vaatlus, ilma et seda tuld pruugiks lendurvaatleja korrigeerida; eesmärgiks on siin anda suurtükiväele vaid andmeid oma tule tagajärgedest. Jalaväe lendurvaatleja võib näit. peatada jalaväe ette antavat tõkketuld ja ärahoida oma jalaväe tabamist oma suurtükitulega.

e) Teadete üleandmine oma tankide edasijõudmisest ja edust ning eesseisvatest takistustest; tankivastaste suurtükide ülesleidmine ja ülesandmine oma suurtükiväele.

2. Vastase vägede vaatlus, s. t.

a) Vastase eesliini vaatlus, eesmärgiga leida tema ettepoole nihutatud toetuspunktid, klp pesad, varjendid, igasugu muud organiseerimistööd, mis võivad takistada oma ja naabriväeosa edasitungimist. Vastavate andmete toimetamine oma väejuhatusele ja suurtükiväele, kuivõrt viimase toetus võib kasulik olla.

Krookii kujul kirjeldatud olukord, mis viskpakettiga õigele adressaadile edasi toimetatud, võib anda eesliinil tegutsevatele väeosadele tänuväärta abi.

b) Vastase grupeerumiste, varude ja vastulöökkide tundemärkide ülesotsimine. Signaalvahenditena kasutab lendurvaatleja siinjuures raketite, viskpakette, raadiot ja erilisi evolutsioone (pikeerimine vastase suunas). On tarvilik, et need sidevahendid täieneksid ja kohaneksid nii, et võitlevad väeosad võiksid neid viibimata ära kasutada.

d) Tankidevastaste suurtükide ülesotsimine ja ülesandmine.

Näeme, et kõne all olevas koostöös on tegemist mitmekesiste toimetustega, mille tähtsus on lahingukäigu üksikasjadest ja iseloomust. Näit. liikuva sõja olukorras saavad omama suurima tähtsuse teated vastase üle, tema liikumise ja toetuspunktide üle; lennuki koostöö otsetoetuse suurtükiväega tuleb siin ette harvemini kui positsioonisõjas.

Esijärgude ülesotsimine liikuvast sõjas on seotud suurte raskustega, hästi nähtavate ja orienteerumiseks soodsate esemete puudumise tõttu; vastasel on kergem võimalus muunduda, kuna puudub kindel ja pidev rinne, samal ajal kas üksikud väelemendid on ettenihkunud väga ebahütlaselt.

Selle vastu nendel perioodidel, kus sõda kaotab järjest enam liikuva iseloomu, on esijoone märkimine märksa kergem.

Lendurvaatleja ülesanne, tema enese julgeoleku seisukohast vaadates, on kergem liikuva sõja tingimustes, kuna siin vastase väeosad on enam laiali paisatud; selle vastu on aga vaatluse tagajärjed vähema täpsusega. Üldiselt peab tähendama, et pealetungiva poole lendurvaatlejate töö on kergem, kui kaitsjapoole omade töö.

Millised on jalaväe lennuki töö normaalsed tingimused?

Lendurvaatleja peab alati püüda oma vägede asukohad kindlaks teha maksimaalse täpsusega, olenemata sellest, kas tegemist on pealetungi või kaitse, stabilisatsioon või manöövri olukorraga. Kuna vaatlusobjektiks sellejuures on temal maastikul liikuvad inimesed, kellel käsitada tulerelev ja tähislina, siis on see vaatlus alati raske; on ju need objektid väikesed, maastikul laiali paisatud, varjatud rohus ja võsastikus, ühes toonis maapinnaga, enamasti paigalseisvad või liikuvad vaid vähesel määral, hüpetega ja hiilides metsa- või võsaserva mööda. Kestvalt vilguvad metsatukast või külaäärsest aiast kuulipilduja tulehelgid; mäenõlvaku poolt väljuvad grupid vastulöögi kavatsusega, — need grupid on vaja kokku arvata, et

hinnata eelseisva operatsiooni väärtust. Siinsamas oma jalavägi, keda vastase tuli viimase hüpe järel on surunud näoga vastu maad, osa ellu jäänud, osa langenud...

See on lendurvaatleja silmade all arenev lahingupilt. Mis on vaja selleks, et näha ja tunda kõik sarnased üksikasjad? Kõigepealt on vaja vaadelda ligidalt, milletõttu jalaväega koostöötav lennuk peab alati lendama väikesel kõrgusel (500—600 m) ja võimalikult vertikaalselt eesliini kohal. Seesuguselt kõrguselt näeb lendurvaatleja küllalt täpsalt ja omab küllalt avara vaatevälja lahingu üldpildi tabamiseks. Üksikasjade täpistamiseks võib ta laskuda 300—400 m kõrgusele. Ei ole usutav koostöö madalamatel kõrgustel, kuna allalaskmise hädaoht läheb liig suureks, ilma et sellejuures tunduvalt paremusi oleks loota; samal ajal väheneb vaateväli ja suureneb esemete relatiivkiirus, mis raskendab vaatlust.

Eriline olukord või ilmastiku tingimused võivad sundida lendureid laskuma õige madalale. Muidugi on ülesande täitmine säärasel olukorras eriti raske ja hädaohtlik vastase püssi ja kuulipildujatule all, kuigi peaks arvama, et oht ei tohiks üle kaaluda hea vaatluse võimalusi.

Teisiti on kirjeldatav koostöö vaevalt läbi viidav. Ei tohi näit. loota, et vaatlus suuremalt kõrgustelt annaks paremaid tagajärgi. Õhukaitse automaatrelvade arenenud võimete juures suurem kõrgus tunduvalt ei päästa hädaohust, küll aga halveneb vaatlus.

Probleemi lahendust tuleb otsida lennuki soomustamises. Tuleks konstrueerida lendurvaatlejale kerge lennuk, mis võimaldaks koostööd madalal kõrgusel, oleks küllalt paindud ja samal ajal küllaldaselt kaitstud maapealse tule eest oma tundelikumates osades.

Mis puutub jalaväe lennuki tegevusraiooni, siis on raske anda täpsad normid, kuna mõjuvad sellejuures on õige mitmed tegurid:

- suurtükitele mürskude trajektooriad, mille vastu lennuk ei leia kaitset;
- nähtavus antud momendil;
- vastase õhukaitse aktiivsus, millist vilunud ja hakkaja lendurvaatleja suudab siiski märgata ja hinnata;
- lahinguolukord, mis sunnib lendama kord laiemal, kord kitsamal maa-alal.

Lennusügavus muutub vähe. Lendurvaatleja alalise vaatluse alla kuulub eesliinide (esimene ja teine positsioon) joon kuni otsetoetuse suurtükiväe jooneni. Raiocni laius sellevastu võib muutuda olenevalt ilmastikust ja lahingu iseloomust (positsioonilahing, liikuv sõda, pealetung, kaitselahing).

Keskmise ilmastiku juures pealetungi perioodil on normaalne tegevuslaius organiseeritud maastikul 4—5 km, liikuva sõja olukorras 7—8 km. Halva nähtavuse juures tuleb neid ulatusi vähendada. Lend sünnib peaaegu alati esimeste positsioonide kohal ellipsjoonte mööda, mille pikem telg langeb ühte rindejoonega.

Ühe lendurvaatleja (lenduri) lennukestvus ei või tõusta üle 1½ tunni, arvestades meeskonna pingulolekut, füüsilist ja moraalset vastupidavust eriti raskete töötingimuste juures.

Kuidas tuleb kasutada jalaväe lennukit?

On selge, et lahinguvälja õhuvaatlus on väga raske ülesanne, mis nõuab meeskonnalt kõrgeid füüsilisi ja moraaliseid omadusi ning laialdasi

tehnilisi ja taktikalisi teadmisi. Sellest järeldub, et koostöö ülesandeid saab usaldada vaid äravalitud meeskondadele.

Teine põhimõte on, et tuleb loobuda koostöö lendude korrutamisest meeskonna ja materjaliosa kokkuhoiu pärast. Katkestamata lendude nõude võimatus peab väejuhile selge olema igas olukorras ja tingimuses. Väekoondisele (korpuse) juurdeantud lennukite arv on tuleviku sõjas, vähemalt selle esimestel kuudel, $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{4}$ sellest arvust, mida see koondis (korpuse) omas 1916—18. aastatel. Pealegi tuleb lennuväelastel koostöö kõrval täita veel teisi ülesandeid.

Ei pea arvama, nagu peaks lennuvägi lahingus pidevalt abistama jalaväge. Kuigi on selge, et moraalset ei ole soovitatav lennukeid isoleerida jalaväest, ei õigusta see asjalugu siiski liialdast riisikot ja pillamist kallihinnalise varustuse suhtes. Need põhimõtted tulevad jalaväele selgeks teha veel rahuajal; ei tohi kasvatada sõduris arvamist, nagu peaksid lennukid teda lahingus katkestamatult abistama, — küll aga veendumust, et see abi ei jää tulemata kriitilistel momentidel.

Väejuht peab otsustama, millal välja nõuda lennuki abi, et saada hädavajaliku informatsiooni oma väeosa edust või üleanda väeosal tähtsa teate (näit. tulemas padrunite täiendus, ähvardamas see või teine hädaoht).

Kõigest sellest kerkib esile kolmas põhimõte, et ülesanne jalaväe lennukile peab olema eriliselt konkretiseeritud. Lennuk võib lahingus pakkuda suure arvu teeneid, kuid viimastest tuleb valida olukorra kohaselt tähtsaim ja see eraldama teistest.

Täitja meeskond peab saama konkreetse, täpsalt viimisteldud ülesande, näit.: „Kus asuvad meie esijärgud antud lõigus? Esitada krokii esijärgude asuajoonest antud kellaajal. Vaadelda tankide väljumist teatud raioonis. Mis teeb parempoolne rügement? Luurata vastase asukohad diviisi vasakul tiival. Jälgida 1. rügemendi pealetungi arenemist kell H kuni H+30. Kus asub 10. rüg. 3. pataljon?“ — Need on näitelised küsimused konkreetsetes vormis, millele lendurvaatleja peab vastused andma.

Lendava meeskonna valik, kohase ajamomendi valik ja otstarbekohase informatsiooni valik — need on kolm momenti, mida tuleb väejuhatusel kõige pealt arvestada lennuväe vahendite kasutamisel.

Ülesande praktiline täitmine.

Jättes kõrvale üksikasjad, puudutame siinkohas vaid sidevahendeid, signaalide vastuvõtmist, ülesande ettevalmistust ja meeskonna tegevusviisi.

Sidepidamiseks maaga on lennukil kasutada raadio, raketid ja viskpaketid. Jalaväe lennuki raadiosignaale kuulavad pealt kõik raadiovastuvõtjatega varustatud väejuhatused, eriti korpuse, diviisi ja naaberdiviiside jaamad (eespoolsetes sidepunktides, diviisi ja rügemendi staapides, diviisi suurtükiväes) ja otsetoetuse suurtükiväe ning tankide toetusuurtükiväe raadiojaamad.

Lendurvaatleja signaliseerib kõigile kõigest, mis näeb. Tema vaatlustulemusi peavad maksimaalse kiirusega kasutama mitte ainult adressesaadid, vaid kõik teised üksused, keda huvitab saadud teade.

Jalaväe lennuki raadiotööd tuntakse kergesti laine pikkuse ja nende väljakutsete järele, mida ta välja saadab oma jala- ja suurtükiväele ja mis ettenähtud sidekavades. Pealegi tunneme selle lennuki ära tema madala lennu ja väljastavate raketide järele.

Rakette tarvitab lendurvaatleja lihtsate signaalide andmiseks, eriti oma jalaväele ja selle juhatusel. Sagedasti määratakse rakett-signaali ka väejuhatuse suurtükiväele. Viskpaketi kõrval on raketid ainult vahend, millega lennuk võib sidet pidada jalaväe eeslinniga. Rakettisignaalide arv sellejuures on väga piiratud: 6-täheline raket — „kus asute?“, 3-täheline raket — „arusaadud“. Kollane raket — „minu lennu suunas vastane ähvardab vastulöögiga“. Punane raket — „maaala minu all näib olevat vaba“. Need on vast ainsad signaalid jalaväele.

Viskpaketi abil on võimalik anda teateid esimese liini väeosadele, pataljoni ja kõrgema üksuse ülematele ja suurtükiväele. Selle sidevahendi heaks omaduseks on, et saab anda täpsaid ja täielikke andmeid, allkirjaga, juurdelisades krokii või kaarditüki, millel väeosade paigutus märgitud värvilise pliiatsiga.

Viskpaketi kasutamise on ettenähtud:

- koostöö lõpus; lendurvaatleja on kohustatud diviisi juhatusel viskama teate oma töö üldisest käigust, kinnitades omalt poolt väljasaadetud raadiogramme;
- olukorras, kus radioaparaat lakkab töötamast;
- olukorras, kus väljasaadetud raadiogramm ei olnud täppis;
- olukorras, kus adressaadil puudub vastuvõtte aparaat.

Viskpaketi kasutamise eelduseks on, et lendurvaatleja täpsalt orienteerub oma väeosade ja nende juhatuste paigutuses maastikul. Liiguvad viimased, siis peab ta olema küllalt osav neid uuesti leidma. Väeosad peavad tema tööd kergendama, pannes omad tunnuslinnad välja nähtavas kohas ja kestvalt. Eriline meeskond peab linad kohe koristama, niipea kui ligineb vastase lennuk. Viimase ilmumine ei pea aga põhjustama ilmingimata moonumist oma lendurvaatleja juuresolekul, et mitte liialt raskendada viimase tööd.

Ühenduse pidamiseks maast lennukiga tarvitab jalavägi vakseeritud linakesi, mõõdus 0,5×0,4 m; värvitud ühelt küljelt valgeks, teiselt halliks. Nende asemel võib teatud olukorras kasutada ajalehti, taskurätte j.n.e. Üksuse ülemad märgivad oma asukoha n. n. tunnuslinaga, olles alaliseks sidos selle kohaga; signaalseeritakse tunnuslina kõrvale väljapandavate signaallinadega.

Viskpaketiga on lendurvaatlejal võimalik ühendusse astuda iga väeosaga, mida ta pannud tähele. Raadio abil peab tema sidet vaid kõige enam rügemendi juhatuseni ja suurtükiväe gruppini. Soovitav on, et see side ulatuks patüüdeni ja soomusväeosadeni.

Side ratsaväega on seotud suurte raskustega selle suure liikuvuse tõttu. On otstarbekohane ka ratsaväe üksikud osad varustada raadiovastuvõtjatega, mis võimaldaks regulaarset ühenduspädamist eelosade ja peajõudude vahel lennuki kaudu. Analoogiline seisukord oleks ka suurtükiväes, eriti otsetoetuse gruppides liikumise perioodil.

Täienduseks raadiole oleks lendurvaatlejal kasutada viskpakett. Sidepidamist lennukilt maa peale ideaalset lahendaks raadiotelefon.

Koostöö ülesande ettevalmistus koosneb tehnilisest ja taktikalisest küljest. Tehniline ettevalmistus puudutab neid vahendeid, mis koostöö ajal tulevad kasutatakse — lennuk, relvad, radio- ja fotoaparaat, raketid, skeemid, visk-paketid. Taktikaline ettevalmistus nõuab lendurvaatlejalt laialdasi teadmisi väeliikide taktikast, et arusaada nende manöövrite; peab tundma oma vastase veõrganisatsiooni, läbiuurima lahinguvälja topograafilise külje ja väeosade sidesüsteemi.

Lendurvaatleja peamiseks ülesandeks on tabada lahingu üldiseisolu. Selleks peab ta täpsalt tundma oma vägede ja võimalust mööda ka vastase võitlusmeetodeid. Alles siis suudab ta arusaada lahingukäigust, vastase kavatsustest. Oma vägede taktikat uurib ta väejuhatuse poolt saadetud igapäevastest ringteadetest. Ta peab täpsalt läbiuurima väeosa operatiivkäsu, kelle kasuks ta töötab, võimalust mööda ka naaberväeosa omad; peab täpsalt teadma, kuidas eeliseisvas operatsioonis kavatsatakse kasutada ühed või teised relvliigid; eriti jalaväe kohta — pealetungi kellaaeg, lõpu eesmärgid, vahepealsed eesmärgid, juhatuse järkjärgulised asukohad; suurtükiväe kohta — saadetud plaan, koondustuled, tegevus vastase tankivastase suurtükiväe vastu j.n.e.; tankide kohta — pealetungi algus, tegevusribad, sihtpunktid j.n.e.; ratsaväe kohta — tegevusse astumise tingimused, tegevusribad j.n.e.

Oma vägede organiseerumisest hangib lendurvaatleja andmeid luureohvitseri kaudu, kolleegidelt lendurvaatlejailt ja õhuülevõtetest. Peab täpsalt teadma, kus asuvad suurtükiväe ülemad, sidetelg, lähtebaasid, ühendused eeslinniga j.n.e. Vastase kohta peab muretsema andmed toetuspunktidest, varude kasutamisteedest, klp pesadest, varjenditest, ülesehitamis- ja purustustöödest j.n.e.

Operatsioon on tihedalt seotud maastiku iseloomuga. On vaja uurida kaarte ja ülevõtteid (stereoskoop). Lõpuks peab läbiuurima sidekäsu ja korraldused.

Sel viisil igakülgselt ettevalmistatud lendurvaatleja asub lennule kindel olles, et suudab olla oma ülesande kõrgusel. Peab aset leidma tihe kontakt lenduri ja lendurvaatleja vahel. Ülesande raskus, hädaoht, kiire ja täpsa vaatluse vajadus — kõik see nõuab head, kokkukasvanud meeskonda. Lendur aimab ette lendurvaatleja kavatsusi tema liigutustest, andes kus vaja kallangut, võttes kõrgust või pikeerides; laskudes madalale viskpaketi pildumiskohale; ta peab teravalt silmas õhukaitse kuulipildujaid, jälgib jalaväe edasiniikumist, hoides lahinguvälja lendurvaatlejale elati parimas vaateväljas. Lendurvaatleja informeerib täpsalt lendurit enne lendu eelseisvast ülesandest ja täitmiseviisist.

Läheb kõik hästi, läheb lendurvaatleja järjekorras ühelt vaatluselt üle teisele. Juitub aga mõnes vaatluses paistma midagit kahtlast, liiguvad omad väed liig aeglaselt edasi või jäävad hoopis peatuma — siis püüab ta leida põhjust, läbiuurides metsad, orud, künkad. Siin on vaja tegutseda eriti kiiresti ja leidlikult.

Satub lendurvaatleja segadusse oma ja vastase vägede lahingumõllus, kus vastased sageli

käsitsi koos, kaetud suitsuga, segamini üksteisega — siis asub ta vaatlema, mis sünnib lahinguvälja külgedel — paremal, vasakul ja naaberosades. Ei tohi aega viita tähtsusetu üksikasjade vaatlusega; peab oskama õigel ajal anda signaal: „edasi, teie ees maaala on vaba!“ Vaja ettenäha vastase vastulöögid veel enne nende algust. Alati leidub midagi, mis sellest

annab tunnistust: vaikus või suurendatud liikumine, vöörid, tankide grupid. Vastase kavatsust on vaja kiiresti informeerida neid väeüksusi, kes suudaksid need kavatsused likvideerida veel algidus.

Korralikult ja õigel ajal antud visketeade omab sellel perioodil erilise tähtsuse. H. J.

Kaitseväe elu.

Lääne kaitsevääringkonna ülema asutis 15. aastane.

15. jaanuaril s. a. möödus 15 aastat päevast, mil alus pandi praegusele Lääne kaitsevääringkonna ülema asutisele. Ta on seega Eesti kaitseväes tegutsevatest kaitsevääringkonna ülema asutistest vanimaid. Nimelt kutsuti I Eesti jalaväediviisi ülema päevakäsuga nr. 17 § 2 — 2. jaanuaril 1918. a. (vana kalendri järele) ellu „Haapsalu kreisi sõjaväe ülema asutus“, mille ülemaks määrati 1. Eesti jalaväepolgu lipnik Villem Väeden.

Asutis moodustati ajal, mil kogu Eestis veel valitsemas oli Nõukogude Vene valitsuse võim, mil Eesti iseseisvusest ja rippumata riiklisest korrast ametlikult poolt veel midagi kuulda ei tahetud.

Asutise ellukutsumisega taheti Läänemaal osaliselt paraliseerida Nõukogude Vene vägivalla valitsuse tegevust, vähendada maakonnas ja Haapsalu linnas kestvat korralagedust, abi anda Haapsalus asuvale 1. Eesti jalaväepolgule kohusetundeliste ja isamaaliste rahvaväelaste vastuvõtmisel ja maksma panna seadusline kord kodanikkude elu ja varanduse kaitseks.

Nõukogude punavägede lahkumisel tegeles asutis Haapsalus ainukese kaitsevälise asutisena 1. Eesti jalaväepolgu kõrval kuni Saksa okupatsioonivägede tulekuni. 5. IV 1918. a. likvideeriti Saksa sõjaväevõimude käsul asutis, mis ajast ta juhid olid sunnitud Eesti iseseisvuse saavutamiseni tegelema põrandaalustena.

Saksa okupatsioonivägede lahkumisel võrmeeriti asutis „Läänema Eesti KaitseLiidu ülema asutuse“ nime all, mis oma tegevust algas 14. XI 1918. a. Asutise ülemaks määrati leitnant Th. Rõuk, kes sellel kohal püsis kuni 15. XII 1918. a., mil asutist juhtima asus uuesti lipnik V. Väeden.

Algas Vabadusesõda Eesti riikliku iseseisvuse ja rippumatuse saavutamiseks.

Vabadusevõitluse kestvusel tegutses asutis energiliselt ja kõige jõuga väerinnatel asuvate ja tagavara väeosade meestega komplekteerimise ja mitmesuguse varustusega täiendamise juures, avitades mõduandvalt kaasa

väeosade löögivõimele ja võidu saavutamisele vaenlase üle. Asutise ülema alluvusel olev komandandi komando tegutses kogu Vabadusesõja kestvusel, maakonnas ja lin-

Major K. BAUMAN.

Lääne kaitsevääringkonna ülem.

nas, järeljätmatult korra ja distsipliini alalhoidmise alal ning abistas politseivõimused väejooksikute tabamisel, kandes ametikohuste täitmisel suuri raskusi. Ka Saaremaa mässu mahasurumisel abistasid Läänemaa kaitseliitlased — veebruaris 1919. a. — meie kaitsejõude, hävitades seal riiki õonestavaid kommunistlikke rakukesi.

Vabadusesõja algpäevil ja nimelt 13. II 1919. a. võrmeeritakse asutise juurde Komandandi komando ja asutis nimetatakse ümber „Haapsalu linna Komandantuuriks ja Lääne maakonna KaitseLiidu ülema asutuseks“. Alates 11. VIII. 1919. a. asub asutise ülema kohale al. kapten Th. Laane. 1. jaanuaril

1920. a. nimetatakse, maksmapandud koosseisu alusel, asutis ümber „Lääne maakonna Rahvaväe ja Kaitse-Liidu ülema asutuseks“, millele 1. III 1920. a. liidetakse, seni iseseisva asutisena töötanud „Lääne maakonna Rahvaväelaste Registreerimise Büroo“. Samuti liidetakse asutisega „Lääne maakonna Rahvaväe Komisjon“, mis seni töötas iseseisvana, arvates 1. I 1922. a. 17. novembril 1922. a. asub asutise ülema kohale kapten K. Bauman.

1925. a. eraldatakse asutise juurest kõik kaitselehtu puutuv ala, mis üle antakse Kaitselehtu Lääne Maleva pealikule ja asutis nimetatakse ümber „Lääne maakonna Rahvaväe ülema asutuseks“.

Kaitsevæeteenistuse seaduse maksmahakamisega nimetatakse asutis 1. jaanuaril 1927. aastal „Lääne kaitsevæeringkonna ülema asutiseks“, missuguse nime all asutis töötab kuni tänaseni.

Asudes rahuaaja olukorda, tegeleb asutis, alates 1920. aastast täie innuga ja energiaga noorte vastuvõtu, tagavaravæelaste registreerimise ja mobilisatsiooni aladel, kutsudes igal aastal kokku noorimehi maakonnast ja linnast kodukaitse tööle ja arvestades neid, peale väeosades sundaja väljateenimist, arvestusallüksustes.

Rahuaaja oiudes on asutise tegevust juhtinud, peale eelmainitute, alates 1922. aastast kuni tänaseni major K. Bauman; asutise ülema abina ja hiljem kantsleileülemana on 1920. kuni 1932. aastani olnud kv. ametnik R. Silts. Alates 1. maist 1932. a. on asutise kantsleileülema kohal kapten Ed. Elken.

Lääne kaitsevæeringkonna ülema asutis võib täie rahuldustundega tagasi vaadata omale tööle, mis eriti raske ja vastutusrikas on olnud iseseisvuse algpäevil, Eesti riigi loomise ajal ja Vabadusesõja kestvusel. Samuti vastutusrikas on asutise töö olnud rahuaegseil päevil — Vabadusesõja lõpust — tänaseni. Kohusetruus töös ja isamaalises vaimus on asutise juht ja ametkond püüdnud abistada meie riigi loomist, ülesehitamist ja edasijõudmist paremale tulevikule.

E. E.

Sõdur rindelt jutustab.

Sõdur August Piiskoppel jutustab.*)

Kasaritsa lahing 23. aprillil.

Haava paranemise järele haigemajast välja tulles määrati minule tervisparanduslik puhkus kuni 9. maini. Mina aga lubatud puhkust ei kasutanud, vaid sõitsin kohe soomusrongile tagasi, sest oli piinavalt igav olla eemal armsaks ning koduseks saanud soomusrongist ja kaasvõitlejatest. Nii oligi mul õnn võtta osa meie rongi seisukohalt vaadates kuulsast Kasaritsa lahingust 23. aprillil.

Kasaritsa lahingusse tuli välja kogu rongi meeskond, välja arvatud hädavajaline toimikond suurtükkide juures. Isegi kirjutajad ja kokad olid platsis. Enne Uue-Kasaritsani jõudmist dessandi üldjuhataja lipn. Villemi andis kompanitele (roodudele) ja luurajate komandole lahinguülesanded. Luurajate komando (mille koosseisu mina kuulusin) juhatajaks määrati sama k-do veltveebel August Kallas, kes oli rongi tublimaid lahingumehi ja tundis Kasaritsa lahingu piirkonda hästi, sest oli siit pärit. Ta tahtis olla esimesi mehi oma koduküla vabastamisel, kuid saatus määras teisiti — tema langes kangelaslikult enne kui suutis teostada oma kavatsuse.

Uue-Kasaritsast edasi minnes luurajad liikusid kõige ees. Kapral Rudolf Rosenstrauch ja mina olime saadetud ette piilurpaariks. Peepmäe kohal algas lahing. Kahekesi Rosenstrauch'iga avasime kohe tule enamlaste pihta Peepmäe künkale. Luurajad võtsid kärvesti ahe-

likku ja kiirkäigul vaenlast tulistades tungisid edasi. Vaenlane taandus, jättes maha 1½ kasti padruneid. Jälitasime punakaartlasi hoogsalt kuni Issako taluni. Siin oli vastasel väga kõva vastupanu organiseeritud. Nad tulistasid meid kaunis läheda maa pealt põlluvahelise kiviaia tagant kuulipildujatest ja püssidest. Meie andsime tuld ägedasti vastu. Veltveebel Aug. Kallas jooksis teistest veidi ette, vaenlase poole Issako talu haopinust, ja tulistas revolver „Naganist“ samas lähedal kiviaia taga asuvat vaenlast. Õnnetuseks vaenlase kuul rikošeteeris vastu veltv. Kallase revolvri pääsitku kaitset ja tungis seejärele A. Kallase kõntu: ta kukkus maha. Jooksin kuulide vingumise all raskesti haavatud veltveebel A. Kallase juure ja tõstsin tema natuke tahapoole, külavahelise tee ja Issako talu haopinu vahelisse lohku. Ise jooksin haopinu taha ja jätkasin sealt vaenlase tulistamist.

Dessandi järelejõudmisel tungisime ühiselt peale ja vallutasime kiviaia, mille taga vaenlane kõvasti peatus. Kiviaia varjust tulistasime taanduvaid enamlasi ja lühikese peatuse järele tungisime uuesti edasi eelolevasse metsa. Vahepeal sain teada, et Kallas on saanud haava kätte surnud.

Metsavahelisel legendikul langes võrdlemisi palju enamlasi. Mõned langenuist alles liigutasid. Lasksin nendele mööda minnes veel mõne kuuli. Oli tuline soov tasuda kätte vaenlasele meie lugupeetud ja armastatud veltveebli kaotuse eest.

*) Vt. „Sõdur“ nr. nr. 1/2, 3/4 s. a.

Ei mäleta enam nime, kes meie hulgast oli märganud punakaartlast metsas puu otsas. Polnud aega oodata, millal ta sealt alla ronib ja vangi annab, vaid kuul tõi enamale puu otsast robinah maha.

Tungisime edasi kuni Lüllemäeni, kus vaenlane meid rünnates kandis tunduvaid kaotusi.

Üldiselt Kasaritsa lahingu kohta peab ütleva, et see oli meie ringi üks tähtsamaid ning õnnestunumaid lahinguid. Vaenlane pani siin suure visadusega vastu, kuid meie kaotused, võrreldes vaenlase kaotustega, polnud siiski kuigi suured.

Pealetungi meeoleolu kogu lahingu kestel oli hea ja hoog suur.

Enamlaste soomusrongil „Trotski“.

23. mail kogunes umbes 50-meheline salk, kes eeloleval ööl pidi minema enamlaste soomusrongi ära võtma. Salga juhiks oli määratud al.-kapten H. Raudsepp. 23. mail enne päikse loojenemist sõitis soomusrong „Kapten Irv“ Petseri jaamast Košeljäha poole, et viia ette enamlaste soomusrongi vallutajaid. Peale keskööd Košeljäha piirkonnas astusime rongilt maha vasakule raudteest ja hakkasime lähenema oma eesmärgile. Mina ja rms. Voldemar Borst (luurajad) liikusime maantee silla kaudu. Teisel pool jõge liikusime vaikselt läbi männimetsa. Kahekesi Voldemar Borstiga luure otstarbel lähenesime võsastiku varjus päris enamlaste soomusrongi lähedale. Nägime, et soomusrongi karaul — üks mees — jalutas ümber rongi.

Tulime Borstiga tagasi dessandi juure, kes asus tagapool noores metsas, ja teatasime kapt. Raudsepale nähtust. Seejärele läksime viiekesi ühes Raudsepaga päris enamlaste soomusrongi juure. Teel rongi juurde küsisin kpt. Raudsepal, kas tohin lasta enamlaste soomusrongi komissari maha, kes pidavat asuma veduril. Raudsepp ütles, et komissari võid lasta, kuid hoia vedurijuhi elu. Hiljemini ta kordas veel, et vedurijuhi elu peame hoidma.

Liikusime soomusrong „Trotski“ juurde ja hakkasime enamlastega rääkima. Rongi komissar, noorevõitu, lõbusa jutuga mees, seisis veduri ukse peal. Kapten Raudsepp teatas temale „propuski“ (lâbilask), mis oli saadud teada enamlaste poolt üle tulnud Ritt'ilt, ja ütles, et tulime luurelt. Soomusrongilt tuli neli-viis enamlast maha ja hakkasid meiega juttu ajama. Pärisid meilt, kuidas luurel läks j.n.e. Keerasime seltsis suitsu. Eriti üks punaväelane kippus minuga pikemasse jutuajamise laskuma. Vastasin ainult mõne sõnaga, sest kartsin, et minu puudulik venekeele oskus ja murrak mu päritolu välja annab. Vaatasin, et oleks väga hea juhuse veduri uksele seisva komissari mahalaskmiseks ja ilma relvadeta välja tulnud punaväelaste mahanottimiseks, kuid komissari selja taga oli vedurijuht, kes oleks võinud langeda ühes komissariga. Vedurijuhi elu pidin aga kpt. Raudsepa korraldusel hoidma. Pealegi ootasime teotsemise algatust kpt. Raudsepal.

Vahepeal kogunesid võsastikust peaaegu kõik meie mehed soomusrongi juure. Soomusrongilt olevat aga telefoni kaudu sellest enamlaste jalaväerügemendist, kust al.-kapt. Raudsepp meid ütles olevat, järgi küsitud, kas sealt on saadetud välja luureüksus. Sealt eitava vastuse saamisel pidi nendel olema veel al.-kapt. Raudsepale, kes oli veduri juures: „Popalis li või na pravilnoe mesto?“ (Kas teie olete sattunud õigesse kohta?)

Järsku kostis soomusrongi komissari komando: „pulemetšiki po svoim mestam!“ (kuulipildurid kohtadele!) Komando andmise järele komissar tõmbas veduri ukse kinni. Veduri ust kinni tõmmates ta ütles veel al.-kapt. Raudsepale, kes oli veduri juures: „Popalis li või na pravilnoe mesto?“ (Kas teie olete sattunud õigesse kohta?)

Veduri uks oli kinni. Nüüd oli juba hilja midagi ette võtta. Al.-kapt. Raudsepp koputas siiski veduri uksele ja ütles: „otkroite dver!“ (tehke uks lahti!). Seda kpt. Raudsepa soovi komissar ei täitnud. Sel ajal suurem osa meie mehi jooksis laiali. „Trotski“ kuulipildujatest avati tuli. Samal ajal meie minöörid purustasid raudtee „Trotski“ seljataga, kuid kahjuks nii vähe (paar jalga), et enamlaste soomusrong sai sõita üle ja pääsis terve nahaga. Ülesõitu soodustas veel see (nagu hiljem selgus), et purustatud roopa otsad olid lõigatud järsult ära, mitte keerates neid kõveraks.

„Trotski“ liikus Irboska poole. Jooksin liikuva soomusrongi kõrval, sest siin oli hädaohutum — nii lähedale alla ei saadud soomusrongi kuulipildujatest tulistada.

Nägin luurajat kapral Friedrik Andrejevit liikuva soomusrongi veduri trepil. Rms. Voldemar Borst oli kuulipildujate vaguni katsuses oleva meeste vagunisse käimise augu kaudu käsigranaadi vagunisse heitnud.

Märkasin, et kuulipilduja tuli soomusrongilt jäi vaiksemaks. Jooksin rongi kõrval kuni putkavahi kaevuni ja tegin kiire hüppe kaevu taha. Andrejev ja Borst olid hiljem enamlaste soomusrongilt maha hüpanud. Olin putka (vahimaja) piirkonnas päris üks. Kui „Trotski“ jõudis juba emale, siis jooksin raudtee äärest ära. Liivaküngaste vahel joostes kohtasin kõige esiti luurajat rms. Ernat. Tema oli ära eksinud ja ei osanud kuhu poole minna. Tagasi tulles noores metsas leidsin ka teised mehed al.-kapt. Raudsepaga üles. Meil oli haavatuid. Nendest n.-allohv. K. Hirt suri, veltveebel K. Lipandil amputeeriti jalg.

Meie hulka oli ära eksinud ka üks punakaartlane, kelle töömehe vangina kaasa. Ta oli ühest punaväe jalaväe üksusest määratud sidepidamiseks soomusrongi juure ja olevat jõudnud kohale parajasti sel momendil, kui „Trotski“ juures algas peale madin.

Kõigil meil oli kahju, et ei õnnestunud vaenlase soomusrongi äravõtmine, mis oleks tunduvalt kiirustanud eelolevat Pihkva vallutamist ja võimaldanud enamlaste täielikku purustamist Pihkva rindel.

Ameelik osa.

KAITSEMINISTRI KASUKIRI

Nr. 15.

Tallinnas, 26. jaanuaril 1933. a.

On möödunud üle 13 aasta Vabadusesõjast, mis kindlustas meile rahvusliku iseseisvuse ja riikliku iseseisvuse. Selle aja kestel üle riigi on püstitatud hulk mälestusmärke Vabadusesõja ja temas langenud kangelaeste mälestuse jäädvustamiseks. Need kõik on kohalikud ja kohaliku tähtsusega mälestusmärgid. Puudub üldriiklik mälestusmärk, mis sümboliseeriks ja kajastaks kogu rahva kangelaslikku ja ennastsalgavat võitlust iseseisvuse ja vabaduse eest Vabadusesõjas.

Üldriikliku mälestusmärgi püstitamine on tehtud ülesandeks Vabadusesõja Mälestamise Komiteele, mis teotseb Vabariigi Valitsuse poolt antud Vabadusesõja mälestamise kapitali põhimääruste (RT 161/162 — 1925 ja 42 — 1930) põhjal. Üldriikliku mälestusmärgi püstitamiseks Vabadusesõja Mälestamise Komitee vajab kogu rahva toetust ja kaasabi. Selleks Vabadusesõja Mälestamise Komitee on pöördunud kõikide organisatsioonide, asutiste ja ettevõtete poole üleskutsega, kor-

raldada Vabariigi 15. aastapäeva puhul s.a. pidusid, etendusi ja aktusi vabatahtliku maksuga Komitee heaks üldriikliku mälestusmärgi püstitamiseks Tallinnas, või annetada Komiteele samaks otstarbeks Vabariigi aastapäeva puhul s.a. korraldatud pidude ja etenduste puhas sissetulek või osa sellest. Sama eesmärgiga Vabadusesõja Mälestamise Komitee lähemal ajal asub rahalise loterii ja ülemaalse karbikorjanduse korraldamisele. Vabadusesõja Mälestamise Komitee abiorganiteks kohtadel on kohalikud komiteed, kus esimeesteks on kodukorra järgi vastavalt kohalik linnapea või maavalitsuse esimees.

Arvan, et üldrahvuslike ja ülemaalse ulatusega ülesannete teostamisel, kus vajalik kogu rahva toetus ja kaastöö, ei või jääda kõrvale ka kaitsevägi. Sellepärast pean soovitavaks, et diviiside, garnisonide ja väeosade ülemad Vabadusesõja Mälestamise Komiteed ja tema abiorganid, kohalikke komiteed, nende algatuste läbiviimisel kõigiti toetaksid, ning et kõik kaitsevälased ka omaltpoolt jõudumööda kaasa aitaksid üldriikliku Vabadusesõja mälestusmärgi püstitamise heaks kordaminekuks.

A. Tõnisson, kindralmajor,
Kaitseminister.

Sõjakirjandust.

ITAALIA.

ESERCITO E NAZIONE.

Oktoober 1932. a.

1. L. Freddi. Fastsimi näitus. Fastsimi X-da aastapäeva puhul Roomas korraldatud näituse ülevaade ühes fastsistliku revolutsioonaaastate sündmuste kirjeldamisega. — 2. Agar. Uusimaid õhukaitse suurtükke. Õhukaitse suurtüki põhitüübiks võivat lugeda 75/27 C. K., mis olevat praegu varustusel õhukaitse suurtükiväe rügementides (Itaalia). Selle tüübi iselomustavamad omadused: asetatud autoplatvormile monteeritud erilisele alusele; liikumise kiirus harilikudel teedel kuni 40 km tunnis; horisontaalne laskesektor 360°, vertikaalne — +70°; automaatselt töötav kinnitusmehhanism, mis võimaldab kiirtuld kuni 3 pauku sekundis; derivatsiooni automaatne parandamine; mürsud — šrapnell ja granaat lendsuütajaga, kaal 6,370 kg; algkiirus — 510 m sekundis; laskekaugus horisontaalne — 6000 m, kõrgusse 5000 m, mõjuv tuli 4000 m peale. Praegu Itaalias olevat konstrueerimisel uus õhukaitse suurtüki tüüp, mille omadused: kaliiber — 75 mm; horisontaalne sektor — 360°, vertikaalne — 2° kuni +90°; mehhanismide kiire töötamine (pööre 360° — 30 sek. vältu-

sel); kinnitusmehhanismi automaatne töötamine; laskekiirus 20 pauku minutis; suudme pidur; mürsk 6,500 kg; algkiirus 800 m sekundis; laskekaugus 14—15 km; maksim. ordinaat 10 km; juhtimise võimalus elektriga ühest keskpunktist; võib liikuda teid mööda ja maastikul erilisel vankril, mis veetav traktoriga; kiire ja hõlbus üleminek rännakkorrast lahingukorda. Lennuk, mis liigub 300 km kiirusega 3000 m kõrgusel otsesuunas, jääb niisugustest suurtükkidest koosneva patarei tule piirkonda umbes 25 km teekonna pikkusel, s. o. 5 minutiks. Selle aja vältusel 4 suurt. patarei võib välja lasta lennuki pihta 20×5×4=400 pauku; lennuki asudes 5000 m kõrgusel langeks see arv kuni 320. Nagu näeme, uus konstrueeritav õhukaitse suurtükk on oma tuleomadustelt väga hea ja selles mõttes ületab endised süsteemid kahekordselt. — 3. E. Maltese. Kunstlik udu sõjas. Konkreetseid taktikalisi ülesandeid selle küsimuse alal. — 4. T. Bernardi. Bersaljeeride pataljon luursalgana. Detailset läbitöötatud taktikaline ülesanne ühes lahendusega. — 5. E. Telmou. Raadiofoonilised jaamad ja raadioteenistuse organiseerimine suurtükiväes. Küsimust käsitletakse teoreetiliselt. — 6. C. Rinaudo. Napoleoni poeg. Reichstadt'i hertsogi (1811—1832) nime all tuntud

Napoleoni poja eluloo lühike kirjeldus. — 7. N. Franchini. Rahvaste organiseerimine sõjaks. Prantsusmaa kohta käivaid statistilisi andmeid järgmiste küsimuste alalt: Prantsusmaa demograafilis-majanduslik seisukord; põllundus; tööstus; teed ja liiklemine; väliskaubandus; rahandus; asumaad. Artiklil on järg. — 8. A. V. Pellegrineschi. Giuseppe Sapeto ja Assabi vallutamise. Tükike Itaalia Aafrika asumaade (Donkalia) ajaloo. — 9. Bahr. Teise Nemi järve laeva päevavalgele toomine. Mõningaid andmeid laevade konstruktsiooni kohta.

ESERCITO E NAZIONE.

November 1932. a.

1. Sõjavägi — anno X („Esercito — Anno X“). Itaalia sõjaministeeriumilt välja antud sellenimelise raamatu põhioonte selgitamine. — 2. V. Franchini. Rahvaste organiseerimine sõjaks. Sama ajakirja okt. nr-s ilmunud sellenimelise kirjutise järg. Selgitatakse prantsuse tsiviil- ja tööstusliku mobilisatsiooni põhialuseid. Prantsuse tsiviilmobilisatsioon taotleb kõigi rahva produtseerivate jõudude takistamatut rakendamist tööle sõja korral võimalikult kiiresti pärast mobilisatsiooni algust. Tuleviku sõda pidavat leidma Prantsusmaa valmis astuma võitlusse, ilma et tal oleks vaja — vähemalt sõja alul — otsida abi mujalt. Varasid selleks temal jätkuvad, vaja olevat ainult neid õieti kasutada. Selleks olevatki mõeldud tsiviilmobilisatsioon, eriti just tööstuse alal, mis Prantsusmaal olevat arenenud võrreldes teiste riikidega. Prantsusmaa ressurside geograafiline jaotus — eriti just nende, mis on vaja sõjapidamiseks — polevat siiski soodne konfliktihul kirdepoolel rindel; mujal osutuvat see paremaks. — 3. M. Zanetti. Õhufotograafia ja sõjakaart. Praktiline näide kuidas valmistada topograafilist kaarti õhufotode järele. — 4. V. Borgnini. Liguria brigaad Monte Zovetto maal. Episood Maailmasõjast Itaalia rindel. — 5. G. Costo. Praktiline näide kuidas toimetada lähedamaa luuret. Detailselt läbitöötatud taktikaline ülesanne ühes lahendusega. — 6. E. Talmou. Suurtükiväe raadiofooniline teenistus väekorpuses ja diviisis. Küsimust selgitatakse põhjalikult läbitöötatud taktikalise ülesande varal. — 7. U. Businelli. Ramorino diviis ja Novara lahing. Episood 1848. a. sõjaajaloo Põhja-Itaalias. — 8. Bahr. Sõjalaevade suurtükiväerustus. Lühike ajalooline ülevaade küsimusest alates vanematest aegadest kuni meie päevini. — 9. E. Pizzi. Sõjaväeline sektsioon XXI teadusemeeste kongressil Roomas. Sektsioonis peetud ettekannete loetelu ühes nende sisu kokkuvõttega. — 10. Agar. Sõjaväeline välivõistlus. Ohvitseride vahel korraldatud rännakuvõistluste kirjeldus ja tagajärjed. Võistluste eesmärgiks oli proovida ohvitseride vastupidavust rännaku ja sellele järgnevatel laskmistel, granaadipildumise ja välivõimlemise harjutustel. Tagajärjed osutunud kõigiti rahuldavaks. — 11. C. Prepositi. Purjelend. Ajaloo andmeid selle küsimuse kohta — alates Leonarda da Vinci'st kuni meie päevini. — 12. E. de Leone. Taffiale'i vallutamine. Ühe prantslaste sõjalise operatsiooni kirjeldus Lõuna-Marokkos.

SAKSAMAA.

MILITÄR-WOCHENBLATT.

Nr. 2 — 1932./1933.

Moodsa tanki taktikaline ja operatiivne kasutamine punaväes. Tsarismi kukutamise järele ülevõetud tankid olid prantsuse või inglise vananenud mudelid ja nendest ei jatkunud tankirügementide tarviliseks relvastamiseks. Alles viisaastak tõi siin pöörde ja ühes moodsate tankide valmistamisega arenevad ka taktikalised ja operatiivsed põhimõtted tankide tarvitamise kohta nüüdisaja võitluses.

Venelased nimetavad oma tanke kasutamise viisi järele luuretanketiks, saate-, kauge-, läbimurde- ja hävitustankiks, kuhu juurde kuuluvad ka mehhaniseeritud väeosad.

Luuretanki kuulipildurid on soomusega kaitsitud püssitule ja pommikildude vastu, tankid ise liiguvad kiiresti. Küljelt ja tagant on nad aga kergesti haavatavad ja täppis tuleandmine on liikumise ajal võimata. Varemini valitakse arvamine, et tank peab tabavaks tulistamiseks jääma seisma, nüüd aga peab ta ka liikumise ajal töötama ja selle peale on kogu väljaõpe juhitud.

Luuretank leiab oma peamise tegevusvälja lahingulisel ja taktikalisel luurel. Kohtamislahinguis ja rünnakuis vaenlase kindlustamata positsioonile võivad nad jala- või ratsaväe rünnakut toetada. Veidi aega enne kokkupõrget vaenlasega peavad nad püüdma tiibu vallutada, et jalaväe sissetungi hetkel vaenlase ridadesse vastase küljel või seljataga tegevusse astuda. Iseäranis väärtuslik võib nende abi seal olla, kus on tegemist järsu tuleavamisega läheda maa pealt. Luuretankid võtavad osa ka jälitamisest, nii palju kui võimalik, samuti kaitsest, kus nad moodustuvad liikuvaks tulistamisvaruks.

Saatetank (väike tank) on kõige sagedam tüüp ja ta on määratud tihedamaks taktikaliseks koostööks jalaväega ja teiste relvadega. Neid tanke, mille kiirus on kõige enam 16 kuni 18 km tunnis ja mis on relvastatud ühe 37 mm kahuri ning kuulipildujatega, tarvitatakse jala- või ratsaväe vahenditaks toetamiseks, kusjuures nad peavad kindlustama ründajale võimalikult kiire edasipääsu, hävitama traattõkkeid ja looma läbipääsuteid. Selliseid saatetanke võidakse kasutada ka kaugeulatuse ülesandil, mil nad võetakse tarvitusele ühe tankikompani suuruses ja saavad oma võitlusülesande harilikult rügemendi juhilt. Need tankigrupid peavad sügavale vaenlase kaitsevöösse tungima ja vaenlase kuulipildujatepesi ning tankitõrjekahureid hävitama. Kogemused on näidanud, et ühesuguse relvastuse juures on tankitõrje tõhusam kui tank, mis pärast on soovitatav, et tankitõrjet hävitavad tankid oleksid tugevamini relvastatud.

Kaugeulatuse tank (keskmise) leiab tarvitamist peamiselt vaenlase varude, staapide ja kahurväe hävitamisel. Nad koondatakse gruppide mitte alla pataljoni tugevuse, ühes vastavate side- ja luurevahenditega (kõneraadio, lennukid, luuretankid) ja võitlusülesande saab see grupp harilikult diviisi, vahel ka korpuse ülemalt. Neid gruppe võidakse kasutada ka läbimurde tankidena kindlustatud võõde vastu. Selle tankigrupi löögi- ja läbimurde jõu tõstmiseks tahetakse talle erilise kahurvägi — kaliiber 37—76 mm — saatjaks kaasa anda, mille sõidukiirus peab olema suurem kui tankil ja laskeulatuse 4—5 km. Kahurvägi asub positsiooni ja võtab eelsõitva

tanki kaitsetule alla. Niipea, kui tank teatud maastikuosa saavutanud või suudab nõrgema vastase ise oma tulega kinni hoida, jõuab mahajäänud kahur oma suureneva kiiruse tõttu tankile järgi ja võtab jälle kaitse enda peale. Kahurid oleksid varustatud ka adu- ning gaasipommidega.

Läbimurdetank (suur tank) on raskepärane ja omab suure tegevusraadiuse. Tugeva soomuskaitse ja relvastuse tõttu on ta eriti kohane läbimurderelvaks läbi tugevasti kindlustatud rindeosade positsioonisõjas.

Hävitamistanki tüüpi kuuluvad kõik tankid, mis omavad tugeva kahur-relvastuse ja suure kiiruse. Nende peaülesandeks on võitlus vastase mehhaniseeritud väeosadega.

Peale selle on kõigil tankidel ülesandeks alata võitlust vaenlase soomusjõududega.

Mehhaniseeritud väeosi tarvitatakse põhimõtteliselt korpuse ja armee varude hävitamiseks, juurdeveo katkestamiseks ja vastase lennujaamade purustamiseks. Neid võidakse toetada lennuväe-osadega, motoriseeritud väeosadega ja erijuhuseil ratsaväega. Tarvitusele võetakse nad vaenlase külje suunas, eriti nõrkadel rindeosil või läbimurdel tekkinud tühemais. Ei ole aga kohane tarvitada neid tugevasti kindlustatud frondiosade vastu, sest et sel korral ei saaks nende omapära — suurt operatiivset liikuvust (kuni 200 km) ära kasutada. Oma ülesande saavad mehhaniseeritud väeosad harilikult rinde ülemalt.

Mis puutub tankide arvusse, siis peab tulema normaalseis tingimuses 9 pataljonist koosneva jalaväediviisi kohta üks tankipataljon. Diviisi esimest rünnaklainet (6 patalj.) toetaks 2 tankikompanid, kuna kolmas kompani jääks 2. lainele (3 patalj.) abiks. Rünnakul tugevasti kindlustatud positsiooni vastu tuleb tankitoeust suurendada 3—4 tankipataljoni peale ühe jalaväediviisi kohta, millest 75% oleks saate-tanke ja 25% muid tanke.

10 jalaväediviisist koosneva armee tankide vajaline koguarv peab venelaste vaadete järgi tõusma 3500-le, või 60—70-tankipataljonile. Üldiselt arvavad venelased, et nad vajavad moodsaks sõjapidamiseks 15.000 tanki, siia hulka reservtankid, õppetankid ja parandusel olevad loetud.

Tankide koondamise suhtes on venelased

lääne-euroopa armeede vaated omaks võtnud ja käivad üldiselt samade põhimõtete järgi, mis seal õigeks tunnistatud.

Kuigi venelasil praegu puudub tarviline arv tanke, ei jää ometi kahtlust, et nad soovitud määra saavutavad, kuna nad tankidele moodsas sõjas nähtavasti suure tähenduse annavad. Sõjalise jõu arendamiseks tehakse Venemaal nüüd väga palju tööd ja ei kardeta mingeid ohvreid. Kuid täie õigusega küsib „Kölnische Zeitung“ kaastööline A. V. Just, kellel oli hiljuti juhus Venemaa elu laias ulatuses lähemalt vaadelda: „Wozu das Alles? Und das Ausland?“

R.

N.-VENE.

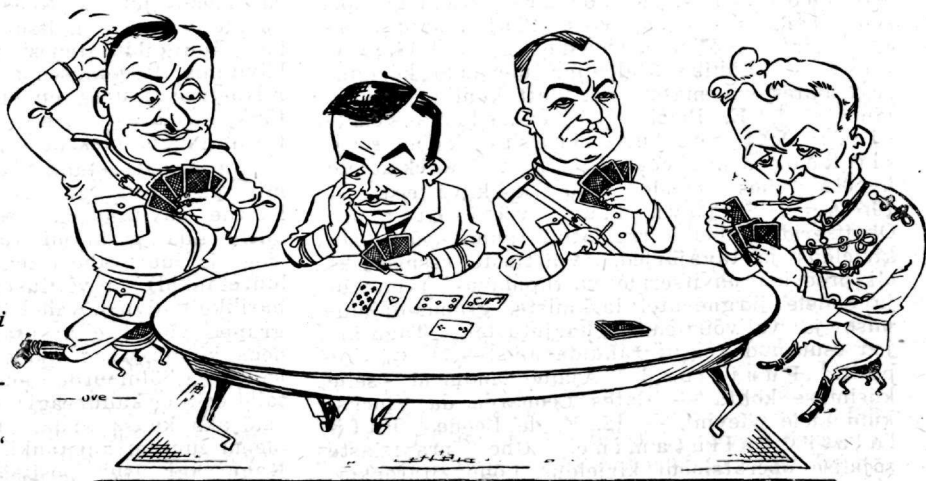
„TEHNIKA I VOORUŽENIE“ Nr. 7 — 1932.

Sissejuhatavas artiklis G. Novikov õhutab lugejaid võtma „enamlist tempot“ riigikaitseesse puutuva leuitiste tegemise alal. SSSR'i revolutsioonilise Sõjanõukogu käsukiri leidurite-rakukeste organiseerimise kohta väeosades, milline ilmus veebruarikuul 1932. a., ei olevat leidnud seni täpsat täitmist. Artiklist selgub, et peale „leidurite kuruste“ (suuremates garnisonides) tahetakse luua punaväelastele eriline õppeasutus — leidurite instituut; selleks olevat juba saadud vastav nõusolek STO juures teotsevalt leuitis-komiteelt. Punaväe leidurid tõotavat kontaktis Ülevenemaalise leidurite ühingu kohapealsete organisatsioonidega, leuitisülikoolidega (üks selline ülikool on Leningradis), ettevõtete laboratooriumitega j.n.e.

Eriosas „Suurtükiasjandus“ tuuakse järgnevat kirjutised: „Suurtükivägi võitluses tankide vastu“ (V. G.), „Välisriikide tankivastased suurtükid“ (G. B.), „Tankid ja nende arenemine“ (A. Lizjukov), „Praeguseaja tankide relvastus“ (P. Saks), „Suurtükiväe mehaanilise veo küsimusi“ (L. Kallistov), „Suurtükiväe motoriseerimise küsimusi“ (L. Kallistov), „Suurtükiväe motoriseerimise küsimusi“ (G.), „Abinõud vaatlemiseks tankist“ (S. Nikolajev) ja „Väljasuurtükiväe sihtimisvahendite arenemistendentsed“. Kuna umad küsimused on leidnud üksikasjalisemat käsitlust „Sõduris“ refereeritavates N.-Vene eri-ajakirjades („Artill. Sborn.“

Neljapäevase bridz-klubi õhtult . . .

- „Suur shlemm!“
- „Kahju, et puudub poti äss!“
- „Hea, et ei redupleerinud . . .“
- „Kas mitte lõigata?“

ja „Mehhanizatsia i Motoriz. RKKA“), siis pole põhjust nende juures siin pikemalt peatuda.

„Laskeasjanduse“ osas Ahšarumov esitab 7 lasketabelit moderniseeritud 7,62 mm vintpüssile (1891 — 30 a. mudel) ühes selgitavate märkustega. Autor väidab, et eelnimetatud moderniseeritud vintpüssiga hakatakse lähemal ajal relvastama punaväe osi. Oma balistilistelt omadustelt see vintpüss ei erinevat 1891. a. mudeli vintpüssist, sest rauaõõn ja padrunitepesa on jäänud muutmata; moderniseeritud olevat peamiselt sihik ja kirp, millest ongi tingitud uued lasketabelid.

M. Zujev esineb pikema kirjutisega nagaani päästemehhanismi „moderniseerimise“ kohta. Senised katsed sel alal ei olevat veel annud soovitud tulemusi, kuid kõige uuemad ettepanekud leidurilt lubavat siiski oletada peatset jõudmist ülesseatud eesmärgile, s. o. sujuvale kuke päästmisele.

„Sõjainseneriasjandus“ algab K. Polistšuk'i kirjutisega (järg) „Sõjalise elektrotehnika uusimaid saavutisi“, milles vaadeldakse elektriergial baseeruvaid passiivseid võitlusvahendeid — tõkkeid (maapinna ja traat-tõkete elektriseerimine, miiniväljad ja „blokeerimiseadeldised“), õhukaitse vahendeid (lennukivastased kaitsevõrgud) ja mitmesuguseid abivahendeid (ümberpaigutatav seadeldis telefoneerimiseks ja telegrafeerimiseks infrapunaste kiirtega, kaugenägemise, kaugejuhtimise ja pimedas-nägemise seadeldised).

„Tankivastase kaitse purustusevahendid“ (B. Epov). Tankivastase miinina kasutati alul suurteki-mürske, milliseid varustati erilise seadeldisega selleks, et lõhkemine toimuks tanki rõhumise all. Selliste „miinide“ peapuudus — suur kaal ja kogu, järelikult ka vaja rohkesti mullatööd nende ülesseadmiseks. Nüüd aga omavad kõik sõjaväed mitmesuguse konstruktsiooniga spetsiaalseid tankivastaseid miine, milliste mõõdud ja kaal (2—5 kg) minimaalsed; nende abil võib luua kiirtõkkeid-miinivälju motomehhaniseeritud osade vastu. Mis puutub miinide asetamise miiniväljas, siis autor on igasuguste korrapärase miiniväljade vastu, olgugi et nad niisugustena esinevad paljude riikide ametlikes eeskirjades (näit. miinid mitmes reas, kusjuures ridade vahe on harilikult 3,5—4 m, kuna miinide kaugus üksteisest igas reas 1—1,8 m; miinide kokkuhoidmiseks j.n.e. asetsevad nad igas reas normaalselt gruppidega 5—10 miini, gruppide vahe — 5—10 m). Epovi arvates on otstarbekohasem asetada miinid miiniväljas ilma ühegi kindla süsteemita, sest igasugune sümmetria demaskeerib välja olemasolu. Et tankid ei läbistaks seesugust miinivälja karistamatult, selleks ta olgu küllalt lai ja sügav. Eriti kasulikuks osutuvat sellised spetsiaalimiinid teede, kitsustikkude j.n.e. sulgemiseks.

„Automaatne stabilisatsioon ja lennukite juhtimine kauge maa peal“ — tõlge prantsuse keelest (Artikli lõpposa on toodud sama ajakirja nr. 8/9).

„Sõjakeemia“ osas on esikohal artikkel „Yperiid kui lahinguline gaasirelv“, millises koratakse selle aine kõigile juba tuntud tehnilisi andmeid, toksikoloogilisi omadusi ja kasutamiseviise.

„Väeosade abinõud pinnase degaseerimiseks“ (Elmanovitš). Vaadeldakse

pinnase (maapinna) degaseerimist keemiliselt ja füüsiliselt teel. Pinnase degaseerimine keemiliselt toimuvat peamiselt kloor-lubjaga, kusjuures kasutamist leiavad järgmised abinõud: kandraam-sõel, inimjõul veetav degaseerimiseadeldis („trummel“), labidas ja luud. Degaseerimisel füüsiliselt teel on esikohal põlevainete kasutamine; näiteks püsivgaasiga küllastatud pinnase degaseerimiseks tarvitavat harilikult segu, milles naftat 50%, petrooleumi 30% ja bensiini 20%. Tulega degaseerimiseks näeb autor kaks moodust — gaasitatud maapinnale valatud põlevainete segu süütamine ja, teiseks, gaasitatud pinnase kõrvetamine kõrge temperatuuriga leegi abil, mida annab eriline „tuleseadeldis“ (ognevõi pribor); viimase kirjeldis ühes joonisega on artiklis olemas. Lõppeks puudutab autor pinnase degaseerimist mehaaniliselt teel (kaevamine labidatega), milline viis leidvat laialdast kasutamist eriti talvel.

— ms —

Bibliograafia.

„Teaduslik taktika“.

A. Salf: Nautšnaja taktika. Osnovnoi zakon i printsipõ voozužennoi borõbõ. Tannenbergskaia katastrofa i jeja vinovniki. 1932. Tallinn. Autori kirjastus.

Sõjakirjandus on rikastunud lugupeetud erukolonel A. Salf'ilt ilmunud uue raamatuga taktika alalt. See raamat äratav tähelepanu kõigepealt oma ebahariliku pealkirjaga. Sisu ei ole vähem huvitav, sest autori seisukohad paljus asjus on väga omapärased. Raamatu üht osa, nimelt seda, mis käsitleb kuulsat Tannenbergi lahingu hinnangut A. Salfi poolt, on kommenteeritud isegi mõnes ajalehes. Ei ole üleiligne ka „Sõduri“ lugejal peatuda ülaltähendatud raamatu juures, et saada ettekujutust uuest „teaduslikust taktikast“.

Kõigepealt lugeja küsib, miks eesti kaitseväge õppeasutiste endine lektor ja klasside inspektor leidis vajaliku olevat kirjastada raamatu vene keeles ja sellega teha raamatu raskesti kättesaadavaks meie nooremale juhtkonnale? Nähtavasti, autor pidas eeskätt silmas rahalist külge, lootes suuremale läbimüügile vene ringkondis väljaspool Eesti piire.

Raamatu pealkirjaks on „teaduslik taktika“. Algul see „tõmbab“ — sellist taktikat pole ju ükski veel kirjutanud — pärast aga, kui raamat loetud, jääb pealkirjast üks suur küsimusmärk. Miks just „teaduslik“? Populaarset taktikat meie ju ei tunne. Sissejuhatuses autor püüab küll seletada, millistel motiividel ta võtnud tarvitusele selle efektiivse nimetuse: ta leiab tarviliku olevat taktikat täielikult ümber töötada ja rajada selle „seadustele ja printsiipidele“.

Just nagu seni ilmunud taktikad ei baseerunud teaduslikel alustel. Lugupeetud autor jätab meelega või kogemata mainimata, et juba mitukümmend aastat tagasi ilmus kindral Leerilt tuntud teos, kus samu printsiipe suure põhjalikkusega ja selgusega käsitletakse. Ka teised tuntud taktikud tuginesid omis taktikalistes töödes ikka samadele printsiipidele. Ja sellele vaatamata, kindral Leerilt ammu tuntud „printsiipide“ uurimine ei loonud venelastele suuri väejuhte ei Vene-Jaapani sõjas ega Maailmasõjas. Ta ei võinudki neid luua, nagu ükskõik kui tarkade reeglite pähetuupimine ei

tee targaks inimest, kes pole targaks sündinud, ja kui teenistuse käik ja kord ei soodustanud ei iseloomude ega praktiliselt ettevalmistatud juhtide kujunemist.

Nüüd tuleme „teadusliku taktika” juure. Jätkame selle juures puudutamata teadusliku pealkirjaga vähe kokkukõlas oleva raamatu vigase vene keele ja lauseehituse.

Sissejuhatuses autor mainib sõnasõnalt: „24. sajandi kestel peetud sõdade kogemused tõendavad, et sõjas oli võrdlemisi vähe praktilist kasu teadmistest, mis taktika seni annud. Olid isegi juhud, kus taktikast ammutatud teadmised kujunesid kaotuse üheks peapõhjuseks. Ei õpetatud sugugi seda, mida vajati sõjas. Peale selle oli taktikal üks halb külg, ta tegi väejuhte kõhklejateks. Need ebasoovitavad omadused kuuluvad kõigile teadmistele, mis seisavad madalal arenemisastmel. Et taktikat neist puhastada, peab taktika täiesti ümber töötama ja püstitama, nagu teisi teadusi seadustele ja printsiipidele.”

Toodud lausetes on kaks mõttelist vastolu, üks patustus loogika vastu ja üks psühholoogiline nonsens. Esimene lause ütleb, et taktikalised teadmised töid vähe kasu; pidid aga siiski õiged olema, sest muidu nad poleks üldse saanud kasu tuua. Järgmised kaks lauset aga kinnitavad kategooriliselt, et taktikalised teadmised olid valed ja sellepärast töid kahju.

Teine vastolu peitub eelviimases ja viimases lauses. Esmalt autor tunnustab taktikat teaduseks, mis seisab madalal arenemisastmel ja mis vajab järelikult nihutamist kõrgemale astmele (eelviimane lause). Järgmises lauses aga tähendab, et taktikat peab täiesti ümber töötama ja püstitama „seadustele ja printsiipidele” (viimane lause); järelikult, taktika kui teadus ei seisa enam madalal arenemisastmel, vaid asub hoopis valetel.

Kinnitades, et teadmine (olguigi madalal astmel) võib olla kahjulik, eksib autor loogika vastu. Seni leidus vähe inimesi, kes arvasid teadmistest vähe kasu olevat; lugupeetud A. Salf läheb hoopis kaugemale.

Psühholoogiline nonsens seisab A. Salfi kinnituses, et taktikalised teadmised tegid väejuhte kõhklejateks. Kuidas võivad ükskõik mis teadmised teha inimest kõhklejaks? Kõhklemise tekitajaks on teadmiste puudumine. Psühholoogiliselt on ju täiesti ükskõik, kas teadmine on õige või vale, — on tähtis, et inimene oleks ise veendunud selles, et tema teadmised on õiged.

Sissejuhatusest on võimata välja lugeda, kelle vastu autor sihhib lausega „Ei õpetatud sugugi seda, mida vajati sõjas”. Kas see käib väejuhtide või vägede pihta?

Autor teeb alguses ühe suure jalutuskäigu ajalukku ja arutab lahinguid Maratonist (490. a. e. Kr.) kuni Tannenbergin (1914. a.). Püüab selle juures lugejale selgeks teha, et sõjaliselt hästi väljaõpetatud sõjaväed said lüüa väljaõpetamata sõjavägedelt. Rööbiti püstitab oma „relvastatud võitluse põhiseaduse” nurgakivi, — nimelt seletab, missugust tööd nimetatakse kasulikuks ja missugust kasutuks, ja nimelt millist tööd — kasulikku või kasutat — on vaja selleks, et saavutada kasulikku resultaati (võitu). Selgub, et Miltiadesi peateeneks Maratoni lahingus oli asjaolu, et temale „oli selge, et lahingu otsustab mitte jõudude arv, vaid kasuliku töö hulk, mille saadab korda sõjaline jõud” (lhk. 11). Merelahingus Salamise juures (480. aastal e. Kr.) „lahingutulemus jällegi näitab, et

merel samuti kui mannerilgi otsustab lahingu mitte jõudude arv, vaid jõududelt kordasaadatud kasuliku töö hulk” (lhk. 13). Samasugusele otsusele jõuab autor arutades teisi lahinguid kuni Tannenbergin sisse arvatud: kõikjal ainult kasulik töö võib anda kasulikku tulemust.

Lgp. A. Salfi leiutatud seadus ei ole midagi muud, kui sõnade „kasulik” ja „kasutu” algmõisted. Tööd nimetatakse „kasulikuks” kui töö annab kasuliku tulemuse (antud juhul võidu); kui aga töö tulemus pole kasulik, siis niisugust tööd nimetatakse „kasutuks”. On imeselge, et kasuliku tulemuse saavutamiseks peab tegema ainult kasulikku tööd. Selle „seaduse” tõestamise juures A. Salfil polnud vaja tülitada Hannibali, Aleksander Suure j. t. vaimusid: see „seadus” on iseenesest selge igale, kellel mõistuse viimane raasuke pole peast haihtunud.

Jeeriko lahingu jätab autor targu kirjeldamata. Vist sellepärast, et selles lahingus juuda sõjaväe kasutul lahingutööl (käimine orkestriga ümber linnamüüride) oli siiski kasulik tulemus — Jeeriko seinad varisesid kokku.

Jõudes Tannenbergin tähendab autor arutluse lõpul: Hindenburg „tegi kogu aeg kasulikku lahingutööd” ja sellepärast saavutas kasuliku tulemuse (võidu), kuna „kindral Samsonov samal ajal tegi ainult kasutat tööd, mispärast saigi nii kergesti lüüa. Mitte jõudude arv ei otsusta lahingu, vaid selle otsustab kasuliku lahingutöö hulk, mille on jõud saatnud korda” (lhk. 169).

Lugupeetud A. Salf ei piirdu üksi pika jalutuskäiguga 24. sajandisse. Arvab, et lugeja pole veel küllalt selgesti aru saanud tema leiutisest ja lhk. 175. toob järgmise näite oma „seaduse” selgituseks: „Oletame, et mustade juht koondas oma paremale tiivale 100.000 meest ja valgete juht asetas nende vastu oma vasakule tiivale ainult 50.000. Lahingus aga tegid valgetel kasulikku lahingutööd 40.000 meest, mustadel vaid 20.000. Selge, et võidavad valged.”

A. Salfilt leiutatud „seaduse” on kolossaalne tähtsus kogu maailmale. Kujutame omale ette, näiteks, maja ehitamist. Üks arhitekt palkas ehitustöödele 100 töölist, kellest ainult 25 meest teevad kasulikku tööd, kuna teised logeleivad. Teine arhitekt palkas samasuguse maja ehitamiseks ainult 50 meest, kes aga kõik teevad kasulikku tööd. Teise maja ehitusega jõutakse kiiremini lõpule, sest A. Salfi seaduse järgi peavad töölised tegema tööd aga mitte logelema. Kui söögimajas kokk viskab käega söökide valmistamisele ja asub flirtima köögitüdrukuga, siis lõuna jääb õigeks ajaks tegemata ja kokka ootab peremehelt peapesu. Sest söögikeedukunsti seadus ütleb, et kasuliku tulemuse saavutamiseks kokk peab tegema kasulikku tööd, s. o. valmistama lõunat, mitte aga tegelema kõrvaliste — olgugi mõnusate ja teises suhtes kasulikkude asjadega.

Lugupeetud A. Salf on väga „tagasihoidlik” kui mainib mõddaminnes, et tema leiutisest („seadusest”) suudab kergesti aru saada keskpäraselt arenenud inimese mõistus (lhk. 227). Ta ei unusta aga ka neid, kelle mõistus on alla keskmist. Nähtavasti, just nendele serverib A. Salf omas „teaduslikus taktikas” järgmise selgituse kasulikust, kasutust ja kahjulikust tööst, millele baseerub tema „relvastatud võitluse põhiseadus”. „Näiteks, inimesed, kes töötavad suurtüki abil teevad kasulikku tööd, kui viskavad omad mürsud vaenlase piirkonda; kui

nad viskavad mürsud sinna kus vaenlast ei ole, siis teevad kasutud tööd; kui nad aga viskavad mürsud oma vägede pihta, siis teevad kahjulikku tööd." Loed ja aina imestad, kui vähese lugupidamisega autor kohtleb „teadusliku taktika“ lugejat...

„Relvastatud võitluse põhiseaduse“ esitab autor lõplikult redaktsioonis lhk. 171—172. Samas toob ka „põhiseaduse“ ja „printsiiptide süsteemi“ graafilise vahekorra. Selle arutusel pörkame jälle kokku vastoluga: tekstis põhiseaduse autor magistraalsuunaks, printsiibid aga selle harudeks; joonisel aga printsiibid jooksevad nooltena magistraalsuunda, — s. o. ei ole enam magistraalsuuna harud, vaid juba selle elemendid.

Oma seaduse autor defiinib järgmiselt (lhk. 172): „Relvastatud võitluse põhiseadus — korda saata enne vaenlast niisuguse kvantumi kasulikkude lahingutööd, mis on vajalik selleks, et murda tema (vaenlase) moraalse ja materjaalse vastupanu ja sundida teda (vaenlast) alistuma oma tahte.“ Lihtsureliku keeles „murda vaenlase moraalse ja materjaalse vastupanu ja sundida teda alistuma meie tahte“ väljendatakse kahe sõnaga: „purustada vaenlane“. A. Salfi järele peab selleks korda saatma teatud kvantumi kasulikkude lahingutööd, — s. o. peab vastast lööma seni kuni ta on löödud. Ja seda, ütleb autor, peab tegema enne kui vastane jõuab teid lüüa. Nii siis, lugupeetud A. Salfi „relvastatud võitluse põhiseadus“ omab lihtkeeles järgmise definitsiooni: et saavutada lahinguväljal võidu, peab vastase purustama enne kui vastane purustab meid. „On väga tähtis murda vastase vastupanu enne kui vastane jõuab murda teie vastupanu“ (lhk. 183). Äärmiselt lihtis! Ja kui kergesti võib igamees nüüd saada suureks väejuhiks! 24 sajandi kestel inimkond sõdis ja ei taipanud, kuhu oli peidetud see õige võiduresept.

Printsiipide arutusei jätab autor olulisema puudutamata. Nimelt, autori ei selgita kuidas neid käsitada kaasaja tehniliste võitlusvahendite juures, kaasaja sõja olukorras, arvestades kaasaja rahvaste sisemisi ja välispoliitilisi vahekorri jne.

Mõned A. Salfi printsiibid on muutumatult kopeeritud varem ilmunud taktika raamatuid, mõned on võetud sama raamatuid veidi ümber tehtutena. Mõned aga on autori enese poolt väljamõeldud. Peatume mõne autori poolt toodud printsiiibi juures, — õigemini vaatame kuidas autor neid käsitab.

Ootamatuse printsiiipi kasutab võitluses igaüks: kass hiirejahil; rebane kanavargil; mõrtsukas kui varitseb oma ohvrit nurgatagant; jaapani kindralstaabi ülem kui annab käsu venne Port-Arturi eskaadri ründamiseks enne sõjakuulutust; saksa kindralstaap kui otsustab murda Belgia neutraliteedi j.n.e. Iga ühele on selge, kuivõrt kasulik on vastasele ootamata kallale tungida. Kui ootamatust mõnikord ignoreeriti, siis vist mitte sellepärast, et ootamatuse kasulikkusest aru ei saadud.

Autor kõneleb pikalt ootamatuse kasulikkusest ja ainult mööda minnes puudutab küsimust, kuidas vältida vastase poolt kasutatavat ootamatust. See aga ongi kõige olulisem. Ootamatuse edukas kasutamine sõjategevuses oleneb palju vähemal määral sellest, kes teda kasutab, kui sellelt kelle vastu teda kasutatakse.

Meie hea luure ja korralik side, erk valveteenistus piiravad miinimumini vastaspoolele

ootamatuse kasutamise võimalusi. Lugeja oleks autorile tänulik olnud põhjaliku ja konkreetse juhatause eest, kuidas kaasaja lahingutegevuses korraldada luuret, side- ja valveteenistust, et vältida vastase ootamata kallaletunge, ja kuidas selle juures kasutada modernseid tehnilisi vahendeid.

Printsiip jõudude koondamisest lahinguväljale on „teadusliku taktika“ autori poolt tehtud „lahingutöö koondamise printsii-biks“ (lhk. 174). Selgub, et autor on seniajani mõistnud jõudude koondamise all jõudude kogumist lahinguväljale kompaktsesse massi. Niisuguse arusaamise eest ei kiidetud isegi sõjakooli õpilast.

Lhk. 175. A. Salf tähendab: „Maailmasõja kogemused õpetavad, et kaasaja oludes ei tohi vastasele näidata koondatud osi plüüstile piirkonnas. Tema pühib need maapealt lühikese aja jooksul.“ Seda õpetavad mitte Maailmasõja kogemused, — see oli selge juba mitukümmend aastat enne Maailmasõda ja sellest kõnelesid kõik tolleaegsed taktika raamatud.

A. Salfil leiame veel palju printsiipe, nagu printsiiip lahingu jaotusest ettevalmistuseks, otsusetegemiseks, jälitamiseks; moraalse ettevalmistuse, lahingutegevuse ühtluse, vahetpidamata tegevuse, jõudude jaotuse j.n.e printsiibid. Puuduvad vaid supikeetmise ja sõdurite jalajõudega varustamise printsiibid.

Oma printsiiptide hinnangul autor väidab suure kindlusega, et tema „printsiiptide süsteem ilmtingimata teeb nõrke väejuhte palju kindlamateks omis tegevusis kui need teadmised, mis taktika on neile seni annud“ (lhk. 227).

Niipalju A. Salfi printsiiptidest.

Lõpuks puudutame mõningaid huvitavaid omapärasusi autori mõistetes ja väljenduses.

Lhk. 203. autor tähendab: „iga tribu nendest kümnest, millele oli jaotatud ateenlaste territoorium, pani välja ligi tuhat meest oma strateegiga eesotsas“. Meie teada, riigi territooriumi võib jaotada maakondadeks, maakonnad valdadeks. A. Salf aga tahab rahvast jaotada maakondadeks.

Lhk. 76. loeme: „Võrreldes teise armeega tegid esimese armee väekorpused kasulikkude tööd kaks korda rohkem päevi.“ Meie arusaamise järgi võib üks inimenne teha tööd kaks korda rohkem kui teine. Jääb aga arusaamatuks, kuidas võib „teha tööd kaks korda rohkem kui päevi“. Võrrelda ja korrutada võib ikka ainult sarnaseid elemente. Ei saa, näiteks, kahte jänest korrutada kolme pardiga.

Lhk. 61. loeme: „Otsuse tegemise juures mängib peaosatähtsust (volja), kuna looval jõul (tvortšeskaja sila) sealjuures mingit tähtsust ei ole.“ Järelikult, A. Salfi arvates, Napoleoni otsuse anda Austerlitz lahingus löök vastase tsentrumi pihta Napoleoni kui väejuhi loov jõud mingit osa ei mänginud.

Lhk. 121. lgp. A. Salf tähendab: „Arvamus, et väejuht ei pea muutma oma otsust, oli selle printsiiibi aluseks, mida enne sõda õpetati vene sõjaväes prantsuse meetodina“. Arvustades seda prantsuse meetodit lgp. A. Salf teeb suure leiduse: „Kui lahingus muutub olukord, siis peab muutma ka otsust“ (lhk. 122). Õnnelikud prantsuse marssalid! Niisugune rumal meetod ja niipalju hiilgavaid võtte!

Lhk. 35.: „Vene kõrgema väejuhatuse teeneks oli suurel määral see, et jaapani sõdurid Mandžuuria väljadel muutusid lahingulõvideks.“ Ajaloost oleme lugenud, et mõnel vanalrahval olevat omal ajal olnud lahingulevandid. Lahin-

gulõvide olemasolu aga on meile uudiseks. Ja kuidas võib inimest muuta lahingulõviks? „Teaduslik taktika“ peaks omis väljendusis olema veidi teaduslikum.

Lhk. 20.: „Alalised harjutused tapavad loova jõu inimestes ja teevad neid manekkeenideks... Sellepärast lühikese sõjalise ettevalmistusega väed väljendasid suuremat loovat jõudu kui pika sõjalise ettevalmistusega väed.“ Teame kõik, milline tähtsus on alalistel harjutustel, eriti sõjaväes. Peamiselt just alaliste harjutustega kogub inimene omale oskusi ja kogemusi. Lgp. A. Salf aga tunnistas harjutusi imelikul viisil kahjulikkudeks. Samuti ei saa nõustuda autori väitega, et lühike sõjaline ettevalmistus võib anda paremaid tulemusi kui pikk sõjaline ettevalmistus.

Lhk. 39. ja 41.: „Otsustava tähtsuse lahingus omavad mitte teadmised, vaid loov jõud.“ „Sõjakogemused 24 sajandi kestel näitavad, et sõjalistel kokkupõrgetel polnud teadmistel sugugi suurt praktilist tähtsust.“ Teadmiste allahindamine lgp. A. Salfilt on otse arusaamatu. Kuidas inimene võib midagi luua ilma teadmisteta? Kuidas võib väita, et sõjas pole teadmistel suurt praktilist tähtsust?

Lhk. 83.: „Relvastatud võitluse meetodit ei tohi luua aegsasti, teda peab looma lahinguväljal.“ Meie arusaamise jägi meetodit ei saa „sünnitada“ lahinguväljal. Meetod võib välja kujuneda aegsasti kogutud kogemustest ja tähelepanekutest.

Lhk. 47.: „Paksud eeskirjad toovad suurt kahju sellega, et teevad inimesi kõhklejateks.“ Teadmised ei või inimesi kõhklejaks teha, — vastupidi, inimene kõhkleb seal kus temal puuduvad teadmised ja oskused.

Lhk. 43.: „taktika püsib tänapäevani ikka veel väga madalal arenemisastmel.“ See on autori subjektiivne arvamus, millega on sama raske nõustuda, kui raske on aru saada paljudest teistestki autori väidetest.

Kokkuvõttes, lgp. A. Salfi „teaduslikus taktikas“ leiame hulga arusaamatusi, vastolusid, loogilisi vigu, riskantseid ja mitte millegagi põhjendatud väiteid, imelikke võrdlusi ja „leiutisi“, mis kogusummas suuresti vähendavad raamatu väärtust.

Järgmises kirjutises tutvume selle osaga „teaduslikus taktikas“, mis kannab pealkirja „Tannenbergi katastroof ja selle süüdlased“.

Academicus.

Luureteenistuse eeskiri.

Jaauarikuu teisel poolel s. a. ilmus trükist „Luureteenistuse-eeskiri“. Tähendatud eeskiri koostati Kaitsevägede staabis, töötati läbi komisjonilt ühel lugemisel ja kinnitati Kaitseministrilt 23. detsembril 1932. a. ajutiseks tarvitamiseks.

Eeskiri jaguneb kahte ossa. Esimeses osas (§§ 1—43) selgitatakse ja defineeritakse eeskätt üldmõisteid, eesmärgiga ühtlustada ja täpsustada meie terminoloogiat; edasi määratakse kindlaks, milline osa on luureteenistuses täita juhil, staabiülemaal, luurejaoskonnal (luureohvitseril) ja luureorganil, iseloomustatakse praegutarvitatavaid luureorganeid, -abinõusid ja -allikaid ja käsitletakse luureteenistuse tööprotsessi luurekava koostamisest kuni luurekokkuvõtte esitamiseni.

Eeskirja teine osa (§§ 44—89) on mõeldud

rakendusosana, mis normeerib luureteenistust kõikide juhatusastmete staapides, alates Kaitsevägede Ülemjuhataja staabi luureosakonnast ja lõpetades väeosaga. Selles käsitletakse üksikult iga luureteenistuse-organi ülesandeid ja tegevust nende põhimõtete kohaselt, mis fikseeritud eeskirja esimeses osas.

Eeskirja lõpul on toodud 14 lisa, nende hulgas üldised juhendid sõjavangide küsitlemiseks, küsimustikud sõjavangide ülekuulamiseks väeosades ja väekoondistes ja mitmesugused vormid, nagu luurekava, luureteadete kokkuvõte, vastaselt võetud asitõenduste ülevaatus akt j. t.

„Luureteenistuse-eeskiri“ on maksma pandud ajutiseks tarvitamiseks.

Oleks soovivat, et eeskirjas esitatud põhimõtted leiaksid asjalikku arutamist ka „Sõduri“ veergudel.

Eeskiri on müügil „Sõduri“ toimetuses.

—ms—

„Lugupeetud lugejaile selgitan järgmises „Sõduri“ lõhkepommide (võibolla ka gaasipommide) mõjuvusest õhusõjas.

D. B.“

Sport kaitseväes.

Veeremäng.

Kaitsevägede staabi Ohvitseridekogu korraldas omavahelised veeremängu võistlused individuaal auhindadele. Võistlused peeti Sõdurite Kodu veeremängu ruumis ja neist võttis osa 16 kogu liiget. Võistlustel mängiti kaks 50-kuulilist partiid ning kahe mängu summa otsustas paremuse järjekorra. Kohtadele tulid ja omandasid auhindu:

- 1) leitnant Luks — 328+316=644 p.
- 2) major Lango — 248+311=559 „
- 3) kapten Schiller — 249+298=547 „

- 4) major Jõgi — 282+254=536 p.
- 5) kapten Reinhold — 263+269=532 „
- 6) kol.-lt. Tuisk — 204+292=496 „
- 7) kolonel Kauler — 217+253=470 „
- 8) kapten Haber — 228+239=467 „
- 9) kapten Tuvikene — 254+212=466 „
- 10) kol.-lt. Plaks — 222+243=467 „
- 11) kv. am. Asman — 214+247=461 „
- 12) kapten Vunn — 202+258=460 „
- 13) kv. am. Vatter — 209+228=437 „
- 14) kol.-lt. Kool — 214+213=427 „
- 15) leitnant Ustal — 199+209=408 „

Toimetusele saadetud kirjandus:

„EESTI RAHVA AJALUGU“ 3. vihk.

Toimetanud: J. Libe, A. Oinas, H. Sepp, J. Vasar.
K/ü, „Loodus“ 1933. a.

Eesti mineviku dramaatilisema ajastu — muiste vabadusevõitluse hilisema perioodi — käsitamise kõrval leiab käesolevas vihus kirjeldamist ülemineku aeg uuele olukorrale peale maavallutamist. Nii vabadusevõitluse käigu kui orduaja esimeste aastakümnete kohta toob vihk hulga vaatekohti, mis lahku lähevad meie senisest tavalistest ettekujutustest. Nii on taani osale Eestimaa vallutamisel pööratud senisest hoopis suuremat tähelepanu, ja taanlaste siitulek asetatud paar aastat ettepoole — 1217. aastasse. Reljeefselt on esile tõstetud eestlaste välisorientatsiooni küsimusi vabadusevõitluse kestel — nimelt Ugandi ajutist liitumist sakslastega 1217 ja teiste maakondade liitu venelastega samal aastal. Kirjeldusesse sakslaste ja taanlaste võistlusest eestlaste ristiusustamisel on imbutud parajal määral humoristlikkegi

toone vastavalt situatsioonile. Vabadusevõitluse järelajastust väärib tähelepanu nende katsete valgustamine, mis paavstivõim siin tegi otseselt temale alluva riikliku ühiku loomiseks — mitte arvestades kohalikke saksa ja taani võimukandjaid. Vihu lõpuosas leiab iseloomustamist eestlaste osa maaisandate eestvõttel peetavais sõdades naabrite — eriti leedulaste — vastu. Üldse ilmneb käsitlusest veenvalt, kuis poliitilise iseseisvuse kaotamisega eesti rahvas ometi ei kadunud areenilt poliitilise tegurina.

Pildirikkuselt ja väliselt veetluselt märgitseb „Eesti rahva ajaloo“ iga vihk uusi edusamme. Eeskätt tõmbavad käesolevas vihus endale tähelepanu J. Pütsepa maalide „Üue-Sadama merelahing 1215“ ja „Lembitu lange mine“ mitmevärvilised reproduktsioonid. Peale selle hulk ühevärvilisi kriittahvleid, skeeme j.n.e.

Teadaanne.

Ohvitseride Keskkogu kasiinos on veebruarikuus 1933 loenguid ühiskondlike teaduste alal järgmiselt:

08. 02. 33 kell 1830—2030 — Parlamentarism. Riigikogu asjadevalitseja hra Madisson.

„ „ 2030—2130 — Poliitiline kuritegevus. Pol. pol. inspektor hra Tenson.

15. 02. 33 kell 1830—2030 — Poliitiline kuritegevus. Pol. pol. inspektor hra Tenson.

„ „ 2030—2130 — Ajakirjandus. „Vaba Maa“ toimetusest hra Vellner.

22. 02. 33 kell 1830—2030 — Erakonnad. „Vaba Maa“ toimetusest hra Lamman.

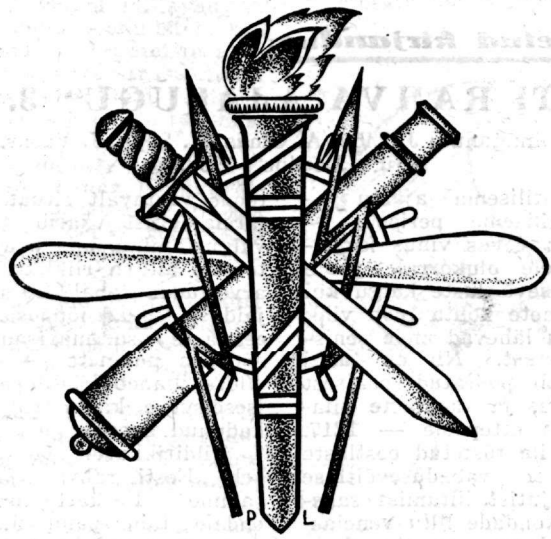
„ „ 2030—2130 — Ajakirjandus. „Vaba Maa“ toimetusest hra Vellner.

Korraldav toimikond.

Sport Malleswies

1) ... 2) ... 3) ... 4) ... 5) ... 6) ... 7) ... 8) ... 9) ... 10) ... 11) ... 12) ... 13) ... 14) ... 15) ...

1) ... 2) ... 3) ... 4) ... 5) ... 6) ... 7) ... 8) ... 9) ... 10) ... 11) ... 12) ... 13) ... 14) ... 15) ...

1) ... 2) ... 3) ... 4) ... 5) ... 6) ... 7) ... 8) ... 9) ... 10) ... 11) ... 12) ... 13) ... 14) ... 15) ...

1) ... 2) ... 3) ... 4) ... 5) ... 6) ... 7) ... 8) ... 9) ... 10) ... 11) ... 12) ... 13) ... 14) ... 15) ...

1) ... 2) ... 3) ... 4) ... 5) ... 6) ... 7) ... 8) ... 9) ... 10) ... 11) ... 12) ... 13) ... 14) ... 15) ...